TYpographi Errata pleraq; manu emendantur. De cæteris orat Lectores, ſicubi forte literula, vel interpunctione aliqua, vel notulâ titubatum ſit (quod incuriâ operarum ſæpiuſculè factum eſſe animadvertit) uti quoties quid hujuſmodi legentibus occurrit, id velint ſuo candore atque judicio humaniter corrigere.

JOANNIS MILTONI Angli
PRO
POPULO ANGLICANO
DEFENSIO

Contra *Claudii Anonymi*, aliàs *Salmasii*,
Defensionem REGIAM.

Editio emendatior.

LONDINI,
Typis *Du-Gardianis*. Anno Domini 1651.

PRÆFATIO.

TAmetsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quàm est plerisque visus in defensione regiâ Salmasius; nè verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritus esse videar, tamen cùm in mediocri quavis materiâ tractandâ nemo sibi adeò properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maximâ dicendâ si non omittam, neque nimis astringam, spero equidem, duas propemodum res, quas magnopere vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causæ huic nobilissimæ, & seculorum omnium memoriâ dignissimæ nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiam, devitâsse tamen ipse nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulgares, regem potentissimum, oppressis legibus, religio-

ne afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à ſuo populo, qui ſervitutem longam ſervierat, bello victum; indè in cuſtodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de ſe ſperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à ſummo demum regni Concilio capite damnatum; & pro ipſis Regiæ foribus ſecuri percuſſum. Dicam etiam, quod ad levandos magnâ ſuperſtitione hominum animos multùm contulerit, quo jure, præſertim apud nos, judicatum hoc atque peractum ſit; meóſque cives fortiſsimos & integerrimos, déque univerſis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbiſsimis maledicorum, ſive noſtratium, ſive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inaniſsimi Sophiſtæ maledictis, qui pro duce & corypharo cæterorum ſe gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto ſolio ſedentis majeſtas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cùm excuſsâ illâ veteri ſuperſtitione, quæ diu invaluerat, ipſum regem, ſeu potiùs de rege hoſtem, qui ſolus mortalium impunitatem ſibi divino jure vendicabat, ſuis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium ſupplicio affeciſſet, eodem ſontem ipſum afficere non vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipſa per ſe penè vocem edunt, & præſentem ubique teſtantur Deum. Qui, quoties ſuæ ſapientiſsimæ meriti complacitum eſt, ſuperbos & effræ-

effrænatos reges, ſupra humanum modum ſeſe attollentes, ſolet deturbare, & totâ ſæpe cum domo funditus evertit. Illius nos manifeſto numine ad ſalutem & libertatem propè amiſsam ſubitò erecti, illum ducem ſecuti, & impreſſa paſsim divina veſtigia venerantes, viam haud obſcuram, ſed illuſtrem, illius auſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſsi ſumus. Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omnes fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tradere, ſi diligentiâ ſolùm meâ, cujuſmodicunque eſt, meis tantùm viribus ſperem me poſſe, fruſtra ſim. Quæ enim oratio tam auguſta atque magnifica; quod tam excellens ingenium huic oneri ſubeundo par eſſe queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum res geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui luculentè poſsit ſcribere, opinetur quiſquam hæc, non hominum, ſed omnipotentis planè Dei gloriosè & mirabiliter facta ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quidem munus ut ſuſciperem, tametſi ſummi in republica noſtrâ viri ſuâ authoritate perfecerunt, mihíque hoc negotium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magnâ cum gloria geſſere, ea, quod certè proximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil poteſt, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento eſſe exiſtimo, me ſcilicet eorum ſuffragiis eum

esse præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortissimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem; quin & ipse ab ineunte adolescentiâ iis eram studiis incensus, quæ me ad optima quæque si minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffisus adminiculis ad divinam opem recurro: Deúmque Opt. Max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm prosperè quámque piè nostri illi ad libertatem clarissimi duces regios fastus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem supplicio extinxerunt, quámque facili negotio nuper unus de multis ipsum regem veluti ab inferis resurgentem, ínque illo libro post mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo se venditantem redarguit atque summovit, tam ego feliciter támque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque discutiam. Qui alienigena cùm sit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ stipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio esse maluit; non reipub. solùm immiscere se ausus, sed alienæ: cùm neque modestiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret sanè tantum arbitrum, præter arrogantiam & Grammaticam. Et sanè hæc quæ jam Latinè utcunque scripsit, si inter Anglos, & nostro sermone protulisset, vix esset, credo, qui de responso laborandum esse judicaret; sed partim trita, & refutationi-

bus jam crebris explosa negligeret, partim tyrannica & fœda, vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, aversaretur. Nunc cùm inter exteros, & nostrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem, qui res nostras perperàm intelligunt, edocendi; hic suo more (quandoquidem tantâ maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod siquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, nostróque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè nescio, de me audacter possum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus causam tuerer tam bonam, diu quærenda aut investiganda fuisse, si otium & valetudinem (quæ quidem scribendi laborem ferre possit) nactus essem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodum utar, carptim hæc cogor, & intercisis penè singulis horis vix attingere, quæ continenti stylo atque studio persequi debuissem. Unde hoc si minùs dabitur, cives meos præstantissimos, patriæ conservatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt; defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris insolentiâ, & professoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum spero. Pessimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, si arguta servitus, libertàs muta esset; & haberent tyranni qui pro se

dicerent, non haberent qui tyrannos debellare possunt: miserum esset, si hæc ipsa ratio, quo utimur Dei munere, non multò plura ad homines conservandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter se æquandos, quàm ad opprimendos & sub unius imperio malè perdendos argumenta suppeditaret. Causam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & seculorum omnium optimorum studia, atque doctrinam nobiscum stare.

Agè nunc jam, satis præfati, quoniam cum criticis res est, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid aït, *Defensio regia pro Carolo* I. *ad Car.* II. Magnum sanè præstas, O quisquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni causam obtineas. Verùm ego te falso aliàs sub nomine, nunc sub nullo latitantem, Salmasi, ad alia voco subsellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & sophῶs, quod in palæstra tuâ literaria captare miserè soles, fortasse non audies. Sed cur ad regem filium defensio hæc regia? non opus est tortore, confitentem habemus reum; *Sumptibus* inquit *Regiis*; O te venalem oratorem & sumptuosum! Siccine defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimo, ad Carolum filium regem pauperrimum noluisti nisi sumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus esse voluisti, qui *regiam defensionem* dixeris;

dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidisti; sed legitimè jam *regia defensio* est; centenis nimirum Jacobæis emta, ingenti pretio ab egentissimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam tessellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit; in speciem quidem ut Sacellanum Regis missum cum munere, re verâ ut ipsum munus amplecterere; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipsum, crepant fores, prodit histrio in proscenium.

Date operam & cum silentio animadvertite,
Ut pernoscatis quid sibi Eunuchus velit.

Nam quicquid est, præter solitum cothurnatus incedit. *Horribilis nuper nuntius aures nostras atroci vulnere, sed magis mentes perculit; de parricidio apud Anglos in personâ regis sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione admisso.* Profectò nuntius iste horribilis aut gladium multò longiorem eo quem strinxit Petrus habuerit oportet; aut aures istæ auritissimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non stolidas ne offendisse quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis vestrûm læditur, si nos hostes & perduelles nostros, sive plebeios, sive nobiles, sive reges morte multamus? At ista mitte, Salmasi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam *horribilem* habeo quem apportem *nuntium*; quíque

quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor; *de parricidio* apud Hollandos *in persona* Aristarchi, *nefariâ* Salmasii audaciâ *admisso*: te magnum scilicet Criticum *sumptibus regiis* conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solùm putidissimo exordio, præficarum funebribus nugis & næniis simillimo nullius, non fatui, mentem miseratione permovisse, sed primâ statim clausulâ risum penè legentibus multiplici barbarismo concitâsse. Quid enim, quæso, est *parricidium in persona regis admittere*, quid *in persona regis*? quæ unquam latinitas sic locuta est? nisi aliquem nobis fortè Pseudophilippum narras, qui personam regis indutus, nescio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum veriùs opinione tua ex ore tibi excidisse puto. Tyrannus enim, quasi histrionalis quidam rex, larva tantùm & persona regis, non verus rex est. Cæterùm ob hujusmodi noxas Gallicolatinas, quibus passim scates, non tam mihi, neque enim est otium, quàm ipsis tuis Grammatistis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multò atrocius, quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est, id *sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione* admissum ais. Tune furcifer potentissimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus

ut quicquam gravius pronuntiaret, aut scriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque amplissimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defensionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati pestilentissimam edicto suo tenebris damnârunt; cujus & ipsum authorem omnis libera Civitas suis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eáque præcipuè quæ tam ingratum támque tetrum reipublicæ hostem suo stipendio alit, cujus ille reipublicæ haud secùs atque nostræ, fundamenta ipsa atque causas oppugnat; nechon utramque unâ & eâdem operâ labefactare & subruere conatur; præstantissimósque illic Libertatis Vindices nostrorum sub nomine maledictis proscindit. Reputate jam vobiscum Illustrissimi Fœderatorum Ordines, & cum animis vestris cogitate, quis hunc regiæ potestatis assertorem ad scribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè se gerere incœperit, quæ consilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam secutæ sint, quæ nunc essent, quàm vobis parata servitus, novúsque dominus erat, atque illa vestra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, nisi opportunissimâ nuper temerarii juvenis morte respirâsset. Sed pergit iste noster ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, *Quoscunque infandus hic parricidialis nimirum barbarismi Salmasiani rumor attigit, haud secùs ac si fulmine afflati essent,*

derepente his arrectæq; horrore comæ & vox faucibus hæsit. Quod nunc primitùs auditum discant Physici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc nescit, viles & imbelles animos, magni cujuspiam facinoris vel rumore obstupescere; quódque priùs fuerunt, tum se maximè stipites indicare. Alii *lacrymas non tenuerunt*, mulierculæ credo aulicæ, aut siqui his molliores; inter quos & ipse Salmasius novâ quâdam metamorphôsi Salmacis factus est; & fonte hoc suo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo

—infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet.—ne vir cùm venerit, exeat indè
Semivir, & tactis subitò mollescat in undis.

Fortius verò inquit *animati* (nam fortes puto & animosos ne nominare quidem nisi putidè potest) *tantâ indignationis flammâ exarserunt, ut vix se caperent.* Furiosos illos non flocci facimus; verâ fortitudine suique compote istos minaces pellere, & in fugam vertere consuevimus. *Nemo certè non diras imprecatus est tanti sceleris authoribus.* Vox tamen, ut tu modò dicebas, *faucibus hæsit*; atque hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile

dibile vix est, cum supplicii de rege sumti fama illuc pervenisset, repertum in libero præsertim populo fuisse ullum, tam ad servitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum nostrum crimini daret; immo potiùs omnes bonos omnia bona dixisse; quinetiam Deo gratias egisse, qui exemplum justitiæ tam illustre, & excelsum ediderit, quódque cæteris regibus tam salutari documento esse possit. Istos itaque *feros ac ferreos cædem nescio cujus miserabilem, ac mirabilem* plorantes, cum suo tinnulo oratore, *post regiumni orbe nomen natum notúmque*; frigidissimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus casum hunc regis non multò disertiùs, immo Latiniùs hoc oratore regio declamitâsset? Verùm ego ineptior sim, si infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè persequar; quod tamen libens facerem, (quoniam superbiâ & fastidio, ut ferunt, supra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ se protegeret, & veluti miles ille Terentianus post principia lateret; callido sanè consilio, ut defessus singula notando etiam acerrimus quisque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam specimen dare hac veluti prolusione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio statim degustandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulside experiamur

quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus sit; quantas ineptias atque infantias toto opere congesserit, qui tam densas, ubi minimè decuit, in ipsa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & scombris concionantem facilè prætereo; ad nostras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti scripta publicè & declarata sunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plùs ponderis habitura sint, quàm unius impudentissimi homuncionis calumniæ, & mendacia; qui ab exulibus nostris, patriæ hostibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam suam locaverat, aut rumusculum spargente, falsissima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Utque planè intelligant omnes quàm non illi religio sit, quidlibet scribere, verum an falsum, pium an impium, haud alius mihi testis adhibendus erit, quàm ipse Salmasius. Scribit is in *Apparatu contra primatum Papæ*, *maximas esse causas cur Ecclesia redire ab episcopatu debeat ad Apostolicam* presbyterorum *institutionem; longè majus ex episcopatu introductum in Ecclesiam esse malum, quàm illa schismata quæ priùs metuebantur: Pestem illam quæ ex eo ecclesias invasit, totum ecclesiæ corpus miserabili tyrannide pessundedisse; immo ipsos reges ac principes sub jugum misisse; Majorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm solo capite Papâ.* p. 169. *Posse episcopatum cum Papatu tolli*

tolli cum summo bono ecclesiæ; sublato episcopatu ruere ipsum Papatum, super illo utpote fundatum, p. 171. *Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renuntiârunt proprias habere causas. Cur ibi episcopatus retineatur se non videre; non integram videre reformationem quæ hac in parte imperfecta sit; nihil afferri posse rationis aut causæ probabilis cur sublato Papatu retineri debeat aut possit episcopatus.* p. 197. Hæc & multò plura cùm ante annos quatuor scripserit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ est, ut Parlamentum Angliæ graviter incusare hoc loco audeat, quòd episcopatum *non solùm senatu ejiciendum, sed etiam penitùs abjiciendum censuerint.* Quid? quòd ipsum etiam episcopatum suadet atque defendit, iisdem usus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat; *necessarios* nempe *fuisse episcopos, & omnino retinendos, ne mille pestiferæ sectæ & hæreses in Anglia pullularent.* O vafrum & versipellem! adeóne te etiam in sacris non puduit desultorem agere, propè dixeram, ecclesiam prodere; cujus tu ideò sanctissima instituta tanto strepitu asseruisse videris, ut quoties tibi commodum esset, eo majore cum infamia ea ipsa ludificari atque subvertere posses. Neminem hoc latet, cum regni Ordines, Ecclesiæ nostræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ studio flagrantes, episcopatum funditùs tollere statuissent, primò regem intercessisse, dein bellum nobis eâ potissimùm causâ intulisse;

quod ipsi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defensorem regium esse gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, susceptam à temetipso ecclesiæ causam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus gravissimâ quidem censurâ esses notandus. De forma autem reipub. nostræ, quoniam tu Professor triobolaris & extraneus remotis capsulis atque scriniis tuis nugarum refertissimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena repub. satagere & odiosus esse mavis; sic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori respondeo; eam formam esse quam nostra tempora atque dissidia ferunt, non qualis optanda esset, sed qualem obstinata improborum civium discordia esse patitur. Quæ autem Respublica factionibus laborat, atque armis se tuetur, si sanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros sive plebeios sive optimates præterit aut excludit, satis profectò æqua est; quamvis regem & proceres, suis ipsa malis edocta, ampliùs nolit. *Concilium* autem illud *supremum* quod insectaris, atque etiam *Concilii Præsidem*, næ tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod somnias, non est supremum, sed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus constitutum, quadraginta virorum ex suo ferè numero, quorum quilibet cæterorum suffragiis præses esse potest. Semper autem hoc usitatissimum fuit, ut Parlamentum, qui noster Senatus est, delectos ex suorum numero pauciores, quoties visum

ſum erat, conſtitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujuſdam habendi Senatûs poteſtas delata eſt. Iiſdem res ſæpe graviſsimæ; quo celeriùs & majori cum ſilentio tranſigerentur, commiſsæ atque creditæ; Claſsis, exercitus, ærarii cura, aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc ſive concilium nominetur, ſive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum eſt; & ſine quo nulla omninò Reſpub. rectè adminiſtrari poteſt. De regis autem ſupplicio, & rerum apud nos converſione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec iſta *quâ lege, quo jure, quo judicio* facta ſint, te licèt repugnante, ſingulis capitibus oſtendam, & pedem conferam. Si tamen inſtas *quo jure, quâ lege*, eâ, inquam, lege quam Deus ipſe & naturâ ſanxit, ut omnia quæ reipub. ſalutaria eſsent, legitima & juſta haberentur. Sic olim ſapientes tui ſimilibus reſponderunt. *Leges per tot annos ratas refixiſſe* nos criminaris, bonáſne an malas non dicis, nec ſi diceres audiendus eſſes, nam noſtræ leges Ole quid ad te? Utinam plures refixiſſent tum leges tum leguleios, rectiùs ſanè & rei Chriſtianæ & populo conſuluiſſent. Frendes quòd *hæc, Manii, terræ-filii, vix domi nobiles, vix ſuis noti licere ſibi crediderint*. Meminiſſes quæ te non ſolùm libri ſacri, ſed etiam Lyricus doceat?

—Valet

—Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus
Obscura promens—

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles esse aïs, alios nulli vestrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex se natos per industriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobilissimis quibusque posse conferri; se autem malle *filios terræ* dici, modò suæ, & domi strenuè facere, quam sine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & stramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & stipendio famem tolerare: ab ista, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, nisi hoc unum saperes, quòd frivolas quasdam prælectiones & nugamenta scis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magistratus nostri *colluviem omnium Sectarum recipiant*; quid ni recipiant? quos ecclesiæ est è cœtu fidelium ejicere, non magistratuum è civitate pellere; siquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè sine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut sanctè & religiosè, in Ecclesiam; illa leges, hæc disciplinam habet suam, planè diversam: Hinc toto orbe Christiano per tot annos bellum ex bello seritur, quòd Magistratus & Ecclesia inter se officia confundunt. Quapropter & Papisticam minimè toleramus; neque enim eam tam esse religionem

ligionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ spoliis ornatam, quæ contra ipsum Christi institutum ad se rapuit. *Independentes*, quales à te solo finguntur, nulli apud nos unquam visi; præter eos duntaxat qui cùm classes & synodos supra Ecclesiam quamque singularem esse non agnoscant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quasdam, aut certè truncum ipsum, eradicandas esse tecum sentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod restat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam solùm, sed etiam bellum atrocissimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis causâ dissimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis consilium esse, omnia regna subvertere, iis nulla humana neque divina obstare; à principio nihil nisi partum armis habuisse, latrones, regnorum maximè hostes. Hæc Mithridates regi Arsaci: te verò in illâ tua exedrâ infantissimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licèt nolis videri, *classicum canendo*, ullum vel inter pueros regem commovere te posse animum induceres, isto præsertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuisse credam. Tantùm abest ut metuam quid tu belli nobis

aut periculi, homo ignavissime, apud exteros reges istâ tua rabidâ & insulsâ simul facundiâ conflare possis: qui ad illos, acsi *regum capita quasi pilas habeamus, de coronis quasi trocho ludamus, sceptra imperialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata*, lusoriè sanè nos defers. At tu interea, stultissimum caput, morionis ipse baculo dignissimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum suaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, sat scio, minimè futuros. Hibernorum etiam consceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio esse potest quàm scelestus sis & væcors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore superes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ societate tot civium innocentissimorum sanguine perfusâ etiam rex ipse aut abhorruit semper, aut abhorrere se simulavit. Et quam ille perfidiam, quàm ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab se longè amovere summo studio contendit, eam tu, bipedum nequissime, quo minùs ultrò atque palàm suscipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum, Hiberniis igitur fautoribus ac fidelis, ad defensionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortasse aut Demostheni

omnem

omnem eloquentiæ laudem præreptum ire suspicareris; & prædicis, *oratorio more non tibi agendum videri*. Næ tu haud stultè sapis; id quod non potes, non videtur tibi esse agendum; oratoriè autem ut tu ageres, quis, qui te satis novit, unquam exspectavit? qui nihil elaboratè, nihil distinctè, nihil quod sapiat, in lucem emittere aut soles aut potes; sed veluti Crispinus alter, aut Tzetzes ille græculus, modò ut multum scribas, quàm rectè non laboras; neque si labores, valeas. *Agetur*, inquis, *hæc causa toto orbe audiente, & quasi ad judicandum sedente.* Id adeò nobis pergratum est, ut adversarium non cerebrosum & imperitum, qualis tu es, sed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, immò Ajax ipse Lorarius: *Horum ego injustitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terræ, ipsósque authores convictos posteris tradam, reósque peragam.* O Flosculos! Túne igitur sine sale, sine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut transcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas posse? quem unà cum scriptis tuis futilissimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Nisi si defensio hæc regia suo fortasse responso aliquid debitura est, si neglecta jam pridem & consopita, in manus iterum sumatur. Idque ego ab Illustrissimis Hol-

landiæ Ordinibus peterem, ut eam è fisco protinus dimissam, neque enim Thesaurus est, pervagari, quò velit, sinant. Si enim quâ vanitate, inscitiâ, falsitate referta sit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem sententiâ, supprimitur. Jam nos quemadmodum *reos peragat*, videamus.

CAPUT I.

Uoniam tibi vano homini & ventoso multum hinc forsitan superbiæ Salmasi, multum spiritûs accessit; magnæ scilicet Britanniæ regem fidei defensorem esse, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac merito concedam: cum sanè rex fidem, tu regem sic defenderis, ut causam uterque suam evertisse potiùs videatur. Quod cum passim infrà, tum hoc primo capite ostendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & justam causam non debere: nam simpliciter rem, ut gesta est, narrare, regem defendere est.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam simplicem futuram pollicitus eras, neque rem simpliciter, ut gesta est, narras, neque non pigmentis, quantum in eo genere consequi potes, rhetoricis ornas,

nas, profectò vel tuo judicio si standum esset, causa regia neque bona neque justa erit. Quanquam hoc cave tibi sumas quod dat nemo, posse te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque historici, immò ne caussidici quidem partes narrando sustinere potes; sed quasi circulator quispiam, arte circumforaneâ, magnam de te in procemio, velut in posterum diem, exspectationem concitabas, non tam ut rem promissam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa misera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monstris te circundari ac terreri sentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid postremò, nescias.* Hoccine est simpliciter narrare? Dicam quod res est, tot tuorum ipse mendaciorum monstris, primùm terreri te sentis, deinde tot nugis, tot ineptiis levissimum illud caput non *circundari* solùm, sed circumagi, *ut quid primum, quid deinde, quid postremò* dicendum ullo tempore sit, non modò nunc *nescias*, sed nunquam antea non nescieris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem, hoc unum facile dictu suppetit, quod iterum iterúmque repeti debet*, nempe *solem ipsum atrocius factum nunquam adspexisse alterum.* Multa sol aspexit, bone magister, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non nostra flagitia,

gitia, sed defensionis tuæ frigus vehementissime postulabit. *Regium*, inquis, *origo cum sole novo capit.* Dii te, Damasippe, deæque solstitio donent, quo te calfacias; qui ne pedem sine *sole*, nequis fortasse te umbraticum doctorem esse dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non distinguis: & cum reges Patriæ Patres nominaveris, eâ statim metaphorâ persuasisse credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum esse concedam. Pater & rex diversissima sunt. Pater nos genuit; at non rex nos, sed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipse populus dedit sibi; non ergo propter regem populus, sed propter populum rex est. ferimus patrem, morosum etiam & durum, ferimus & regem; sed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater si filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eadem justissima lege tenebitur, si populum, id est filios suos, perdiderit; præsertim cum pater, ut ne pater sit, efficere non possit, rex facile possit, ut neque pater sit neque rex. Quod si *de facti qualitate*, quod ais, *inde* æstimandum est, tibi dico, peregrine, & rebus nostris alienissime, testis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque *bonum*, neque *justum*, neque *clementem*, neque *religiosum*, neque *pium*, neque *pacificum*, sed hostem prope decennalem, nec parentem patriæ, sed vastatorem *de medio sustulisse*. *Solet hoc fieri*, fateris,

teris, inficias enim ire non audes, *sed non à reformatis, regi reformato.* Siquidem reformatus is dici potest, qui scriptis ad Papam literis, Sanctissimum appellaverat Patrem, qui Papistis æquior semper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne suæ quidem familiæ primus à reformatis est *de medio* sublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno solum vertere coacta est, supplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? immo si operam contulisse dicam, haud mentiar. In tantâ autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujusmodi accidisse, ut eorum aliquis morte plecteretur, non est quod miremur. Licere autem regem nequam, sive tyrannum regno pellere, vel supplicio quovis, prout meritus erit, punire (etiam summorum sententiâ Theologorum, qui ipsi reformandæ ecclesiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non siccâ morte periisse, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium squalore *carceris*, aut *laqueo*. Omnium tamen hoc tibi miserrimum videtur, & monstri quiddam simile, regem in judicium adduci, *causam capitis dicere coactum, condemnatum, securi percussum.* Dic mihi, homo insipientissime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium civitatum accomodatius est, cujuscunque criminis reum in judicio sistere, suî defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem

haud

haud immeritam ducere, itâ ut damnato vel pœnitendi, vel se colligendi spatium detur, quàm statim ut prehensus est, indictâ causa pecudis in modum mactare? Quotusquisque est reorum, qui, si optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri se maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior est habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipsi regi acceptior fuisse existimanda est? Tu secretò, & sine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni salubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conscientia defugisse lucem, aut leges atque ipsam justitiam minimè sibi amicam habuisse videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, sive militum sive populi; non odio, non metu, non studio dominandi, non cæco animi impetu, sed consilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex jurisconsulto Grammaticum! qui ab accidentibus causæ, ut loquuntur, quæ per se nihil valent, vituperationes instituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum sit? Jàm vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quòd nullis affectibus occupati, solius honestatis causâ fecerint; si arduum & grave, quòd non cæco impetu, sed consilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs

instinctu gesta esse crediderim, quoties memoriâ repeto, quàm inopinato animorum ardore, quanto consensu totus exercitus, cui magna pars populi se adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipsum suorum omnium malorum authorem ad supplicium deposcebat. Quicquid erat, sive magistratum sive populum spectes, nulli unquam excelsiore animo, &, quod etiam adversarii fatentur, sedatiore, tam egregium facinus & vel heroïcis ætatibus dignum aggressi sunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo restituta, sed ipsam justitiam nobilitârunt, séque ipsâ illustriorem dehinc, séque ipsâ majorem post hoc insigne judicium reddidere. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa simplex narratio, quam promisit, usquàm apparet. Queritur nos docere, *quoties rex molestè & odiosè regnat, impunè posse regno exui: ab hac,* inquit, *doctrina inducti, si mille rebus meliorem regem habuissent, non ei vitam conservâssent.* Spectate hominis acumen; nam istuc aveo ex te scire, quo pacto hoc sequitur, nisi tu nobis concesseris, nostro rege mille rebus meliorem molestè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui molestè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id est tyrannorum omnium fortasse immanissimum. Macti estote reges tam strenuo defensore. Nunc nar-

rare incipit. *Torserunt eum variis crucibus.* Dic quibus. *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hostem bello captum. *Custodiis sæpè mutatis:* ne ipsæ mutarent fidem. *Libertatis interdum spe ostensâ, interdum & restitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè postulavimus, quæ nisi concederentur, nulla libertas, nulla salus populo speranda erat, easdem à captivo suppliciter, haud semel, immò ter & ampliùs petivimus; toties repulsam accepimus. Cum nulla de rege spes reliqua esset, fit Parlamenti consultum illud nobile, nequa deinceps ad regem postulata mitterentur; non ex quo is tyrannus esse, sed ex quo insanabilis esse cœpit. Postea tamen quidam ex Senatorum numero nova sibi consilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari sanè scelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, nisi Deo immortali visum aliter fuisset, illos in servitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea concessisset, quod ad firmam pacem & compositionem revera spectaret, illi tamen satisfactum sibi à Rege esse statuunt. Pars itaque sanior, cùm

se rémque Publicam prodi videret, fidem fortissimi, & semper reipub. fidissimi exercitus implorat. In quo mihi quidem hoc solum occurrit quod nolim dicere, nostras legiones rectiora sensisse quàm patres conscriptos: & salutem reipub. armis attulisse, quam illi suis suffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam inscitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam, rex supplicium capitis passus sit*: cùm sæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem supplicium capitis omnino esse passum. Tune, fatue, modum cum modo conferre soles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis passus est, ut latro, ut sicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus*. Hoccine est regem defendere, an sententiam de rege ferre, eâ sanè quæ à nobis lata est, multò severiorem? quis te tam subitò pellexit ut nobiscum pronuntiares? Queritur *personatos carnifices regi caput amputâsse*. Quid hoc homine facias? questus est suprà *de parricidio in persona regis admisso*, nunc in persona carnificis admissum queritur. Quid reliqua percurram, partim falsissima, partim frivola *de pugnis* & *calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *spectandi cadaveris quatuor solidis taxatâ*, quæ frigidissimi literatoris inscitiam & pusillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo tristiorem reddere possunt: satius mehercule fuisset Carolo filio, quemvis ex eo bala-

tronum grege conduxisse, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuisse; tam insipidum & insulsum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica salis exiguissima possit exprimi. Narrare jam desiit; & quid deinde agat, dictu sanè difficile est; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oscitat, nullum quidlibet garriendi modum sibi statuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne semel quidem dicta non sordescerent. Et certè nescio, an blateronis cujuspiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede stans versiculis fortè effuderit, non digniores multo sint quæ chartâ illinantur; adeò indignissimas esse reor quibus seriò respondeatur. Præterea quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui ecclesiæ bellum intulit, ut episcopos religionis hostes & tyrannos in ecclesia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conservare, ab impurissimis episcoporum traditionibus & cæremoniis ipse sub jugum missus? *Sectarum* verò, quibus tu *sacrilegos suos cœtus tenendi licentiam* aïs *dari*, quam ipsa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis sacrilegus, qui perpetuò maledicendi pessimam omnium licentiam tibi sumis. *Non poterant gravius rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Disce verna, disce mastigia, nisi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res est, non

publica

publica quæ dominum habet. *At pastores facinus eorum abominantes cum summa injustitiâ persequuntur.* Pastores illos nequis fortè nesciat quales sint, breviter dicam; iidem sunt qui regi resistendum armis esse, & verbo & scriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indesinenter execrari non destiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non suppeditâssent; quod illi non contra regem, sed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, immo Nerone ipso Neroniorem susceptum esse in concionibus sacris vaticinabantur. Sublatis episcopis & sacerdotibus, quos Pluralistarum & non residentium nomine insectari vehementissimè solebant, in eorum amplissima sacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyssimè irruebant: unde suos greges quàm turpiter negligant pastores isti meritò egregii nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec pessimo ecclesiæ publico eâdem ipsi infamiâ flagrarent, quam paulò antè sacerdotibus inusserant. Nunc quòd avaritia eorum nondum satiata est, quòd inquies ambitione animus turbas concire, pacem odisse consuevit, in Magistratus qui nunc sunt, id quod priùs in regem fecerant, seditiosè concionari non desinunt; regem scilicet pium crudeliter sublatum; quem modò ipsi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ spoliandum, & bello sacro persequendum, in manus Parla-

Parlamento, quasi divinitùs, tradiderant; sectas scilicet non exstirpari, quod certè à magistratibus postulare perabsurdum est, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in ecclesia hæreses perniciosissimæ sunt, ex ipsorum ordine pastorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exstirpare valuerunt. Quas illi sectas apud nos insectantur, obscuras esse scio, quas ipsi sequuntur, famosas, & ecclesiæ Dei longè periculosiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequissimi cùm sint, adeò non persequimur, ut factiosis, & res novas quotidie molientibus nimiùm indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *suis molossis*, quæ tua canina facundia est, *ferociores*, nullam *legitimi successoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute respondebis tibi, non ego. *Ubi reipub. forma mutatur ex monarchicâ in aliam, non datur successio inter differentis regiminis curatores.* Apparat. de primatu. *Minima*, inquis, *regni unius pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, si hoc verum esset, quibus in cæteros imperium sit, viris in fœminas. *Isti sunt qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præsumpserunt*; rectè quidem illi & feliciter; quos tu reprehendere non potes, quin simul fœdissimè barbarus & solœcus sis, non moribus solùm, sed syntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli*

maculam hanc nunquam deleverint. Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipse sis, & verè macula, Anglorum tamen famam & sempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quanta omni memoriâ vix audita est, non hostes tantùm armatos, sed hostiles intus, id est, superstitiosas vulgi opiniones eluctati atque supergressi, Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes in commune sibi pepererunt: popularitèr id ausi, quod apud alias nationes horoïcæ tantùm virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui Christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cùm de jure tecum suo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid sis in nostra causâ *Jesuitis* responsurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando ecclesiam tuî pudet; qui primatum Papæ, & episcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc episcoporum assecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo, quoniam tu eos *Jesuitis longè pejores esse* aïs, Lutherum nempe, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuisse, *amovendum esse* tyrannum: *quis autem sit tyrannus ad judicium sapientium & doctorum se retulisse. Isti vero qui? an sapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illustres.* Liceat, quæso, populo, qui ser-

vitutis

vitutis jugum in cervicibus grave sentit, tam sapienti esse, tam docto, tamque nobili, ut sciat quid tyranno suo faciendum sit, etiamsi neque exteros, neque grammaticos sciscitatum mittat. Tyrannum autem fuisse hunc non Angliæ solùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis disertissimis declaraverunt, sed totus ferè utriusque regni populus assentitus est; donec episcoporum technis & fraudibus in duas postea factiones discessit. Quid si Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant, ità eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentissimos exequantur, non multos sapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles esse voluit? ut per eos qui non sunt aboleret eos qui sunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui spicilegia, qui lexica & glossaria ad senectutem usque trivisse potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegisse? unde nîl præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendosum, crepas; doctrinæ solidioris ne guttulam quidem hausisse te ostendis. An tu sapiens? qui de minutiis minutissimis rixari & mendicorum bella gerere soles; qui nunc astronomis, nunc medicis in sua arte credendis imperitus ipse & rudis convitia dicis; qui, siquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te restitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, si posses, illi interdiceres? Et tamen

ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſsimum in libro quodam nugatorio nebulonem appellas, quòd is te grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retractaturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbâſſe audiviſſes. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos*, *indoctos*, *obſcuros*, *improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam (nam nationem ipſam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indigniſsimum eſſet) qui ſursùm, deorsùm, quoquoversùm verſatus & volutatus, nihil niſi grammaticus es: immo ac ſi Deo cuilibet votum ipſo Mida ſtultius nuncupâſſes, quicquid attrectas, niſi cùm ſolœciſmos facis, Grammatica eſt. Quiſquis igitur *de fæce illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates noſtros, quorùm ſapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta ſatis teſtantur, non ſic dehoneſtabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quiſquis, inquam, de fæce illâ plebis hoc tantummodò ſibi perſuaſerit, non eſſe ſe regibus natum, ſed Deo & patriæ, multò ſanè te doctior, multò ſapientior, multò probior, & ad omnem vitam utilior exiſtimandus erit. Nam doctus ille ſine literis, tu literatus ſine doctrina, qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot ſcribis, & tamen pecus es.

Caput II.

Caput II.

QUod argumentum pro se *indubitatum* esse, superiore capite perorans dixerat Salmasius, *rem ità se habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de eâ sentiant*; quod tamen is *de facto* falsissimè affirmabat, id ego nunc, de jure regio disceptaturus, potero in ipsum verissimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus suprema est in regno potestas, nulli alii nisi Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus solutus est*, siquidem id definiri dicendum est, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà, non meis tantùm, sed vel ipsius testimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero sit, nam omnem penetrare barbariem necesse non est, nullam, inquam, gentem istiusmodi jura aut potestatem regi concessisse, *ut legibus solutus esset, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuscunque gentis tam servili ingenio exstitisse puto, præter unum Salmasium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura esse asseverârit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi sententiâ semper abhorruere; quinetiam ipse, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter sensisse aliis jampridem scriptis facilè deprehenditur.

Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobiliſsimâ, & Batavorum Academiâ celeberrimâ, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſtâ, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla, ab Juliâ novercâ per inceſtum edoctus, non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt, aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſsimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, támque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſsit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quíque omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſsimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multò jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales & poſthac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure na-

turali, jure regio, ipsis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil simul stultius & sceleratius esse potest, contendis. Dignus profectò qui, contrà atque olim Dionysius, ex grammatico tyrannus ipse sis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi; sed illa altera malè pereundi: quâ solâ, ut inclusus ille Capreis Tiberius, à temetipso perditus quotidie te sentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale sit consideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit*, *sic Occidens.* Non reponam tibi quod Aristoteles & Marcus Cicero, authores, si qui alii, cordatissimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis scripsit, Gentes Asiaticas facilè servitutem pati, Judæos autem & Syros servituti natos fuisse: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ posse uti, solos nempe sapientes, & magnanimos; pars longè maxima justos dominos mavult, sed tamen justos; injustos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam universo generi humano tam infensus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni spe & consilio derelictus, ut necessitatem hanc atque legem omnium durissimam in se atque in suos liberos ultrò statueret. Profers imprimis *verba regis in Ecclesiaste sapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus; de rege posteriùs videbimus; cujus exinde sententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipse Deus; Deut.17. *Cùm ingressus fueris in terram, quam*

Jehova Deus dat tibi, & dices statuam super me Regem sicut omnes gentes quæ sunt circa me: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teste hic ipso Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium semper fuisse, vel eâ, quæ placeret, formâ reipub. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis disertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut sunt res humanæ, suique populi magis ex usu Deo visam esse: cùm hanc ipse formam instituerit; monarchiam non nisi serò petentibus, idque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut ostenderet Deus id se liberum Populo reliquisse, ab uno an à pluribus respub. administraretur, modò justè, regi etiam futuro leges constituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet sibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil sibi in alios licere, qui nihil de se statuere extra legem potuit. Jussus itaque est *omnia legis illius præcepta*, etiam suâ manu perscribere; perscripta *observare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus suis.* Ex quo perspicuum est, regem æquè ac populum istis legibus astrictum fuisse. In hanc ferme sententiam scripsit Josephus, legum suæ gentis interpres idoneus, in suâ repub. versatissimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib.4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον, &c: *Optimum est*, inquit, *optimatium regimen; nec vos alium reipub. statum requiratis; satis enim est Deum*

habere

habere præsidem. Attamen si tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm suæ sapientiæ; prohibeatur autem, si potentior fieri studet, quàm rebus vestris expedit. Hæc & plura Josephus in istum Deuteronomii locum. Alter Philo Judæus, gravis author, Josephi coætaneus, legis Mosaïcæ studiosissimus, in quam universam diffusâ commentatione scripsit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus solvit, atque hostis quilibet solutus legibus dici possit, τοὺς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam sibi acquirunt potentiam, non reges sed hostes appellandi sunt; ea facientes, quæ hostes nullâ pace reconciliandi faciunt; nam qui per speciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hostibus pejores sunt; hos enim facile est propulsare, illorum autem malitia haud facilè detegitur.* Detecti igitur quid obstat quo minus hostium loco habendi sint? Sic libro secundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria sunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, sed paret.* Vera sunt ista, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, observare; verùm si secùs fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, sed nec de infimis quidem magistratibus puniendis lex ulla scribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex scripta sit, pari certè jure & ratione

possent

possent impunitatem scelerum omnium sibi vendicare; quam tamen neque eorum quisquam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco esse daturum. Hactenus ex ipsa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuisse; nec se præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus sunt. Nunc an quid aliud Ecclesiastes moneat videamus. Cap.8. ver.1.&c. *Mandatum regis observa; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne persistito in re malâ, nam quicquid volet faciet. Ubi verbum regis, ibi dominatio; & quis dicat ei quid facis?* Satis constat Ecclesiastem hoc in loco non synedrio magno, non senatui, sed privato cuique præcepta dare. Jubet mandata sua observare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, nisi rex vicissim in leges divinas atque patrias juratus sit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam suam Jehosuæ pollicentur, Jos.1. *Ut dicto audientes Mosi fuimus, ità erimus tibi; modò ut Deus tecum sit, quemadmodum fuit cum Mose.* Conditionem vides expressam; Alioquin ipsum audi Ecclesiasten, cap.9. *Verba sapientum submissa potiùs audienda esse, quam clamorem dominantis inter stolidos.* Quid porro monet? *Ne persistito in re malâ, nam quicquid volet faciet,* in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter, aut severè agere, prout volet, potest. Nihil hic tyrannicum sonat, nihil quod vir bonus extimescat. *Ubi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei*

quid

quid facis? Et tamen legimus qui regi dixerit non solùm quid fecisti, sed etiam stultè fecisti. 1 Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licèt infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: sunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expressâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipse infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Ecclesiastes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm damnosa contentio est. Quid ergò? an optimates, an omnes reliqui magistratus, an populus universus, quoties delirare libet regi, ne hiscere quidem audebunt? an stolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obstabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines grassetur ita *legibus solutus*, *ut quod libet liceat?* O de Cappadocis eques catastis! quem omnis libera natio (si unquam post hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut servitutis candidatum dedere in pistrinum debebit, eâ lege atque omine, ut si te inde exemerit, ipsa sub aliquo tyranno, eóque stultissimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum,

quod in te non cadat? Perge modò: *Israëlitæ regem à Deo petentes eodem jure se ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges summo jure, & potestate non circumscriptâ regnabant. Teste Virgilio.*

——Regem non sic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaspes
Observant.——

Primùm quid nostrâ refert qualem sibi regem Israëlitæ voluerint, præsertim Deo irato, non solùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non suæ legis, sed planè quòd vellent regem? Deinde regem injustum, aut legibus solutum petivisse credibile non est, qui Samuëlis filios legibus obstrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ ad regem confugerunt. Postremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *absolutâ potestate* regnâsse; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis observantiores regum sunt, teste tamen eodem Poëta —*Magnis agitant sub legibus ævum.*— Non ergò sub regibus omni lege solutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cùm plerique te nebulonem esse judicent, ostendam te personam tantùm nebulonis mutuam sumpsisse. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quosdam Tridentinos exemplo Apium usos ais, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepisti. Quod illis itaque respon-

respondisti cùm probus esses, jam factus nebulo tute respondebis tibi, tuáque tibi manu personam nebulonis detrahes. *Apium respub. est; atque ità Physici appellant: Regem habent, sed innocuum; ductor est potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes subditas.* Minimè igitur mirum, si ità observant. Istas mehercule apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licèt sint, fucum te esse indicant. Aristoteles autem, rerum politicarum scriptor diligentissimus, monarchiæ genus Asiaticæ, quod & barbaricum vocat, κτ̀ νόμον, id est, secundùm legem fuisse affirmat. Pol. 3. immo cum monarchiæ quinque species enumeret, quatuor secundùm legem, & suffragante populo fuisse scribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta potestas, volente licèt populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam solam id refert, quod tu regum omnium jus esse scribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob caussam fecisse mentionem ejus videtur, quàm ut absurdam, injustam, & maximè tyrannicam esse demonstraret. Samuelem aïs, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* exposuisse. Unde haustum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipso Deo per Samuëlem loquente? at impro-

 bavit,

bavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, sed morem regnandi pravissimum, superbiâ regum & dominandi libidine arreptum exposuit propheta; nec quid debebant reges, sed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, sicut anteà rationem sacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p.33. Hebraico etiam solœcismo משפט vocas) suprà indicaverat. C. 2. *ratio sacerdotum istorum cum populo hæc erat*, v. 13. impia videlicet, odiosa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat sed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum exposuerunt; unus mihi erit multorum instar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eique charus, & Augustini judicio vir doctrinâ & sapientiâ pollens. Is in historia sacra Samuelem ait dominationem regiam, & superba imperia populo exponere. Sanè jus regium non est dominatio & superbia; sed jus atque imperium regium, teste Sallustio, conservandæ libertatis atque augendæ reipub. caussâ datum, in superbiam dominationémque se convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Jurisconsulti, idem rabbini plerique, ut ex Sichardo didicisse potuisti, de explicatione hujus loci sentiunt; ne Rabbinorum enim quisquam jus regis absolutum isto loco tractari dixit. Ipse infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem solùm, sed omnes hic quereris errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigisse: Jam verò cujus vel impudentiæ

dentiæ est vel socordiæ, contra omnes, præsertim orthodoxos, mores regum ab ipso Deo damnatissimos in jus regium convertere, & honestâ juris præscriptione defendere: cum jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis sæpiùs consistere fatearis. An quisquam sic *sui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, prosternere, permiscere omnia sibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *suo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt?* Dixerat apud Sallustium C. Memmius tribunus Plebis, in superbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impune quælibet facere, id est, regem esse*; Arrisit hoc tibi, & statim in lucro ponis; nequicquam sanè, si paulùm evigilaveris. An jus hic regium asseruit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari sineret, eósque mores regios jam rursus pateretur, quos jure suo majores illorum cum rege ipso finibus expulerant. Marcum Tullium saltem consuluisses; is te, & Sallustium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuisset. Qui pro C. Rabirio, *nemo*, inquit, *nostrûm ignorat consuetudinem regiam; regum sunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliáque hujusmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, sed *consuetudinem regiam* vocat; eáque legere & spectare nos ait debere, non *ut delectemur solùm, sed ut cavere etiam & effugere discamus.* Vides quàm te malè multaverit Sallustius, quem tyrannis inimicissimum, juris tyrannici pa-

 tronum

tronum attulisse te putabas. Nutare, mihi crede, & suum sibi occasum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuissima quæque sic arripit, seque sustinere iis testibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortasse alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, summa injuria est, id in regibus maximè locum habet; qui cùm summo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis esse positum.* Miserum jus; quod tu jam ad extrema perductus, nisi per summam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum sectatur, singulis penè literis immoratur, æquitatem non servat; aut scriptum jus callidè nimis & malitiosè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum esse ait. Cùm autem jus omne de fonte justitiæ manare certum sit, impius sis necesse est, qui *regem injustum esse, iniquum, violentum, raptorem esse, & quales esse solebant* qui pessimi erant, jus regis esse dicis, idque *prophetam populo insinuâsse.* Quod enim jus summum aut remissum, scriptum aut non scriptum ad maleficia perpetranda esse potest? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui istiusmodi jus regium & sibi & Deo invisum esse profitetur: Psal. 94. *an consociaretur tibi solium ærumnarum, formantis molestiam per statutum.* Noli igitur Deo hanc atrocissimam injuriam facere, quasi is regum

gum pravitates & nefaria facinora jus esse regium doceret, qui etiam hoc nomine societatem cum improbis regibus se detestari docet, quòd molestiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare soleant. Noli Prophetam Dei falsò insimulare; quem, tu dum juris regii isto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; sed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuisse credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuisset. Jus datum sceleri legimus, túque *licentiæ jure concessæ reges minùs bonos uti consuevisse* aïs. At jus hoc ad perniciem humani generis abs te introductum non esse à Deo datum probavimus; restat, ut sit à Diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat posse, si velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut testimonia tua recitem, tuis enim ipse testibus conficere te soles. Audi igitur verba Ciceronis in 4ª Philip. *Quæ causa justior est belli gerendi, quàm servitutis depulsio? in qua etiamsi non sit molestus dominus, tamen est miserrimum posse si velit*, posse vi scilicet; nam de jure si loqueretur, repugnantia diceret, & ex justa belli causa injustam faceret. Non est igitur jus regium quod tu describis, sed injuria, sed vis, & violentia regum. Transis ab regia licentiâ ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingrato*

to esse. Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergo regibus impunè rapere, occidere, stuprare? Quid interest ad injuriæ gravitatem rex an latro, an aliunde hostis populum occidat, diripiat, in servitutem agat? eodem certè jure, & hunc & illum humanæ societatis inimicum, & pestem propulsare, atque ulcisci debemus; immo regem eò justiùs quòd is tot beneficiis & honoribus nostris auctus commissam sibi sub juramento publicam salutem prodat. Concedis postremò *leges dari à Mose secundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diversas ab illo jure quod Samuel proposuit.* Quod cum assertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino solutum posueris, nunc obstrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Mosis & Samuelis, quod est absurdum. At *servi,* inquit Propheta, *vos eritis regi.* Ut servos fuisse non abnuerim, non jure tamen regio servi fuerunt; sed regum fortasse plurimorum usurpatione & injustitiâ. Illam enim petitionem obstinatam non jure regio, sed suo merito in pœnam illis cessuram propheta præmonuit. At verò si regi legibus soluto quicquid libet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infrà omnium servorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injuriosum in dominum habebat; populus universus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit,

bebit, quò læsus, afflictus & spoliatus confugiat: à servitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus suis duriore si libeat servitute opprimendus traderetur. Quod cùm neque divinæ legi nec rationi consentaneum sit, dubium nemini esse potest, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorsus regum omnium, sed plurimorum. Descendis ad rabbinos, duósque adducis eâdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Joses jus regium aiebat contineri, Deuteronomii esse, non Samuelis manifestum est. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectissimè quidem & contra te dixit R. Judas. Perniciosum enim est id jus nominari atque doceri quod injustitia planè est, nisi abusivè forsitan jus nominetur. Quo etiam pertinet versus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem vestrum, sed non exaudiet vos Jehovah;* obstinatos nimirum ista pœna manebat, qui regem nolente Deo dari sibi voluerunt. Quanquam ista verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat proculdubio omnem etiam aliam inire rationem honestam sese à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cùm premitur, sic ad Deum clamat ut cætera omnia quæ officii sunt sui negligat, ad otiosas tantùm preces devolutus? Verum utcunque sit, quid hoc ad jus regium, quid

ad jus nostrum: qui regem nec invito deo unquam petivimus, nec ipso dante accepimus, sed jure Gentium usi, nec jubente Deo nec vetante, nostris legibus constituimus. Quæ cùm ità se habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non sit, regem abjecisse; quandoquidem Israëlitis crimini est datum regem petîsse. Quod etiam res ipsa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati sumus, tandem exauditos deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, servire jussit; donec Babylone redeuntes ad pristinum reipub. statum reversi sunt. Ludunt Talmudicum deinde aperis; quin & hoc sinistro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis ostendere, ostendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione istius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id frustrà resarcire studes; intelligi nempe id de regibus Postbabylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Israëlitas & Judæos differentiam ponit: Davidis enim posteros judicare & judicari*; Israëliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis, *Hoc primis in regibus locum non habuisse*, quia dictum est v. 17. *vos eritis ei servi*: consuetudine scilicet, non jure; aut si jure, pœnas petendi regis, quamvis non sub hoc fortè vel sub illo, at sub plerisque luebant, quod nos

non attingit. Tibi verò adversario opus non est, adeò semper tibi adversaris. Narras enim pro me, ut primò Aristobulus, pôst Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à synedrio juris custode, & interprete acceperint, sed paulatim sibi assumpserint, & senatu renitente usurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus synedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa est, júsque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* scilicet *non judicari*, ex illa fabula plusquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum *judicari posse, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimmò legimus ipsum Saulem cum filio Jonathane sortis judicium atque etiam capitale subiisse, suóque ipsum edicto paruisse. Uzzias quoque à sacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, se submisit, réxque esse desiit. Quid si templo excedere, quid si magistratu abire, & seorsim habitare noluisset, jus illud regium legibus solutum sibi asseruisset; an passuros fuisse censes Judæos, & sacerdotes templum contaminari, leges violari, populum universum contagione periclitari? In leprosum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut stultus est, ut existimet, cùm rex morbosus nè populum contagione lædat, cautum atque

provisum legibus sit, si rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempub. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum esse? Verùm *exemplum ullius regis afferri non potest, qui judicium capitis subierit in jus vocatus.* Ad illud Sichardus haud absurdè respondet, perinde esse, ac si quis ad hunc modum dissereret. Cæsar nunquam citatus est coram Electore; ergò si Palatinus diem Cæsari dixerit, non tenetur Cæsar in judicio respondere. Cùm tamen doceat Bulla aurea Carolum 4um se & successores suos huic cognitioni subjecisse. Quid in corrupto populi statu regibus adeò indultum fuisse miramur, ubi tot privati aut opibus suis aut gratiâ impunitatem vel gravissimorum scelerum assequuntur. Illud autem ἀνυπεύθυνον, id est, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere,* quod tu regiæ Majestatis maximè proprium esse ais, Aristoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum esse affirmat. Tu vero Antonium tyrannum immanissimum, Romanæ reipubl. eversorem, idoneum sanè authorem producis, non esse justum reposci à Rege factorum suorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad causam dicendam in Parthos proficiscens accersivit ad se Antonius: & animadversurus etiam in regem fuisse creditur, nisi rex eum auro corrupisset. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ potestatis Antoniana assertio,

sertio, & tua *regia defensio.* At non sine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, sed soli Deo acceptum referunt.* Dic sodes quinam? nam istiusmodi reges exstitisse unquam, nego. Primus enim Saul, nisi populus refragante etiam deo regem voluisset, nunquam rex fuisset; & quamvis rex renuntiatus esset Mispæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris secutus, donec Gilgale rex à populo secundùm creatus est. Quid David? quamvis unctus à deo, nonne iterum unctus est ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2 Sam. 5. 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *super solium Domini & cunctis placuit,* 1 Paralip. 29. ergo & placuisse populo aliquid erat. Constituit Jehoiadas regem Joasum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis posteros & à deo & à populo constitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm constitutos esse affirmo; tu ostende constitutos esse à deo; nisi eâ solum ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima à deo fieri & constitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure solium Jehovæ dicitur; solium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ sunt. Quod tu ex eodem capite didicisse potuisti. v. 11, 12. *tua sunt omnia in cœlo & in terra, tuum est,*

Jehova, regnum, Divitiæ & gloria à facie tua sunt, vis & potentia, &c. Diciturque hoc toties, non ut intumescant reges, sed ut moneantur, quamvis deos se esse putent, deum tamen supra se esse, cui debent omnia. Unde illa Essenorum & Poëtarum doctrina, reges *non sine deo, & ab Jove esse* facile intelligitur; omnes enim homines à deo itidem sumus, deique genus. Jus igitur hoc universum dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non à deo nominati, regnum suum soli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus assentari regibus solet, ipsi tamen reges sive boni, ut Homericus ille Sarpedon, sive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoscunt.

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεσθα μάλιστα, &c.
Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam deos intuentur.

Ipse sibi respondet, quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ administrationis rationem populo reddendam esse innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii.

Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Regúmque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiúmque frangat.

Si ergò reges hodie per deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem se vindicarit, quandoquidem omnia à Deo & per Deum fiunt. Utrumque etiam æquè testatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum solio dejici; cùm tamen id utrumque longè sæpius à populo fieri perspiciamus, quàm à Deo. Jus itaque populi pariter ac regis, quicquid est, à Deo est. Populus ubicunque sine Deo manifesto regem creavit, potest eodem jure suo regem rejicere. Tyrannum sanè tollere quàm constituere divinius est; plúsque Dei cernitur in populo quoties injustum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Immo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipso honore dilectos suos decoravit deus, Psal. 149. ut Christum regem suum laudibus celebrantes, gentium reges, quales sub Evangelio sunt omnes tyranni, *vinculis coërcerent, inque eos jus scriptum exercerent*, qui jure omni scripto atque legibus solutos se esse gloriantur. Ne quis tam stolidè, ne quis tam impiè credat tanti esse apud deum reges, ferè mortalium ignavissimos, ut eorum nutu

nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur; eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & vilissima quæque animalia loco atque numero habendum sit. Agè nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quasi tyrannis faventem, in medium profers; at satius tibi fuit Marcum Aurelium non attigisse. Ille an deum de principibus solum judicare dixerit nescio. Xiphilinus certè quem citas de αὐταρχίᾳ loquitur; περὶ αὐταρχίας ὁ Θεὸς μόνος κρίνειν δύναται· αὐταρχίαν autem monarchiæ synonymum illic esse non assentior; eóque minùs quo sæpius præcedentia lego; nam quî cohæreat, aut quid sibi velit aliena illa sententia subitò insititia, qui legerit miretur; præsertim cùm Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm est actum sub civitate liberâ; jus autem populi quin supremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraseam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut istam gloriam æmulantes coluisse, sibíque reipublicæ formam proposuisse in qua æquis legibus, paríque jure omnia administrarentur, in primo libro de vita sua profitetur: in quarto, non se, sed legem, dominum esse. Agnovit etiam omnia Senatûs populíque esse; nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in vestris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio sibi arrogaret. Moriens, filium suum regnatu-

rum

rum eâ lege Romanis commendavit, si dignus esset: jus itaque illud regnandi absolutum atque fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam denique αὐταρχίαν præ se non tulit. *Plena tamen omnia Græcorum & Latinorum monumenta esse* aïs: at nusquam visa; *plena Judæorum*, & tamen addis *Judæos in plerisque regiæ potestati minùs æquos fuisse*: immò Græcos & Latinos multo minùs Tyrannis æquos & reperisti & reperies; multo minus Judæos, si liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam.10. jus regni descripserat, exstaret; quem librum Doctores Hebræorum à regibus discerptum aut combustum esse tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in suos exercerent. Circumspice jam, numquid captare possis: occurrit tibi rex David, postremò torquendus, Psal. 17. *à facie tuâ judicium meum prodeat*: ergo, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem nisi Deus.* Et tamen similius veri videtur, Davidem hæc scripsisse, cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat; *si est in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 Sam.20. deinde ut quivis alius ab hominibus falsò accusatus, ad judicium Dei provocat; id sequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta sunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forense? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque destruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tan-

dem, & aulicorum nostratium argumentum palmarium, *Tibi soli peccavi*, Psal. 51. 6. quasi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, sordidatus & squalidus in terra jacens, misericordiam à Deo suppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit. hæc loquutus; cùm se vix jure mancipii dignum esse arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres suos usque adeò præ se contempsit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non se posse censeret? absit à rege tam sancto tanta superbia, tamque fœda ignoratio vel sui vel proximi. *Tibi* igitur *soli peccavi* proculdubio intelligendum est, tibi præcipuè. Utcunque sit, profectò verba psallentis, & sententiæ affectibus plenæ haudquaquam sunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non est in jus vocatus*, *nec coram synedrio causam capitis dixit*. Esto; qui enim potuit id resciri, quod adeò sine arbitris, & secretò peractum fuit, ut per aliquot fortasse annos (cujusmodi aulæ arcana sunt) vix unus aut alter conscius fuisse videatur, 2 Sam. 12. *Tu hoc clàm fecisti*. Deinde quid si in privatis etiam puniendis cessaret synedrium? an quis inde puniendos non esse argumentabitur? Sed ratio obscura non est; ipse se condemnaverat. v. 5. *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui statim subjecit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro suo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato

absolvit

absolvit regem, & ipsa mortis sententiâ, quam is in semetipsum pronuntiaverat. v.13. *non es moriturus.* Nunc in advocatum nescio quem sanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut perorationem ejus refellas: de qua ipse viderit; ego quod propositum mihi est, id ago ut quàm paucissimis absolvam. Quædam tamen præterire non possum; primùm, insignes repugnantias tuas: qui p.30. hæc habes. *Israëlitæ non deprecantur injustum regem, violentum, raptorem, & quales esse solerent qui pessimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Israëlitas tyrannum petisse arguerat. *An de fumo* inquis *in flammam ire præcipites maluerunt, id est, sævitiam pessimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam assueverant.* Illic Hebræos maluisse aïs tyrannos quàm judices, hic judices maluisse quàm tyrannos; & *nihil minùs quàm tyrannum voluisse.* De tuo igitur respondebit tibi Advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus est. Quod sequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuisse, quòd judices repudiârunt, regem optârunt.* Memineris, cùm hoc ego à te reposcam. Negas *Deum iratum Israëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuisse, sed ut rem salutarem & bonam.* Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, nisi quòd res mala erat imperium regium; non quidem per se, sed quòd plerunque, sicut Propheta hic monet, in

ſuperbiam & dominationem ſe convertit. Si adhuc non ſatisfacio, agnoſce jam tua, ſyngrapham agnoſce tuam & erubeſce. Apparat. ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offenſus eorum peccatis, quòd Deum habere regem renuiſſent. Ita Eccleſia quaſi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu deſciverat, in unius mortalis monarchæ pluſquam regium dominatum data eſt.* Tua igitur ſimilitudo ſi ſibi conſtat, aut dedit Deus regem Iſraëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam eccleſiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid inſanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid afferat, & mox neget, nihil penſi habet. Affirmas. p.29. *regem legibus ſolutum eſſe apud omnes Gentes, ſic Oriens judicavit, ſic occidens.* At. p.43. *omnes reges Orientis* κατὰ νόμον *& legitimos fuiſſe; immò Ægypti reges in maximis minimiſque rebus legibus obſtrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus ſis, omnes reges *ſolutos legibus* eſſe, *leges dare, non accipere.* Equidem non iraſcor tibi; aut enim inſanis, aut ſtas à nobis. Hoc certè oppugnare eſt, non defendere, hoc regem eſt ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptiſsimè quadrat, ſed inverſum; nàm quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu peſsimus omnium patronus. Certè niſi ſtupor ille quo Advocatum eſſe *demerſum* aïs, te potiùs obcæcavit, jam tute *obbrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque*

gentium

gentium regibus leges datas fuisse fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœnæ capitis.* Quod nequedum ex scripturâ, neque ex ullo authore fide digno ostendisti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, stultum & ridiculum est; omnes alios punire, uni duntaxat omnium scelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquissimum est. Quæ duo in sapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum scriptis id probare, quod probandum hoc capite susceperas, esse ex magistris tuâ sponte confiteris, *qui negant alium suis majoribus regem agnoscendum fuisse præter Deum, datum autem in pœnam fuisse.* Quorum ego in sententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum est regem esse, nisi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi sunt æquales, ut sunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum esse arbitror: æquali, aut plerunque deteriori, ac sæpissime stulto servire omnes, quis non indignissimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Christus à regibus originem duxit, quàm facit ad pessimorum regum commendationem, Christum eos habuisse nepotem. *Rex est Messias*: agnoscimus, gaudemus, & quàm citissimè veniat oramus; dignus enim est, nec ei quisquam similis aut secundus; interim regia gubernatio

commissa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri solet, plus mali quàm boni attulisse humano generi rectè existimatur. Nec continuò sequitur omnes reges tyrannos esse. Verùm ita esto: do tibi hoc, ne me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo sequuntur*, inquis, *Deus ipse rex fuerit tyrannorum dicendus*, *& quidem tyrannus ipse maximus*. Horum alterum si non sequitur, sequitur profectò illud quod toto libro tuo semper ferè sequitur, te non scripturæ solùm, sed tibimet perpetuò contradicere; ut qui proxima periodo suprà dixeras, *unum deum regem esse omnium rerum, quas & ipse creavit*. Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tuâ ipsius sententiâ. In alterum despuimus, & blasphemum illud tibi os obturatum volumus, qui deum affirmes tyrannum esse maximum, si tyrannorum, quod ipse sæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum ostendis, Mosen etiam cum *summa potestate regem fuisse*. Nam fuerit sanè, vel quivis alius, dummodò is sit qui res nostras, quemadmodum Moses, *ad Deum referre* posfit. Exod.18.19. Verùm neque Mosi, quamquam is Dei quasi sodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad consulendum Deum*; non ergò ad mandata Mosis accipienda. Tum suscipit Jethro, *esto tu pro hoc populo erga Deum, & commone-*

facias vos de legibus Dei. Et Moses, Deut. 4. 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde *fidelis* dicitur *in tota domo Dei.* Num. 12. Rex itaque Jehova tum populi fuit; Moses veluti interpres tantum Jehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à Deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moses non summam sed vicariam tantum & intermediam sub præsenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quod Mosen hic summâ potestate regem fuisse dicas, cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum Lxx senioribus populum rexisse; & primum populi, non dominum fuisse* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque sicut ipse aïs, cum *potestate planè summâ & regia,* nec tamen dominus, neque solus populum regebat, vel te authore, necessariò sequitur, reges, quamvis summâ potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos, neque solos populum regere debere; quantò minùs ad libitum suum. Jam verò quâ impudentiâ Dei mandatum ementiris, *de rege statim atque ingressi essent terram sanctam sibi constituendo.* Deut. 17. supprimis enim veteratoriè quod præcedit, *si dixeris, statuam super me regem;* tuque memento quid à te jam reposcam: cùm dixeris p. 42. *liberrimâ tunc potestate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus esse velis, ipse

ipse videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto ante determinaverit regium regimen instituendum tanquam optimum populi illius regendi statum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus sic egit cum propheta, ut quasi nollet.* Videt se illaqueatum, videt se impeditum: Jam attendite quantâ cum malitiâ adversùs prophetam, impietate adversùs Deum, expedire se quærat: *cogitandum in his est, inquit, Samuelem esse cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios suos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ suo, innuit non valdè sibi placere, quod populus desideraret.* Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergò, sed tu *veritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nil Deum revereris. Isne tibi Samuel videtur, qui saluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præposuerit, qui populo recta & salutaria petenti, tam callido consilio, támque vafro illuserit, falsa pro veris docuerit? Isne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo simulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo exposuit, aut jus illud, teste Deo & Prophetâ, malum, molestum, violentum, inutile, sumptuosum reipub. erat; aut denique, quod nefas est dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Passim enim testatur Deus valdè sibi dis-

displicuisse quòd regem petîssent. ver. 7. *Non te sed me spreverunt ne regnem super ipsos, secundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt deos alienos*: acsi species quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari se, & honores propè divinos tribui sibi postulat. Sanè qui supra omnes leges terrenum sibi dominum imponit, propè est ut sibi Deum statuat alienum; Deum utique haud sæpe rationabilem, sed profligatâ sæpiùs ratione brutum, & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. *Vos sprevistis Deum vestrum qui ipse servat vos ab omnibus malis, & angustiis vestris, cùm dixistis ei, regem præpones nobis.* & cap. 12. 12. Vos regem petîstis, *cùm Jehova sit rex vester.* & ver. 17. *Videte malum vestrum magnum esse coram Jehova petendo vobis regem.* Et contemptim Hosea de rege, 13. 10. 11. *Ubi rex tuus, ubinam est? servet te jam in civitatibus tuis. Ubi vindices tui? quoniam dixisti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, sed dominabitur in vos Jehova*, Jud. 8. planè ac si simul docuisset, non hominis esse dominari in homines, sed solius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum solus tenuit, θεοκρατίαν vocat Josephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui similem. Populus denique resipiscens apud Isaiam 26. 13. calamitosum hoc sibi fuisse queritur, quòd alios præter Deum domi-

nos habuerat. Indicio sunt hæc omnia regem irato Deo Israëlitis fuisse datum. In historia tyranni Abimelechi quis est cui non risum moveas? de quo dicitur, cùm is partim saxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc*, inquis, *historia potentissimè adstruit Deum solum regum judicem esse & vindicem:* immo tyrannorum, nebulonum, nothorum, si hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium statim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confestim arma magistratui de manibus fluent, mussare deinceps populus non audebit. Verùm quid si magnus aliquis latro hoc modo in bello periisset, an Deus ergò solus latronum vindex? Quid si carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidisset? Ne judices quidem eorum unquam legisti lege postulatos; tamen *in optimatum statu vel principem, si quid committat, posse ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.* 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ se tulit. Quid si reddidisset magistratus, annon is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentissimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more suo se convertit; nil nisi *cœnum* & *lutum* ore funditur; cùm eorum quæ promisit se pro-

zon baturum

baturum, nihil vel ex ſacris libris, vel ex rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus ſolutum eſſe, nec cur puniri, ſi delinquat, ſolus mortalium non debeat, quicquam oſtendit. Immo ſuis ipſe teſtibus ſe induit, & ſententiam ſuæ contrariam eſſe veriorem ſuomet ipſe opere demonſtrat. Cúmque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrociſsimis omnium in nos odium excitare conatur, quaſi rege optimo & innocentiſsimo crudeliter ſublato. *An Solomon,* inquit, *melior Rex Carolo primo fuit?* Sunt, ut verum fatear, qui patrem ejus Jacobum cum Solomone comparare non dubitârunt, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis muſicus erat; Jacobus Darlii comitis filius, qui Davidem muſicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingreſſum, cum oſtio peſſulum obdidiſſe deprehendit, haud multò pôſt interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergò illuſtrior Jacobus, & ſecundus Solomon ſæpe dictus, quamvis Davidis muſici filius an fuerit, dubium ſit. At Carolum conferre cum Solomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & ſævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miſerorum civium cædes innumeras, dum hæc ſcribo, Carolus ipſe filius in illa publicæ pœnitentiæ ſedeculâ apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat:

immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm si Parallelis tantopere delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritissimo *fratris* supplicio *regnum auspicatus est*: Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conspecta sint; ista enim suspicio in Bucchinghamio constitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & sui patris, non solùm in comitiis omni culpâ exemit, sed ne omninò res ea Senatus cognitioni subjiceretur, comitia dissolvit. Solomon *gravissimis tributis populum pressit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idólorum cultum pellectus est, hic ab unâ. Pellectus in fraudem Solomon, pellexisse alios non legitur; hic alios, non solum uberrimis corruptæ Ecclesiæ præmiis pellexit, sed etiam edictis & canonibus ecclesiasticis coëgit, ut invisâ reformatis omnibus altaria statuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non est ideo *Solomon à populo capitis damnatus*. Nec inde, inquam, sequitur damnari à populo non debuisse; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid sui juris esset haud multò pòst & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & nisi maturè se in fugam conjecisset, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuisse credibile est.

CAPUT

Caput III.

Cum satis jam disputatum atque conclusum sit, reges Mosaïcos ex præscripto Dei omnibus obstrictos legibus pariter cum populo fuisse, nullas legum exceptiones perscriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè possent*, aut ut *à populo puniri ne possint; Deum* proinde *vindictam de his tribunali suo reservâsse* falsissimum esse, sine authore, sine ratione dictum, videamus an id suadeat Evangelium, quod dissuasit lex, non imperavit: videamus an Evangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in servitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam servitutis cujusdam magistra lex vetus populum Dei liberavit. Primum argumentum ducis à personâ Christi, quem quis nescit non privati solùm, sed etiam servi personam ideo sumpsisse, ut nos liberi essemus. Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum est, non de civili; quàm enim aliena sunt ista quæ Maria, mater Christi, ejus in adventu cecinit, *superbos dissipavit cogitatione cordis ipsorum, detraxit dynastas è thronis, humiles evexit*, si adventus ejus tyrannos potius in solio stabiliret, Christianos omnes eorum sævissimo imperio subjiceret.

jiceret. Ipse sub tyrannis nascendo, serviendo, patiendo omnem honestam libertatem nobis acquisivit: ut posse servitutem, si necesse est, æquo animo pati, sic posse ad libertatem honestè aspirare non abstulit Christus, sed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de evangelica solùm, sed de civili libertate sic statuit. *Servus vocatus es? ne sit tibi curæ; sin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti estis, ne estote servi hominum.* Frustra igitur ab exemplo Christi ad servitutem nos hortaris, qui suæ servitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem servi nostrâ vice suscepit, animum verò liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid sit, longè aliter docuisse ostendam, atque tu doces; qui non regii, sed tyrannici juris, idque in republicâ novus professor, si qua gens tyrannum sive hæreditarium, sive adventitium, sive fortuitum sortita erit, eam non solùm necessitate, sed etiam religione servam esse statuis. Tuis autem, ut soleo, in te utar testimoniis. Interrogavit Petrum Christus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Mat. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, sive censum, à filiis suis, an ab alienis? respondet ei Petrus, ab alienis. ergò, inquit Christus, *liberi sunt filii; sed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam persolverentur hæc didrachma, alii sacerdotibus in

sanctua-

sanctuarium, alii Cæsari: ego quidem Herodi persoluta, interverso Sanctuarii reditu, sentio fuisse. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remissa narrat Josephus. Hoc autem tributum per se exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat: gravia autem fuerint oportet de quibus hic Christus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite censi fuerunt. Hinc itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filiis, id est, civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora tributa imperare soleant, hic contra non alienos, sed filios opprimeret. Utcunque sit, sive filios hic, cives regum proprios, sive filios Dei, id est, fideles & in universum Christianos intelligi concedas, ut intelligit Augustinus, certissimum est; si filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Christo liberos esse: vel ut cives, vel ut Christianos: non esse ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Testatur enim Christus persolvisse se, non quod deberet, sed ne illos offendendo qui exigebant, negotium sibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longissime diversum in illo vitæ suæ curriculo explendum sibi esset. Dum igitur negat Christus jus regium esse, graviora vectigalia liberis imponere, certe spoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præsertim

ſertim Chriſtianos, jus eſſe regium multò evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & aliàs diſputâſſe videatur, venire in ſuſpicionem quibuſdam cœpit, non ſe tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Phariſæi interrogatione hujuſmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non reſpicere perſonam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is propoſita ſibi iſtiuſmodi quæſtione iraſceretur, Mat. 22. An te quiſpiam ſi inſidiosè aggredi, ſi loquentem captare vellet, ſi elicere ex te quod fraudi futurum tibi ſit, de jure regio ſub rege interrogaret? an tu cuipiam de iſtoc interroganti iraſcerere? non opinor. Vel hinc ergò perſpicias, non id eum de jure regio ſenſiſſe quod regibus gratum erat. Idem ex reſponſo ejus apertiſsimè colligitur, quo ille percontatores amandare à ſe potiùs quàm docere videtur. Poſcit numiſma cenſûs; *Cujus*, inquit, *imago iſta eſt? Cæſaris. Reddite ergo Cæſari quæ ſunt Cæſaris, quæ Dei ſunt Deo.* Immo quæ populi ſunt populo reddenda eſſe quis neſcit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergò Cæſari omnia. Libertas noſtra non Cæſaris, verùm ab ipſo Deo natale nobis donum eſt; eam Cæſari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpiſsimum eſſet, & humana origine indigniſsimum. Si enim os hominis, & vultum aſpiciens interrogaret quiſquam,

quam, cujus ista imago esset, annon facilè quivis responderet Dei esse? Cùm igitur Dei simus, id est verè liberi, ob eámque causam soli Deo reddendi, profectò Cæsari nos, id est, homini, & præsertim injusto, improbo, tyranno in servitutem tradere, sine piaculo, & quidem maximo sacrilegio non possumus. Interim quæ Cæsaris sint, quæ Dei, in medio relinquit. Quòd si idem erat hoc numisma quod didrachmum illud Deo pendi solitum, ut certè postea sub Vespasiano fuit, tum sanè controversiam non minuit Christus, sed implicavit: cùm impossibile sit Deo & Cæsari idem simul reddere. At enim ostendit quæ Cæsaris essent; numisma nempe illud Cæsaris imagine signatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæsari vel tibi? Aut enim Cæsari Christus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis asseruit, aut si quicquid pecuniæ Cæsaris nomine inscriptum esset, id Cæsari dedit, contrarius jam sibi, nostra ferè omnia Cæsari dabit, qui duo modò didrachma regibus non se ex debito persolvere, & suo & Petri nomine professus est. Ratio denique infirma est quâ niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis esse, sed ut probam se esse moneat; útque se principis nomine insignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inscriptio tantum valeret, reges profectò nostras omnium facultates, uti essent suæ, sola nominis inscriptione statim

perficerent ; aut si nostra omnia jam sua sunt, quod tuum dogma est, non idcirco Cęsari numisma illud reddendum erat, quia Cæsaris nomen aut imaginem prætulit, sed quia Cæsaris jam antea jure erat, nulla licèt imagine signatum. Ex quo manifestum est, Christum hoc in loco non tam nos officii nostri erga reges aut Cæsares ita perplexè atque ambiguè admonere voluisse, quàm Pharisæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid ? rursus cùm ei nuntiarent Pharisæi, Herodem ejus vitæ insidias parare, an humile aut demissum ab eo responsum tyranno reddendum tulerunt ? Immo *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio, sed vulpino civibus suis insidiari. Atqui *sub tyranno supplicium mortis subire sustinuit.* Enimverò quî potuit nisi sub tyranno ? *supplicium sub tyranno passus est*; ergô ad injustissima quævis juris regii testis & assertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Christus quamvis nostri liberandi, non sub jugum mittendi causâ servum se fecerit, tamen ad hunc modum se gessit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum concessit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Christi, quod mox in terris futurum somniabant, dignitatem affectantes, sic Christus corripuit, ut omnes simul Christianos commonefaceret quale jus magistratûs & imperii civilis apud eos constitui voluerit.

luerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, esto vester minister; & quicunque volet inter vos primus esse, esto vester servus?* Hæc tu nisi mente captus tecum facere credidisses? hísne te argumentis vincere, ut reges nostros rerum dominos existimemus? Tales in bello hostes nobis contingant, qui in castra hostium (quanquam & armatos vincere sat scimus) uti tu soles, cæci atque inermes tanquam in suos incidant: ita semper quod tibi maximè adversatur, id demens veluti firmissimum causæ tuæ subsidium comparare consuevisti. Petebant Israëlitæ regem, *ut habebant omnes istæ gentes:* dissuasit Deus multis verbis, quæ Christus hic summatim complexus est, *scitis principes gentium in eas dominari:* petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Christus, ne peteret omnino Christianus populus more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clariùs dici potuit? non erit inter vos ista regum superba dominatio, tametsi specioso titulo Euergetæ & benefici vocentur; sed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *esto vester minister:* & qui primus sive *princeps* (Luc.22.) *esto vester servus.* Non erravit itaque Advocatus ille quem insectaris, sed authorem habuit Christum, si regem Christianum populi ministrum esse

 dixit,

dixit, uti eſt certè omnis bonus magiſtratus. Rex autem inter Chriſtianos aut omninò non erit, aut erit ſervus omnium; ſi planè vult eſſe dominus, eſſe ſimul Chriſtianus non poteſt. Quin & Moſes, legis quodammodo ſervilis inſtitutor, non populo tamen ſuperbè dominabatur, ſed onus ipſe populi ferebat; ferebat in ſinu Populum, ut nutricius lactentem. Num. 11. nutritius autem ſervus eſt. Plato non dominos, ſed ſervatores & adjutores populi appellandos eſſe magiſtratus docuit; Populum non ſervos, ſed altores magiſtratuum, ut qui alimenta & ſtipendia magiſtratibus etiam regibus prębeant. Eoſdem Ariſtoteles cuſtodes & miniſtros legum vocat, Plato & miniſtros & ſervos. Miniſtros Dei Apoſtolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obſtat quò minùs ſint & legum & populi; tam leges enim quàm magiſtratus propter populum ſunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Moloſſorum opinionem* eſſe clamitas. Moloſſos eſſe Anglos certè non putarem, niſi quòd tu illos, hybridâ latratu tàm degeneri oblatras; Lupi, ſi diis placet, Sancti Dominus? Lupus nimirum ſanctus queritur Moloſſos eſſe fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecaſsinus collega fuit, inceſto apud nos regi Vortigerno authoritate ſuâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non ſancti, ſed famelici cujuſpiam & latrunculi dominum, illo apud Martialem viperarum domino viliorem,

rem, aspernatur: qui & latrantem ipse domi, ut ferunt, Lyciscam habes, quæ tibi miserè dominatur; cujus partim impulsu etiam scripsisse hæc diceris; unde mirum non est velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipse domi dominatum ferre tam serviliter assuevisti. Sis itaque Lupi Dominus, sit Lupa tuî domina, sis Lupus ipse, sis Lycanthropus, molossis mehercule Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non est otium; sylvis itaque egressi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in ecclesia primatum nuper scripsisti, nunc *Petrum Apostolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *subjecti estote omni humanæ ordinationi propter Dominum, sive regi ut supereminenti, sive præsidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinorosorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita est voluntas Dei.* Scripsit hæc Petrus non solùm privatis, sed etiam advenis per minorem ferè Asiam dispersis, atque dispalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hospitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in sua patria, quod sparsos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in sua, quod senatores & magistratus, sine quibus ne reges quidem esse possunt? fac tamen indigenas fuisse, fac non privatos, sed

Senatum ipsum Romanum, cui hæc scripta sunt. Quid inde assequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta est, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut soleat aut possit. *Estote subjecti*, ὑποτάγητε, id est, si vim verbi spectes, subordinati, seu legitimè subjecti; ἡ γὰρ τάξις νόμος inquit Aristoteles, lex est ordo. *Subjecti estote propter Dominum.* Quamobrem? quia cùm rex, tum præses constituitur à Deo ad ultionem facinorosorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas est Dei.* Videlicet ut talibus obsequamur, quales hic describuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti constet ratio; addit. v. 16. *ut liberi*, non ergò ut mancipia. Quid si versâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinorosorum regnent? an in perpetuum subjecti erimus non privati solùm, sed primores, sed magistratus omnes, ipse denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergò potestas humana, ad constituendum quod hominibus bonum & salubre est, valebit, ad tollendum quod iisdem malum & exitiosum est, non valebit? Atqui rex ille, cui subjecti esse jubentur, erat Romæ eâ tempestate Nero tyrannus; ergò tyrannis etiam subjecti esse debemus. At inquam, & dubium hoc est, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui subjecti esse jubentur, advenæ, dispersi, privati, non consules, non præ-

tores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apostolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias) Paulus hęc ad Romanos, c. 13. *omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto, non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt potestates à Deo sunt ordinatæ:* Romanis hæc scribit, non, ut Petrus, advenis, dispersis, sed privatis tamen potissimùm & plebeiis; ita etiam scribit, ut totam reipub. administrandæ rationem, originem, finem luculentissimè doceat. Quò magis obedientiæ quoque nostræ vera ac distincta ratio, ab omni servitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc est quisque homo *subjectus esto.* Quid sibi Apostolus proponat hoc capite satis explanavit Chrysostomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut ostendat Christum leges suas non ad hoc induxisse, ut communem politiam everteret, sed ut in melius statueret.* Non ergò ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium supra omnem legem & pœnam constituendo, crudelissimum unius imperium in omnes mortales constabiliret. *Utque simul doceret superflua & inutilia bella non esse suscipienda*, non ergò bella damnat contra tyrannum, hostem patriæ intestinum, atque adeò periculosissimum suscepta. *Pervulgatus tunc erat hominum sermo traducens apostolos tanquam seditiosos, & novatores quasi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent;*

dicerent; his nunc ora obstruit. Non ergò tyrannorum defensiones conscripserunt Apostoli, quod tu facis, sed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ suspecta omnibus tyrannis defensione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propositum Apostolo quid fuerit ex Chrysostomo vidimus; nunc verba scrutemur. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto*, quę tamen istæ sint non statuit: non enim jura atque instituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quisque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate suâ longè superiorem semper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus semper sanctissimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem esse dixit; Orpheus in hymnis non mortalium solùm, sed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω ᾗ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον.——

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μοῦνος ζώων οἴηκα κρατύνει. *Lex enim sola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet posse, legem esse aït. In epistolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum sunt. Eadem Aristotelis sententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præesse magistratibus, ut magistratus præsunt populo.

pulo. Cùm itaque sapientissimorum virorum judicio, prudentissimarum civitatum institutis lex semper potestas summa atque suprema habita sit, nec evangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique potestatibus supereminentibus verissimè subjectus erit, qui legibus & magistratibus juxta leges Rempub. gubernantibus ex animo paret. Non ergò solùm populo subjectionem hanc, sed regibus etiam præcipit; qui supra leges nequaquam sunt. *Non est enim potestas nisi à Deo*; id est nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquissimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; est enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud nisi recta & à numine deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. A Deo igitur est magistratuum institutio, ut eorum administratione gens humana sub legibus viveret: hanc autem vel illam administrationis formam, hos vel illos magistratus eligendi optio proculdubio penès liberas hominum nationes semper fuit. Hinc Petrus & regem & præsides ἀνθρωπίνην κτίσιν humanam creationem vocat; & Hosea c. 8. *constituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnosco.* In istâ enim solâ Hebræorum repub. ubi Deum variis modis consulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum istiusmodi accepimus. Aliquando aut ipsa regiminis forma,

ma, si vitiosa sit, aut illi qui potestatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo sunt. Luc. 4. *Tibi dabo potestatem hanc omnem, nam mihi tradita est, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocalyp. 13. dedit Bestiæ Draco potentiam suam, & thronum suum, & potestatem magnam. Propterea necesse est hîc intelligi non potestates quascunque, sed legitimas, prout etiam infra describuntur; necesse est intelligi potestates ipsas, non semper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chrysostomus, *Quid ais?* inquit, *omnis ergò princeps à Deo constitutus est? non dico: non enim de quovis principe, sed de ipsa re loquitur Apostolus; non dicit, non est princeps nisi à Deo, sed non est potestas.* Hæc Chrysostomus. *Quæ autem potestates sunt, à Deo sunt ordinatæ.* Legitimas ergò vult hîc intelligi Apostolus; malum enim & vitium, cùm ataxia sit, non est ut possit ordinari, & esse simul vitiosum. Hoc enim duo simul contraria ponit, taxin & ataxian. *Quæ autem sunt*, ita interpretaris ac si diceretur, *quæ nunc sunt*; quo faciliùs probare possis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuisse; nostrâ sanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè sentias, in eâ tamen Anglos acquiescere debere, quoniam *nunc est*, & *à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, necesse habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil*

hil ad se pertinens occupaverat, ne legitimè partum fuisse respondeas. Quò sceleratior & doctrinæ retractator ipse tuæ, Romanos potestati quæ tunc fuit subjectos esse vis, Anglos potestati quæ nunc est, subjectos esse non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis, è regione adversæ sibi sunt, quàm tu nequissimus nequissimo semper ferè adversus es tibi. Quid autem facies miser? acumine hoc tuo regem adolescentem planè perdidisti; ab ipsâ enim tua sententiâ extorquebo ut fatearis, hanc potestatem in Anglia, quæ nunc est, à Deo ordinatam esse; atque omnes proinde Anglos intra ejusdem reipublicæ fines eidem potestati subjectos esse debere. Attendite igitur Critici, & manus abstinete, Salmasii nova hæc emendatio est, in epistola ad Romanos; non quæ sunt potestates, *sed quæ nunc existunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc scilicet imperanti subjectos esse omnes oportuisse demonstraret. At ô bone, λεκύθιον ἀπώλεσας: ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidisti. Quam tu epistolam sub Nerone scriptam esse ais; sub Claudio scripta est principe simplici, & non malo: hoc viri docti certissimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatissimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore est, multis imposuit, tyranno parendum esse, eò quòd Paulus hortatus est Romanos ut Neroni essent subjecti,

callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperitur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit*. Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, an is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hic loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit.* Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro liberè ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam.* Sine magiſtratibus enim, & civili gubernatione, nulla reſpublica, nulla ſocietas humana, nulla vita eſſe poteſt. Quæ autem poteſtas, qui magiſtratus contraria his facit, neque illa, neque hic à Deo propriè ordinatus eſt. Unde neque tali vel poteſtati, vel magiſtratui ſubjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obſiſtere prohibemur: non enim poteſtati, non magiſtratui obſiſtemus, qui hic

optimè depingitur, sed prædoni, sed tyranno, sed hosti; qui si magistratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet potestatem, quòd ad pœnam nostram ordinari à Deo videri potest, etiam diabolus hoc modo magistratus erit. Sanè unius rei una vera definitio est: si ergò Paulus hîc magistratum definit, quod quidem accuratè facit, eâdem definitione, iisdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Unde quem ipse magistratum definivit atque descripsit, ei duntaxat subjectos nos esse voluisse, non ejus contrario tyranno certissimè colligitur. *Propter hoc tributa solvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chrysostomus, *Cur, inquit, vectigalia regi damus. Annon tanquam nobis prospicienti, curæ ac tuitionis mercedem solventes? atqui nihil illi solvissemus, nisi ab initio utilem nobis talem esse præfecturam cognovissemus.* Quapropter illud repetam quod suprà dixi; quandoquidem subjectio hæc non simpliciter, sed cum adjunctâ ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, subjectionis nostræ vera norma erit: Cum ista ratione non subjecti, rebelles; sine ista ratione subjecti, servi erimus & socordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali; quia flagitiosi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis sub regibus sint; neque Anglorum nimis excusare; dico tamen illa esse flagitia, quæ sub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in

deserto; licet Dei sub imperio, dediscere statim potuerunt. Spes est tamen de plerisque bona; ut ne sanctissimos hic optimósque viros & veritatis studiosissimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo esse numerum, quàm ubi tu maximum esse existimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid si illis, qui jugum cæteris civibus imponere studebant? Quid si suo deinde merito subactis? nam cæteri puto non molestè ferunt, exhausto civilibus bellis ærario, sumptibus propriis suam se tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus astrictum esse negat, ex iis tamen probat *læsæ majestatis reum esse posse, si jus suum patiatur imminui*: astrictus itaque & non astrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim solet repugnare sibi, ut ipsa Repugnantia huic homini germana atque gemella esse videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in servitutem dedit. Fateor ad certum tempus dedisse, Jer. 27. 7. Anglos in servitutem Carolo Stuarto ad semihorulam dedisse ostende; permisisse non negaverim, dedisse nunquam audivi. Aut si Deus in servitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo potest, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus potest populus tyranno? an is Deo tyrannidem suam, nos Deo libertatem nostram acceptam non feremus? Non est malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3.

famem,

famem, pestilentiam, seditionem, hostem; ecquod nam horum civitas ab se non totis viribus amolietur? faciet profectò, si possit, quamvis ab ipso Deo immissa hęc esse sciat; nisi è cœlo ipse secùs jusserit. Cur non tyrannos pariter amovebit, si plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum esse magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Absit à civitatibus, absit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam stupidæ, támque pestiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditus delet, gentem humanam universam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi supra omnem legem excelsi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam stulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, nescio quem fingis, *potestatem illam supereminentem de populo velle intelligere*; tametsi affirmare non dubito omnem magistratûs authoritatem à populo proficisci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi nostri sapientissimi, & sanctissimi majores, quæ scisceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetariq; voluerunt.* Hinc Lucius Crassus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum causam agebat ad populum. *Nolite,* inquit, *sinere nos cuiquam servire, nisi vobis universis, quibus & possumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi

gendi

gendi sui potestatem senatui tradiderat. Unde majestatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Est enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, posse suffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; nostrum est ferre modicè populi voluntates: honores si magni non putemus, non servire populo; sin eos expetamus, non defatigari supplicando.* Egóne ut regem populi servum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus servum se populi professus sit? Vera sunt hæc, inquies, in populari statu; nondum enim lex regia potestatem populi in Augustum, & successores ejus transtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum, plus vice simplici,* fuisse aïs, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam post legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne se ampliùs contumeliæ causâ nominaret. Audísne? tyrannus iste dominus dici contumeliæ sibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & sæpe aliàs, patres Conscripti, bonum & salutarem principem, quem vos tantâ & tam liberâ potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus sæpe, & plerunque etiam singulis; neque id dixisse me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec simulata hæc ab eo si dixeris, ut erat simulandi callidissimus, quicquam proficies; quis enim

enim id videri se cupit, quod esse non debet. Hinc ille mos non Neroni solùm, quod scribit Tacitus, sed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI.*Cons. Honorii.*

ô quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens species, quantàmque rependit
Majestas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Consensúque cavæ sublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.——

Quâ adoratione quid aliud Imperatores Romani, nisi universam plebem, etiam post legem regiam, suos esse dominos fatebantur? Atque illud est quod initio statim suspicatus sum, te glossariis pervolutandis, & tricis quibusdam laboriosis magnificè divulgandis operam potiùs dedisse, quàm bonis authoribus attentè & studiosè perlegendis; qui veterum scriptorum sapientiâ ne leviter quidem imbutus, rem præstantissimorum opinionibus Philosophorum, & prudentissimorum in republica principum dictis celebratissimam, novam esse prorsus & *Enthusiastarum* tantummodò *deliriis* somniatam censes. I nunc, Martinum illum sutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò despicis, ignorantiæ collegas & mystagogos tibi sume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos dissolvere stolidissimos, *An in Democratia serviat*

Populus, cùm serviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus. Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioquin fatuitatum tuarum & ænigmatum finem nullum fore video. Rogas, *Cùm reges Apostolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum esse Paulus docet, 1 *Tim.*2.2. at priùs pro populo orandum esse docuerat, *v.*1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli, pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eúmne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc scriberet Paulus, imperabant vel pessimi*; hoc etiam falsum est, scriptam enim sub Claudio & hanc Epistolam fuisse certissimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, sed *Leonem*, id est belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum se gaudet, 2 *Tim.* 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam transigamus, cum pietate* tamen *omni & honestate.* Vides non tam regum hîc quàm tranquillitatis, pietatis, honestatis etiam rationem esse habendam. Quis autem populus non se suósque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hostem nihil interest) vitam *sollicitam, inquietam*, bellicosam, honestam agere, quàm sub hoste vel tyranno, non solùm æquè sollicitam & inquietam, sed turpem etiam, servilem & inhonestam. Teipsum testem adhibebo, non quo tanti sis, sed ut

per-

perſpiciant omnes quàm ſis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis,* inquis, *non perferre mallet in repub. Ariſtocratica ex optimatum æmulatione diſſenſiones oriri ſolitas; quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare conſueto certam miſeriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit ſtatum illum Reipub. quantumlibet diſcordiis agitatæ jugo Cæſarum intolerabili. Populus qui vitandæ ſeditionis causâ monarchicum ſtatum præoptavit, ubi expertus eſt levius eſſe malum quod vitare voluit, ad priora ſæpe redire expetit.* Hæc & plura tua verba ſunt in illa de epiſcopis diſſertatione, ſub Walonis Meſſalini adſcititio nomine editâ, p. 412. contra Petavium Loiolitam, cùm ipſe magis Loiolita ſis, & eo de grege peſſimus. Quid hac de re Scriptura ſacra ſtatuerit, & vidimus & omni diligentia inveſtigâſſe non pœnitet: unde quid ſenſerint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortaſſe operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod ſcriptura non exhibuit, eorum authoritatem, quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur,* cum Scripturâ pugnat evidentiſsimè. Cùm enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificâſſet Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipub. deteriore ſub regibus, ſi vellent,

permutarent. Legimus etiam sæpe regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque sapientissimorum est perspicere quid populo aptissimum & utilissimum sit: constat enim neque omni populo, neque eidem semper eundem reipub. statum convenire, sed vel hunc vel illum, prout civium virtus & industria nunc augescit, nunc minuitur. Qui tamen potestatem adimit populo eligendi sibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota ferè consistit. Citas deinde Justinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obsequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detulisset? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Christiani? tulerunt illi principem diversæ religionis.* Privati scilicet; & viribus longè inferiores. *Nunc sanè pontificii regem non ferrent reformatum, nec reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut ostendas te nec pontificium esse, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Christianos in hoc planè consentire, quod tu solus insigni audacià atque scelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas dissimillimus; illi enim pro Christianis, ad profanos reges, defensiones conscribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Christianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipsis Apo-

stolis

stolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam sunt. Tertullianus autem longissimè à te dissentit, qui regem vis esse dominum: quod tu aut nescivisti, aut nequiter dissimulâsti. Is enim Christianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico ausus est scribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. *Augustus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici se volebat, hoc enim Dei est Cognomen: dicam planè imperatorem dominum, sed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam: Cæterùm liber sum illi, Dominus meus Deus unus est, &c.* & ibidem *qui pater patriæ est, quomodo dominus est?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem sanè præstabat missum fecisse. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum insidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo est interfectus. Quod si Senatus Populúsque Romanus hostem judicatum, ut Neronem priùs judicabant, & ad supplicium quærebant, more majorum punivissent, eos parricidas appellaturum fuisse censes? immo si appellâsset, dignus ipse supplicio fuisset; uti tu furcâ jam dignus es. Origeni responsum idem quadrabit quod Irenæo. Athanasius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium esse dicit. Quis hoc dixit Athanasio? verbum enim Dei nullum hic audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de se falsum hoc esse fatentibus, quàm Athanasio. Adfers deinde

Ambrosium ex proconsule & catechumeno episcopum, verba illa Davidis, *tibi soli peccavi*, imperitè, ne dicam assentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori subjectos esse, ut imperatorem ipse subjiceret sibi. Quàm enim superbè, & fastu plusquàm pontificio Theodosium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Thessalonicensis reum ipse judicaverit, ingressu ecclesiæ prohibuerit, quàm se deinde novitium & rudem evangelicæ doctrinæ ostenderit, omnibus notum est. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere salutatorio jussit; sacris tandem restitutum, & postquam obtulisset, altari adstantem his vocibus extra cancellos exegit. *O imperator interiora loca tantùm sacerdotibus sunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctórne hic Evangelii, an Judaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè ecclesiasticorum artes sunt) imperatorem cæteris dominum imposuit, ut imperatoris ipse dominus esset. His itaque verbis Theodosium tanquam sibi subjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conservorum; unus enim omnium dominus rex & Creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & assentatio episcoporum obscuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambrosii imperitiæ tuam subjungis ignorantiam aut hæresin, qui disertè negas *sub veteri fœdere remissionem peccatorum per sanguinem Christi locum*

tunc

tunc habuisse, cum David Deo confitebatur ei soli se peccavisse. p. 68. Orthodoxi, non nisi per sanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remissa fuisse credunt; te novum hæreticum cujusnam discipulus sis nescio; certè summi Theologi discipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuisse quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamâsse, *tibi soli peccavi.* Augustinum deinde ostentas, Clericos Hipponenses nescio quos producis; nam Augustini quæ sunt abs te allata nobis non obsunt. Quidni enim fateamur cum propheta Daniele, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus solus Carolo dedit, idem Carolo abstulit, optimatibus & Populo dedit. Si eâ de causâ pręstandam Carolo obedientiam fuisse dicis, eandem nunc magistratibus nostris præstandam esse dicas necesse est. Nam Deum & nostris etiam magistratibus eandem dedisse potestatem quam dat malis regibus *ad castiganda populi peccata* ipse concedis; nostros itaque à Deo pariter constitutos removere à magistratu nemo vel tuo judicio nisi Deus potest. Atque ita, uti soles, tuum tibi ipse mucronem in temet vertis, tuus tibi ipse sicarius es; neque injuriâ, cum eò improbitatis & impudentiæ processeris, eò stuporis & insaniæ, ut quos digito violandos non esse tot argumentis probas, eosdem omnium suorum bello persequendos esse idem affirmes.

Ismaëlem

Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam eſſe nominatum aïs, & meritò; pręſidem enim Judææ, virum bonum, ſine ulla cauſa interemit. Idem Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud Solomonis, *Os regis obſerva*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs expoſuit. *Ad inferiora tempora poſt Auguſtinum non deſcendes, ut doctorum ſententiam exquiras.* Ut omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc haberes tuæ ſententiæ fautores, poſt unam ſtatim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hiſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonenſem, Ottonem Frinſingenſem etiam in mediam barbariem deſcendas. Quorum authoritas quàm nullius apud nos pretii ſit ſi modò ſciviſſes, non huc eorum obſcurum teſtimonium per mendacium adduxiſſes. Vultis ſcire cur ad hęc tempora deſcendere non audet, cur abdit ſe, cur ſubitò evaneſcit? dicam: quot ſunt Eccleſiæ reformatæ pręſtantiſsimi doctores, tot videt acerrimos ſibi adverſarios fore. Faciat modò periculum, ſentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zuingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenſes etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum reſpub. florentiſsima, libertatis olim domicilium, iſti denique literarum humaniorum fontes atque rivi,

rivi, servilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cùm Theologum orthodoxum habeas niminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare possis, omnium præsidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubescis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictissimum nullius apud orthodoxos authoritatis esse non ignoras. Sorbonæ igitur absorbendum tam sceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium nostrum esse nolumus; qui *populum universum regi ignavissimo parem esse* negat. Frustra id in papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi sibi sumunt, in se suscipiunt. Papa quidem cum episcopis suis, dum tenuis, & nullarum virium erat, tuæ hujus fœdissimæ doctrinæ author primus extitit: iis demùm artibus magnas opes, magnámque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipse maximus evasit. Quos tamen omnes sibi firmissimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu superstitione oppressos tenuerat, suaderet, non posse regibus quamlibet pessimis, nisi se fidelitatis sacramentum solvente, imperium abrogari. Verùm tu scriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notissima ipsorum sententia est, eam à Papa introductam esse causatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod nisi astutè faceres, appare-

ret te neque Papanum esse neque reformatum, sed nescio quem semibarbarum Edomæum Herodianum; qui tyrannum quemque immanissimum tanquam Messiam cœlo demissum colas atque adores. *Demonstrâsse te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor sæculorum, quæ sola evangelica & Christiana censeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa sunt ab illis dicta atque scripta, quæ Christus & Apostoli neque docuerunt neque approbârunt? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus dissentiunt? Quid autem ex patribus demonstravisti? *reges etiam malos à Deo constitui.* Fac esse constitutos, ut omnia etiam mala quodammodo à Deo constituuntur: *eos proinde Deum solum habere judicem, supra leges esse, nullâ lege scriptâ, non scriptâ, naturali, neque divinâ posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos.* Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam perniciosissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum;*

O ergò

ergò interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo est constitutus, & ecclesiæ in pœnam datus, quod supra ex scriptis etiam tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cùm eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse* affirmas *quàm fuere constituti.* Wal. Mes. p. 412. Papam & episcopos quamvis ab irato Deo constitutos ex ecclesiâ tollendos esse ais, quia sunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendos esse negas quia sunt ab irato Deo constituti. Ineptè prorsus & absurdè: cùm enim Papa ipsam conscientiam, quæ sola regnum ejus est, invito quoquam lædere non possit, eum qui revera tyrannus esse non potest, quasi tyrannum gravissimum tollendum esse clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates nostras omnes in potestate sua habet, & sine quo papa in ecclesiâ tyrannus esse nequit, eum in repub. omnino ferendum esse contendis. Hæc tua sibi invicem collata tam imperitum te támque puerilem sive falsi sive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inscitia, temeritas, incogitantia neminem posthac latere queat. At ratio subest altera, *rerum vices inversæ viderentur*, quippe in melius; actum enim esset de rebus humanis, si quæ res pessimo loco sunt, in eodem semper starent: in melius inquam; authoritas enim re-

gia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque suffragiis profecta primò, atque in unum ex suo numero derivata erat: potestas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam est passus æquissimâ lege transiret; cùm tertius nemo inter homines idoneus esse posit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil justius esse potest: deus mortalis nemo esset. Quem qui inter homines constituit, non minùs in rempub. scelestus est, quàm in Ecclesiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæresin esse* aïs, *quâ creditur unum hominem in loco Christi sedere: duæ hæ notæ Antichristum signant, infallibilitas in spiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, Apparat. ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergò omnipotentes? aut si hoc sunt, cur minùs exitiales rebus civilibus quàm Papa spiritualibus? An verò Deus res civiles prorsus non curat? si non curat, certè nos curare non prohibet; si curat, eandem in republicâ reformationem atque in Ecclesia vult fieri; præsertim si infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini easdem malorum omnium utrinque causas esse exploratum sit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit, ut sævissimum quemlibet tyrannum respublica ferret, Ecclesia non ferret; immò contrarium potiùs præcepit: & Ecclesiæ quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & disciplinam

nam evangelicam reliquit; reipublicæ & magistratibus simul omnibus non patientiam, sed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem, in manus tradidit. Unde hujus hominis perversum & præposterum ingenium aut mirari subit aut ridere; qui in Ecclesiâ, Helvidius est & Thraseas & planè tyrannicida; in republicâ, commune omnium tyrannorum mancipium & satelles. Cujus sententia si locum habeat, non nos solùm rebellavimus, qui regem, sed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Jam diu autem est quòd suis ipse telis concisus jacet. Sic enim homo est, modò manus adversarii ne desit, ipse in se tela abundè suppeditat: nec quisquam ad refutandum se, aut irridendum commodiores ansas ministrat. Defessus etiam cædendo citiùs quis abscedat, quàm hic terga præbendo.

Caput IV.

Magnam à regibus iniisse te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruisse defensione hac regiâ te fortè putas, Salmasi, cùm illi, si bona sua, rémque suam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æstimare, neminem te pejùs odisse, neminem à se lon-

giùs abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam potestatem supra leges in immensum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos servitutis suæ nec opinatæ; eòque vehementiùs impellis ut veternum illum, quo se esse liberos inaniter somniabant, repentè excutiant; moniti abs te quod non putabant, servos se esse regum. Eòque minùs tolerandum sibi esse regium imperium existimabunt, quò magis tu iis persuasum reddideris tam infinitam potestatem non suâ patientiâ crevisse, sed ab initio talem atque tantam ipso jure regio natam fuisse. Ita te tuámque hanc defensionem, sive populo persuaseris, sive non persuaseris, omnibus posthac regibus funestam, exitialem, & exsecrabilem fore necesse erit. Si enim populo persuaseris, jus regium omnipotens esse, regnum amplius non feret; si non persuaseris, non feret reges, dominationem tam injustam pro jure usurpantes. Me si audiant, quibus integrum hoc est, seque circumscribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmissimum, pacatissimum ac diuturnum sibi conservabunt. Consilium hoc sibi, suísque regnis adeò salutiferum, si propter authorem contempserint, sciant non tam esse meum, quàm regis olim sapientissimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum stirpe oriundus, cùm propinquos videret suos Argis & Messenæ rerum potitos,

regnum quemque suum in tyrannidem convertisse sibique pariter suisque civitatibus exitio fuisse ut patriæ simul saluti consuleret, & dignitatem in familia sua regiam quàm diutissimè conservaret, consortem imperii senatum, & Ephororum potestatem in ipsum regem quasi censoriam, firmamentum regno suo induxit. Quo facto regnum suis nepotibus firmissimum in multa secula transmisit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis post Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum potestatem superiorem quàm suam constitueret, eóque facto gloriatus est, stabilivisse se regnum, multóque majus ac diuturnius filiis reliquisse; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam consilii tutissimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam sanxit; ne potuit quidem sancire. Quę enim lex leges omnes evertit, ipsa lex esse non potest. Cùm itaque eversorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab se leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: sæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantùm innuunt, id exempla evidentiùs docent. Ab Judæis auspicabimur voluntatis divinæ consultissimis; *postea ad Christianos* tecum *descendemus.* Initium autem altiùs

petitum

petitum ab eo tempore faciemus, quo Israëlitæ regibus quocunque modo subjecti, jugum illud servile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Israëlitas bello subegerat; sedem imperii inter ipsos Hierichunte posuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim Dei mentione è solio surrexit: servierant Israëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hosti, sed ut suo regi munus miserant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem suum, interficiunt per insidias ut hostem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id fecisse creditur. Quid factum hujusmodi commendare magis potuit? Ad honesta enim quæque & laudabilia hortari solet Deus, non ad injusta, infida, truculenta. Expressum autem Dei mandatum habuisse nusquam legimus, *clamârunt filii Israëlis ad Jehovam*; clamavimus & nos; excitavit iis Jehova servatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domesticus; ex hoste rex factus erat; Noster ex rege hostis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo esse potest, qui reipublicæ est hostis; neque Consul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hostis à Senatu est judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clarissimè docet: *Si Consul Antonius, Brutus hostis; si conservator Reipublicæ Brutus, hostis Antonius. Quis illum consulem nisi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem nisi hostes patriæ putant?

Fuerit

Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noster domesticus necne, quandoquidem uterque hostis & tyrannus, parum refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos nostrum supplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampson, incusantibus etiam popularibus suis (Jud. 15.). *An nesciebas Phelisthæos dominium habere in nos?* suis tamen dominis bellum solus intulit, neque unum sed multos simul patriæ suæ tyrannos, sive Dei, sive propriæ virtutis instinctu occidit; conceptis priùs ad Deum precibus ut auxilio sibi esset. Non impium ergò sed pium Sampsoni visum est, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium servitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei*. Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id statim nolle synedrium, Parlamentum, totum populum necesse erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magistratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum suum capitis damnare? præsertim qui unctionem illam vel sacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hostilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, sicuti olim Cyrum, nominatim destinavit, Isa. 44. unctos Domini agnosco;

nosco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò suæ unctos esse arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges esse unctos Domini, esse tamen idcirco supra leges, non esse ob scelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & sibi & privatis quibusdam interdixit David, ne extenderent manus suas in unctum Domini. At regibus interdixit ipse Dominus, Psal. 105. ne attingerent unctos suos, id est, populum suum. Unctionem sui populi prætulit unctioni, siqua erat, regum. An ergò fideles punire, si quid contra leges commiserint, non licebit? Unctum Domini sacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus Domini esset, pepercit, sed quòd patris fuerat amicus. Si ergò summum sacerdotem, summum eundem in plerisque magistratum, unctio illa Domini & sacra & civilis eximere supplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; esto: non inde enim sequetur, dignum, aut idoneum fuisse Davidem qui sine populi authoritate, aut magistratuum jussu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Utinam diceres; quinimmo dicis; cùm tamen suprà dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuisse, sed bonum & electum.* Ecquid causæ est nunc cur in foro quadruplator aut falsarius quispiam stigmate notetur,

tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide sycophantari soleant illi, quàm tu scribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, si id ex usu est tuo, bonus erat rex, sin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, sed tyrannus erit; quod certè mirum non est; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem socerum multis de causis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, sui tamen tuendi causâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel insidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præsidio tenuisset, nisi oppidanos erga se malè animatos cognovisset. Quid si Saul urbe obsessâ, scalis muro admotis, primus ascendere voluisset, an censes Davidem arma protinus abjecturum, suos omnes uncto hosti proditurum fuisse? non existimo. Quidni enim fecisset quod nos fecimus, qui rationum suarum necessitate coactus, Pelisthæis patriæ hostibus operam prolixè suam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in nostrum tyrannum credo nunquam fecissemus. Pudet me, & jam diu pertæsum est mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum esse dogma fingis; *séque regi suo parcere non debuisse, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum esset, hominum mendacissime. Verùm igno-

P 2 scimus:

scimus: deerat nempe huic capiti præstantissimum illud & tritissimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrothecîis expromendum, *molossis suis ferociores*. Non tam Angli suis molossis ferociores sunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuisti, crambem duris ilibus identidem redire sustines. *David* denique *Amalechitam* interfici jussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hic neque facti neque personarum similitudo. Quòd nisi David ad Philisthæos defecisse, & pars eorum exercitûs fuisse visus, eò diligentiùs omnem à se suspicionem maturandæ regi necis amovere studuit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportunò vulnere se confecisse nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum similiter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiscenda morte adjuvisset, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo spiritu agitatum*, hunc non jam satis habes unctum Domini, sed *Christum Domini* vocare; adeò tibi vile Christi nomen videtur, ut illo tam sancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius esse non videt, cæcus sit oportet. Mortuo Solomo-

ne

ne populus de constituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus est eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves possidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum sibi dari postulat; consulit seniores; nihil illi de jure regio, sed ut populum obsequio & pollicitationibus conciliet sibi, suadent, penès quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Consulit deinde æquales suos, secum à pueris educatos, illi Salmasiano quodam œstro perciti, nil præter jus regium intonare, scuticas & scorpiones ut minitetur hortari. Horum ex consilio respondit Roboamus populo. Videns itaque totus Israël regem *non auscultâsse sibi*, suam protinus libertatem & populare jus liberis palàm vocibus testatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Israël; jam ipse videris de domo tuâ David.* Missum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortasse aliquod etiam in regem edituri, nisi maxima celeritate se in fugam contulisset. Parat ingentem exercitum, quo in suam ditionem Israëlitas redigeret; prohibet Deus; *ne ascendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres vestros, filios Israëlis, nam à me facta est res ista.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, displicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult

 regem,

regem, id Deus non solùm penes populum esse sinit, sed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideo rebelles, sed nihilo minùs fratres eos qui desciverant appellandos esse docet. Collige te nunc jam; sunt omnes, inquis, reges à Deo, ergò populus vel tyrannis resistere non debet. Vicissim ego, sunt, inquam, populi conventus, comitia, studia, suffragia, plebiscita pariter à Deo, teste hîc ipso; ergò & rex itidem resistere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum est, esse hodie reges à Deo, quàmque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam est certum esse à Deo etiam hodie libera populi concilia, tàmque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris cur ergò non defecerint Israëlitæ à Solomone? quis præter te tam stulta interrogaret, cùm defecisse constet impunè à tyranno? In vitia quædam lapsus est Solomon; non idcirco statim tyrannus: sua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compensabat: fac tyrannum fuisse; sæpe est ut populus nolit tyrannum tollere, sępe est ut non possit: satis est sustulisse cùm potuerit. At *factum Jeroboami semper improbatum fuit & Apostasia ejus detestata, successores ejus pro rebellibus semper habiti.* Apostasiam ejus non à Roboamo, sed à vero cultu Dei reprehensam

sæpiùs

sæpius lego; & successores quidem ejus sæpe reprobos, rebelles nusquam dictos memini. *Si quid fiat, inquis, juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non potest.* Quid quæso tum fiet juri regio? Sic tuus ipse perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An nescis nunc te tibi respondere quærenti cur toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt isti reges, prophetæ tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, sceleste, & pseudopropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licèt judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè suscepit, nescio quà voce cœlitùs missâ impulsos fuisse.* Primùm delirâsse te cùm hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegâsse, de innumeris mendaciis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Urbs validissima ab Joramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione ista notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiscum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa

I 5. &

& solida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo disputantem non explodat? Provocâsti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiversaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem à Propheta jussus occidit, etiam Achaziam suum regem legitimum occidendum curavit. Si noluisset Deus tyrannum interimi à cive, si impium hoc, si mali exempli fuisset, cur jussit fieri? si jussit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus jussit, idcirco bonum erat & licitum, sed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus jussit. Jam septem annos regnantem Athaliam Jehoiada sacerdos regno pellere & trucidare non est veritus. *At regnum*, inquis, *non sibi debitum sumpserat*. Annon Tiberius multò postea *imperium ad se nihil pertinens?* illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Christi obediendum esse suprà affirmabas: ridiculum planè esset, si potestatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, pessimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *constitues autem super te regem*, non reginam. Hoc si sic abibit, constitues, inquam, super te regem, non tyrannum. Pares ergò jam sumus. Amaziam regem ignavum & Idololatram non conjurati quidam, sed principes & populus, quod verisimilius est, morte affecerunt: nam fugientem Hierosolymis, & adjutum à nemine, Lachisum usque perse-

cuti

cuti sunt. Hoc consilium iniisse dicuntur *ex quo is Deum* deseruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæstionem habitam fuisse legimus. Multùm rursus nugaris ex Rabbinis; ut Regem Judaicum supra synedrium constituas; ipsa regis verba Zedechiæ non attendis. Jer.38. *Non is est rex qui possit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur, fassus se planè suo senatu inferiorem; *Fortasse*, inquis, *nihil negare illis ausus metu seditionis.* At tuum illud *fortasse* quanti quæso est, cujus asseveratio firmissima non est pili? quid enim te levius, quid inconstantius, quid instabilius? quoties te varium & versicolorem, quoties tibimet discordem, dissidentem à temetipso, & discrepantem offendimus? Rursus comparationes instituis Caroli cum bonis Judææ regibus. Davidem imprimis quasi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii simul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Solomon ejus filius qui sapiens audiit vulgó.* Quis non indignetur maximorum & sanctissimorum virorum nomina ab impurissimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religiosissimum cum superstitioso & Christianæ doctrinæ vix initiato, sapientissimum cum stolido, fortissimum cum imbelli, justissimum cum iniquissimo conferre sustinuisti? castimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis

omnibus coopertum novimus? secretiora ejus & recessus perscrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & suaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo consueverat? Te porrò moneo Pseudoplutarche, ut istiusmodi Parallelis ineptissimis dehinc supersedeas, ne ego quæ tacerem alioqui libens de Carolo, necesse habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipse Deus Hebræorum rempub. suo nutu ac verbo quasi præsens regebat, hactenus liquet. Quæ sequuntur ætates non nos sua authoritate ducunt, sed ad majorum suorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione sua nostram tantummodò confirmant. Cùm itaque Deus post captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dedisset novum, quamvis regia soboles extincta non esset, ad antiquam & Mosaicam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejúsque præsidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontífices restiterunt; séque armis in libertatem vindicârunt; dignissimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Judæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis sepulcro, militem externum alere, & regiam quandam potestatem adjicere sacerdotio cœpit; unde filius ejus Aristobulus diadema sibi primus impo-

imposuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus est; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipse etiam morbo gravissimo correptus, & suorum facinorum pœnitentia ductus mortem sibi optare non destitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* aïs *neminem insurrexisse*, tyrannus cùm esset. O te securè mendacem si periisset Josephus, restaret tantum *Josippus* tuus, ex quo pharisæorum quædam nullius usus apophthegmata depromis. Res itaque sic se habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè administraret, quamvis magna Pisidarum & Cilicum manu conductitiâ se tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipsum etiam sacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrsis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per sexennium gentis ferè totius gravi bello petitus est; in quo Judæorum multa millia cùm occidisset, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à se fieri, responderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo se veniam daturos. Hanc historiam tibi incommodissimam, quoquo modo avertere ut posses, fraudi tuæ turpissimæ pharisaïcas quasdam sententiolas obtendisti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermisisse, aut rem, sicuti gesta erat, fideliter narrâsse debuisses, nisi veterator & lucifugus mendaciis longè plùs quàm causæ consideres.

Quinetiam Pharisæi illi octingenti, quos in crucem tolli jussit, ex eorum numero erant, qui contra ipsum arma ceperant: quique omnes cùm cæteris unâ voce testati sunt, se regem morte affecturos fuisse, si bello victus in suam potestatem venisset. Post maritum Alexandrum Alexandra regnum capessit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non sinebant, quod ipse modò fassus es, sed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Pharisæos, qui apud vulgus plurimum poterant, sibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penès illam, imperium ipsum penès illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo concesserunt, eâ mercede ut regnum sibi reservare possent. Post Alexandræ obitum Hyrcanus & Aristobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & industriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompeio deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos se jam æquissimum libertatis suæ arbitrum Pompeium rati, legationem pro se mittunt; fratribus utrisque regibus renunciant; ad servitutem se ab iis adductos queruntur; Pompeius Aristobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus est. Iterum sub Archelao Herodis filio Judæi, missis ad Augustum Cæsarem quinquaginta

quaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accusârunt; regnum huic pro sua virili parte abrogârunt, Cæsarem orant ut Populum Judaïcum sine regibus esse permitteret. Quorum Cæsar precibus aliquantum permotus, non regem eum, sed Ethnarcam duntaxat constituit. Ejus anno decimo rursus eum Populus per legatos ad Cæsarem tyrannidis accusat; quibus Cæsar benignè auditis Romam accersitum, & judicio damnatum Viennam in exilium misit. Jam mihi velim respondeas; qui suos reges accusatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipsi, si potestas facta, si optio data sibi esset, annon ipsi, inquam, judicio damnâssent, ipsi supplicio affecissent? Jam in Romanos præsides avarè & crudeliter provinciam administrantes, populum & primores etiam sæpiùs arma sumpsisse non negas; causas more tuo stultissimas affingis; *nondum jugo erant assueti*; sub Alexandro scilicet, Herode, ejúsque filiis. At C. Cæsari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipsorum audire verba, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι. Quod ipsi fatentur imbecillitatis esse suæ; hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno deinde molimine prorsus nihil agis, dum ex patribus probas; quod & antea tamen pari oscitatione feceras, pro regibus orandum esse. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad spes est; pro latronibus etiam & pro hostibus;

 non

non ut agros depopulentur, aut nos occisione occidant, sed ut resipiscant. Oramus pro utrisque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nîl moror; sacerdos autem ille qui orabat, uti aïs, ut *Commodus patri succederet*, meo quidem judicio non orabat, sed Romano imperio pessima imprecatus est. *Fidem*, aïs, *fregisse nos, de authoritate & majestate regis conservanda solenni conventione non semel interpositam.* Expecto te fusiùs ista de re infrà, illic te rursus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc summatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris sacris, aut ratione aliqua satis idoneâ confirmaverint, perinde mihi erit, ac si quis alius è vulgo dixisset. Primum adfers Tertullianum, scriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut si tecum sentiret, pro nihilo tamen hoc esset. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones; damnamus & nos, neque hinc statim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatusconsultis, de potestate magistratuum omnium cæterorum, præterquam unius regis, præjudicatum esse volumus: loquuntur isti de seditionibus temere conflatis, & multitudinis insaniâ, non de magistratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambrosius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc sunt munimenta Sacerdotis, & quis est qui*

non potest

potest vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur: non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laicis? Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laicis privatis, non de Magistratibus: vides quàm infirma tamen & præpostera ratione usus, dissentioni inter Laicos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, postmodùm futuræ facem prętulit. Sed quoniam primorum Christianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæsares non moverent*, ostendam primò non potuisse, deinde quoties poterant movisse, postremò etiamsi, cùm possent, non movissent, non esse tamen cæteroqui dignos, quorum ex vitâ & moribus, tantis in rebus, exempla sumamus. Primùm ignorare hoc nemo potest, ex quo Romana respublica nulla fuit, omnes imperii vires rerúmque summam ad unum Cæsarem rediisse; omnes legiones sub uno Cæsare stipendia meruisse: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equester, plebs universa, si novis rebus studuisset, poterant se quidem internecioni objecisse, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorsus effecissent; nam imperatorem si fortè sustulissent, imperium tamen mansisset. Jam verò Christiani, innumeri licet, at sparsi, inermes, plebeii & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facilè continuisset? Quod magni sæpe duces

duces cum interitu suo & veteranorum exercituum deletione incassum tentârunt, isti è plebecula ferè homuli posse se ad exitum perducere sperarent? cùm annis à Christo nato prope trecentis, ante Constantinum plùs minùs viginti, imperante Diocletiano, sola Thebæa legio Christiana esset; eóque ipso nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæsa est. *Cum Cassio, cum Albino, cum Nigro* non conjurârunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quòd sanguinem pro infidelibus non profuderunt? Constat igitur Christianos ab imperatorum imperio liberare se non potuisse: cum aliis conjurare non Christianis nequaquam sibi expedivisse, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis posteà intulisse Christianos aut armis se defendisse, aut tyrannorum facta nefaria sæpe ultos esse nunc ostendam. Primus omnium Constantinus jam Christianus consortem imperii Licinium Orientalibus Christianis gravem bello sustulit; quo facto illud simul declaravit, posse à magistratu in magistratum animadverti; cùm is Licinium pari jure secum regnantem subditorum ejus causâ supplicio affecerit, nec Deo soli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Constantinum, si Constantinus populum sibi attributum iis modis oppressisset, eodem supplicio affecisse. Postquam igitur à Deo ad homines redacta res est, quod Licinio Constantinus erat, cur non

idem

idem Carolo Senatus? Constantinum enim milites, Senatum jura constituerunt regibus parem, immo superiorem. Constantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis restiterunt; missum cum militibus Hermogenem, ad pellendum ecclesiâ Paulum orthodoxum episcopum, facto impetu repulerunt, & incensis ædibus, quo se receperat, semiustum & laniatum interfecerunt. Constans fratri Constantio bellum minatur, ni Paulo & Athanasio episcopis sedes suas restituat; videsne ut istos sanctissimos patres, de episcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem suum concitare non puduit? Haud multò pòst Christiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Constantem Constantini filium dissolutè & superbè regnantem interfecerunt, translato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apostatam, sed pium & strenuum, invito Constantio imperatore suo imperatorem salutârunt, annon ex illis Christianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Constantius cum suis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamârunt omnes, fecisse se ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Constantio indixerunt, & quantum in se erat, imperio ac vitâ spoliârunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Christiani? orârunt credo pro Juliano jam Apostatâ, quem palàm adire, & conviciis

R pro-

proscindere solebant, cujus barbam illudentes promissam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte auditâ supplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudisse censes? Quid? quòd eundem etiam à Christiano commilitone interfectum esse ferunt. Sozomenus certè scriptor ecclesiasticus non negat, immo, siquis ita fecisset, laudat. οὐ γὰρ ἀπεικὸς τινὰ τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non est mirum, inquit, aliquem ex militibus hoc secum cogitâsse, non Græcos solùm, sed omnes homines ad hanc usque ætatem tyrannicidas laudare solitos esse, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temere quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis causâ tam strenuum.* Hæc Sozomenus ejusdem ætatis scriptor, vir bonus & sanctus; ex quo quid reliqui eâ tempestate viri boni hac de re senserint, facilè perspicimus. Ipse Ambrosius ab imperatore Valentiniano minore jussus urbe Mediolano excedere, parere noluit, sed circumseptus armato populo se atque basilicam suam contra regios præfectos armis defendit, & summæ potestati resistere, contra quàm docuit ipse, est ausus. Constantinopoli haud semel propter exilium Chrysostomi contra Arcadium imperatorem seditio maxima commota est. In tyrannos igitur quid antiqui Christiani fecerint, non milites solùm, sed populus, sed ipsi patres, vel resistendo, vel gerendo bellum, vel concitando, usque ad Au-

gustini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter exposui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob stuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimissis militibus suis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confestim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot post Augustini obitum ista acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum exposuisse me finge, paruerint per omnia suis regibus veteres Christiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut fecisse voluerint, non esse tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere salutariter possimus, quod superest, nunc docebo. Jam diu ante Constantinum populus Christianus multum de primæva illa sanctimonia & sinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Postquam immensis opibus ditata ab eo ecclesia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, statim omnia in præceps ruere. Primò luxus & segnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti solutis aliunde carceribus, in ecclesiam immigravit; hinc invidentia, odium, discordia passim redundabat; tandem haud mitius inter se charissimo religionis vinculo fratres quàm hostes acerrimi dissidebant; nullus pudor, nulla officii ratio restabat; milites, & copiarum præfecti quoties ipsis visum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac

malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium subitò evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non pessimum, occisos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & castrensium, sed tamen Christianorum illius ætatis, quam tu maximè evangelicam & imitandam esse ais. Jam ergò de ecclesiasticis pauca accipe: pastores & Episcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, sui quisque gregis ductores, de episcopatu non secus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipsa ecclesia, ad ipsum altare sacerdotes, & Laici promiscuè digladiabantur; cædes faciebant, strages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damasi & Ursicini, qui cum Ambrosio floruerunt, potes meminisse. Longum esset Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, sub Cyrillo præsertim; quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiso pæne à monachis in illo urbico prælio, Oreste Theodosii præfecto. Jam tua quis vel impudentia vel supinitate non obstupescat? *Usque ad Augustinum,* inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujusquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in historiis mentio, qui regem suum necaverint, aut contra eum armis pugnârint:* nominavi ego ex historiis notissimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, sed vel optimos reges suâ manu trucidaverint;

daverint; totos Christianorum exercitus, multos cum iis episcopos, qui contra suos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut suadentes aut ostentantes; adfero ego partim eosdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus, detrectantes, armis se contra imperatorem defendentes, alios præsidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, episcopatûs competitores, civilibus præliis inter se dimicantes; scilicet de episcopatu Christianos cum Christianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujusmodi patrum? Augustinum inducis *de potestate domini in servos, & regis in subditos* idem pronuntiantem; respondeo, ista si dicat Augustinus, ea dicere quæ neque Christus, neque ejus Apostoli unquam dixerunt; cùm eorum tamen solâ authoritate rem alioqui apertissimè falsam commendare videatur. Quæ supersunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera esse mendacia, aut oscitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis responsa jam sunt, per se quisque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adstruis, *regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem Christianum, donec potestas papæ regali*

major agnosci cœpta est, & subjectos sacramento fidelitatis liberavit, id esse falsissimum plurimis exemplis *& usque ad Augustinum*, *& infra ejus ætatem* prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremò dicis, *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse*, multò verius esse videtur. Negat Franciscus Hotomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua, *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis concilio pro sua pristina authoritate transactum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solùm Hotomano, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jus sibi omne antiquitus reservâsse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quàm se illis hoc pacto fidem & officium præstituros, si vicissim illi quod eodem tempore jurati etiam spondent, præstiterint. Si ergò Reges rempublicam sibi commissam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nîl opus est Papâ, ipsi suâ perfidiâ populum sacramento solverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem sibi aîs arrogâsse, eam in epistolâ illâ ad Francos abs

abs te citatâ ipse sibi derogavit, populo attribuit. Nam *si princeps populo, cujus beneficio regnum possidet, obnoxius est, si plebs regem constituit, & destituere potest,* quæ ipsius verba sunt Papæ, verisimile non est voluisse Francos de antiquo jure suo, ullo postmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita sese obstrinxisse, quin semper sibi liceret quod majoribus suis licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præstare fidem tyrannis, quam bonis regibus dare sese arbitrati sunt. Tali obstrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignaviâ corruptus, suo ipse perjurio solvit, solvit ipsa justitia, solvit naturæ lex ipsa: unde pontifex quod solveret, etiam ipsius pontificis judicio nihil prorsus erat.

CAPUT V.

Quanquam in ea sum opinione, Salmasi, sempérque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè consentire, adeóque, si satis ostendi quid divinâ lege sit de regibus statutum, quid à populo Dei factum & Judaico & Christiano, ostendisse me eodem tempore eadémque operâ quid legi naturali maximè consentaneum sit;

tamen

tamen quia *confutari nos lege naturæ validißimè nunc posse* arbitraris, quod supervacuum esse modò existimabam, id nunc ultrò necessarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus esse, quàm tyrannos plecti. Id nisi evincam, non recuso quin Dei quoque legibus puniri non posse, è vestigio tibi concedam. Non est consilium de natura jam, déque origine civilis vitæ, longam orationem contexere; istud enim argumentum viri disertissimi cùm Græci, tum Latini copiosè pertractârunt; ipse & brevitati, quantum licet, studeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parsissem libens, sed tute te redarguas, téque subvertas. Ab eo igitur quod ipse ponis, incipiam, & disputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ est ratio omnium hominum mentibus insita, bonum respiciens universorum populorum, quatenus homines inter se societate gaudent. Bonum illud commune non potest procurare, nisi etiam, ut sunt quos regi necesse est, disponat quoque qui regere debeant.* Ne scilicet ut quisque fortior est, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua salus ac defensio unum in locum congregaverat, vis atque injuria distrahat, & ad vitam agrestem redire cogat. Estne hoc quod volebas, etsi verbosiús? *Ex ipsorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* aïs *oportuisse quosdam sapientiâ aut fortitudine cæteris præstantes, qui vel vi vel*

per-

persuadendo malè morigeros in officio continerent; sæpe unum id præstare potuisse; cujus excellens sit Virtus & Prudentia; interdum plures, qui mutuis consiliis id faciant. Cæterùm cùm unus omnia providere & administrare non possit, necesse est ut consilia cum pluribus participet, & in societatem regiminis alios admittat. Ita sive ad unum revocetur imperium, sive ad universum redeat populum; quia nec omnes simul rempub. gubernare possunt, nec unus omnia, ideo revera penès plures semper regimen consistit. Et infrà. *Ipsa autem regendi ratio sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æquè naturalis est, cum ex naturæ ejusdem principiis descendat, quæ non patitur ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Hæc cùm ex Aristotelis tertio Politicorum decerpsisse potueram, malui abs te decerpta transcribere, quæ tu Aristoteli, ut ignem Jovi Prometheus, ad eversionem monarcharum, & perniciem ipsius tuam surripuisti. Jam enim prolatam à temetipso naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus vestigium prorsus invenies. *Lex,* inquis, *naturæ cum disponeret qui regere alios deberent, universorum populorum bonum respexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Est itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & superior; superior cum sit & potior populus, nullum jus regis existere potest, quo populum is affligat,

affligat, aut in servitute habeat, inferior superiorem. Jus malè faciendi cùm sit regi nullum, manet jus populi naturâ supremum; ut quo jure homines consilia & vires mutuæ defensionis gratia, ante reges creatos, primò consociavere, quo jure ad communem omnium salutem, pacem, libertatem conservandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præposuerant, possent eosdem aut quoscunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, stultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cùm natura non unius vel paucorum imperium, sed universorum salutem respexerit semper & respiciat. Jam verò populus quosnam delegit? *sapientiâ* inquis *aut fortitudine cæteris præstantes*, nempe qui naturâ maximè regno idonei visi sunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præstare id muneris potuit*. Jus igitur successionis naturâ nullum, nullus naturâ rex, nisi qui sapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges sunt, cum servi potiùs esse deberent. Dat enim natura sapientissimo cuique in minùs sapientes imperium, non viro malo in bonos, non stolido in sapientes: his igitur imperium qui abrogant, omninò convenienter naturæ faciunt. Cui fini sapientissimum quemque natura constituat regem ex temetipso audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat*.

tineat. Continere autem in officio poteftne is alios, officium qui negligit, aut nescit, aut pervertit ipse suum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur instituta naturæ sapientissima in rebus publicis & civilibus non observare, non curare, pro nihilo habere, cùm ipsa in rebus naturalibus & inanimatis ne suo fine frustretur, sæpissimè res magnas atque miras efficere soleat. Ostende ullam vel naturæ vel naturalis justitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri, reges & malorum omninm principes impunitos esse, immò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipsam regendi rationem, sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æquè naturalem esse.* Non est ergò rex vel optimatibus vel populi magistratibus naturâ sanctior, quos cùm puniri posse ac debere, si peccant, suprà sis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono constitutis fateare necesse est. *Non enim patitur natura,* inquis, *ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes sui unius imperii servos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penès quos semper regimen consistat,* das eidem collegas, & æquales; addis quis punire, addis qui abdicare possint. Ita, uti semper facis, dum potestatem regiam, non jam exauges, sed tantummodò naturâ constituis, aboles:

 adeò

adeò ut nihil putem inauspicatius accidere regibus potuisse, quàm te defensorem. O infelicem ac miserum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quasi personatam improbitatem atque inscitiam tuam nunc tanto conatu insciens nudares ipse, & omnibus patefaceres; tuoquemet opprobrio operam ipse tuam locares, tuo ipse ludibrio tam gnaviter inservires. Quæ te ira numinis quásve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu causam teterrimam impudentissimè simul & stolidissimè defenderes, atque ita defendendo invitus; perque inscitiam proderes? Quis te pejùs perditum vellet, quis miseriorem, cui jam sola imprudentia, sola væcordia saluti esse potest, ne sis miserrimus, si tyrannos quorum causam suscepisti, imperitâ ac stultâ defensione tantò magis invisos ac detestabiles omnibus, contrà quàm sperabas, reddideris; quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de industriâ attribueris; eóque plures eorundem hostes inconsultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum dissidia. Cùm tantum in te scelus admiseris, ut tyrannidem naturâ fundare studeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi esse vidisti; id, uti soles, incœptare sine repugnantia nequis. Cum enim módò dixeras, *ipsam regendi rationem, sive per plures, sive per pauciores, sive per unum, æque naturalem esse*; statim eam,

quæ per unum exercetur, ex his tribus, magis naturalem esse aïs, immò qui etiam recèns dixeras, *non patitur natura unius singularitatem gubernantis.* Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchias omnes, & monarchiam ipsam tuâ fatuitate jugulâsti. Verùm quæ sit melior administrandi rempub. ratio, per unum an per plures, non est nunc differendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudârunt, si tamen is qui solus regnat, vir omnium optimus, & regno dignissimus sit; id nisi contingat, nihil monarchiâ procliviùs in eam tyrannidem, quæ pessima est, labitur. Jam quòd ad unius *exemplar Dei expressam esse* dicis, quis potentiam divinæ similem in terris obtinere dignus est, nisi qui cæterorum omnium longè præstantissimus, etiam bonitate ac sapientiâ est Deo simillimus; is autem solus, meâ quidem sententiâ, expectatus ille Dei filius est. Quòd regnum in familiam rursus contrudis, ut patrifamilias regem assimiles, pater certè suæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege nihil est hujusmodi, sed planè contrà sunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, siquidem te Physiologo aves istæ sunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ scilicet, annon meministi? cæterarum, te teste, *respub. est.* Verùm tu desine de apibus fatuari; musarum sunt, oderunt te scarabæum, & ut vides, redarguunt.

Coturnices sub Ortygometra. Istos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam stolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non nostra, *Gallus gallinaceus,* inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Qui pote hoc fieri? Cum tu ipse Gallus, &, ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, sed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: si gallinaceus ergò plurium fœminarum rex est, tu gallinę mancipium tuæ, non gallinaceum te, sed stercorarium quendam esse Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit sterquilinia, & gallicinio tuo stercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, si totum hoc vertendo sterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam ostenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æsopicus ille, simplex & frugi gallus, sed aurum, ut Plautinus ille nequam, scalpturiendo quæsisti; quamvis exitu adhuc dispari; tu enim centum Jacobæos aureos inde reperisti, cum Euclionis fuste potiùs, quo misellus ille Plautinus, obtruncari dignior sis. Sed pergendum est. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis postulat, ut qui semel ad gubernandum constitutus est, conservetur.* Quis negat, quatenus ejus conservatio cum incolumitate omnium consistit? ad perniciem autem omnium conservari unum, quis non videt alienissimum à natura esse? At *malum etiam regem*

con-

conservari, immo pessimum omnino vis, eò quòd non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creditur cladium ex seditionibus quæ ad eum tollendum suscitantur. Quid hoc ad jus regum naturale? An, si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quàm ut dimicare de vitâ cogar, latronum tu inde jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu istâ populi necessitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causâ dedit, tu illam tyranno perdendi populi causâ jus idem dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus; & quandiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quæ jampridem ipse de Episcopis contra Loiolitam scripsisti, à me suprà tertio capite recitata his planè contraria; Illic *seditiones, dissentiones, discordias optimatium & populi, longè leviùs esse malum,* affirmas, *quàm sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim insaniebas, nondum Carolinis Jacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortasse, nisi is esses qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpissimæ;

tibi

tibi vero dirumpi facilius est quàm erubescere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amisisti. Annon ipse memineras Romanos florentissimam & gloriosissimam Rempub. post exactos reges habuisse? potuit fieri ut Batavorum oblivisce-rere? quorum respub. Hispaniarum rege pulso post bella diutina, feliciter tamen gesta, libertatem fortiter & gloriosè consequuta est; teque grammaticastrum Equitem stipendio alit suo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & sophistâ tam nihil sapere discat, ut ad servitutem Hispanicam redire mallet, quàm paternæ libertatis ac gloriæ hæres esse; istam doctrinæ pestem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quò te in malam rem abire par est, tecum auferas licebit. Exemplo denique sunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & insanabilem obtruncârunt. At *insulam beatam sub regibus, & luxu affluentem discordiis defor-mârunt.* Immo luxu penè perditam, quò tolerantior servitutis esset, extinctis deinde legibus, & mancipatâ religione, servientem liberârunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, Stoïcum gravissimum, cui *luxu affluens insula* beata esse videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale, sat scio, documentum prodiit. Quid refert, an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipsi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lycéo quamcunque libet emittere philosophiam? sed

resume

resume nunc quam suscepisti personam. *Nunquam sub ullo rege tantum cruoris haustum est, tot familiæ desolatæ.* Hoc totum Carolo imputandum est, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum prius in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos suo ipse diplomate jusserat; per illos ducena circiter millia Anglorum una in provincia Ultonia occiderat; de reliquis nihil dico; binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbisque Londini sollicitaverat; multa alia hostiliter fecerat, priusquam à populo aut magistratibus tuendæ Reipub. causâ vel unus miles conscriptus esset. Quæ doctrina, quę lex, quæ unquam religio sic homines instituit, ut otio consulendum, ut pecuniæ, ut sanguini, ut vitæ potiùs parcendum esse ducerent, quàm hosti obviàm eundum? nam externo an intestino, quid interest? cùm interitus reipub. sive ab hoc, sive ab illo funestus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Israël non posse se sine multo sanguine levitæ uxorem stupro enectam ulcisci; an igitur quiescendum sibi esse duxit, an bello civili, quamvis truculentissimo, supersedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam est passus? Certè si natura nos docet quamvis pessimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium salutem in discrimen adducere, doceret eadem non regem solùm perferre, quem tamen solùm perferendum esse contendis, sed

optimatium, sed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam, & servorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius ad bellum servile post cæsos exercitus prætorios, non Crassus in Spartacum post deleta consularium castra, non Pompeius ad piraticum bellum exiisset, Romani vel servis, vel piratis, ne tot civium sanguis effunderetur, hortante scilicet naturâ, succubuissent. *Hunc* itaque *sensum*, aut hujusmodi ullum *gentibus impressisse naturam* nusquam ostendis: & tamen non desinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique similes avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantùm regem, re hostem acerbissimum debito supplicio ulti sumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem esse monarchiam ex eo probari aïs, quod *plures nationes & nunc & olim regium statum receperint, quàm optimatem & popularem.* Respondeo primùm neque Deo neque naturâ suadente id factum esse; Deus nisi invitus, populum suum sub regio imperio esse noluit; natura quid suadeat & recta ratio, non ex pluribus, sed ex prudentissimis nationibus optimè perspicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienses, multique alii suopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium instar sunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis ferè li-*

beris gentibus semper invisum fuisse tradit. Verùm ista non jam huc pertinent, nec quæ sequuntur multa, inani futilitate à te sæpiùs repetita: ad illud festino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc ostendam, esse vel maximè secundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magistrâ ipsâ naturâ, sæpiùs fecisse; ex quo impudentia tua prędicanda, & turpissima mentiendi licentia omnibus innotescere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nusquam mentio extat ullius regis à populo per seditiones occisi nullum bellum illatum, aut quicquam factum à populo quo è solio dejiceretur.* Quid ergò Osiris rex Ægyptiorum fortasse primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus est? quos & magna pars populi secuta magnum cum Iside & Oro, regis conjuge, & filio pręlium commisit? præterea Sesostrin à fratre per insidias penè oppressum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infensus, quos vivos non poterat, mortuos se discerpturum minatus est. Qui reges optimos obtruncare sunt ausi, eósne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à pessimis regibus manus abstinuisse? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, sepulcro eruituros se minitabantur, ubi etiam pauperculi cujusque corpus inviolatum esse solet, vivósne

T 2 illi

illi & nocentiſsimos propter naturæ legem punire, ſi modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, ſcio, quamlibet abſurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis ante Cephrenem ſeculis regnâſſe apud Ægyptios Ammoſin; & tyrannum, ut qui maximè, fuiſſe; eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim eſt quod vis. At reliqua audi vir optime & veracißime, Diodori enim verba ſunt quę recito, μέχρι μὲν τινος ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι, &c. tolerabant aliquandiu oppreßi, quia reſiſtere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actiſanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occaſionem plerique defecerunt, eóque facilè ſubacto, Ægyptus regno Æthiopum acceſsit. Vides hic Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra tyrannum tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum ejúſque poſteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præfidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangulârunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: incuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum

præ-

prædicto supplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum censes non maluisse vitam securi quàm laqueo finire? Postea sub Persarum imperium *redacti Ægyptii fideles*, inquis, *exstitere*; Quod falsissimum est; in fide enim Persarum nunquam permansere; sed quarto post anno quàm subacti à Cambyse fuerant, rebellârunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòst ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam sibi adsciverunt. Quo occiso iterum fidem mutant, & constituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque suo regi fideliores, ablatum patri regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Persarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in se erat, tyrannos coërcendos esse factis indicârunt; statuas & imagines Ptolemæi Physconis dejecerunt, ipsum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concursu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum insolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnasio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non possit nescire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi sibi postulet, quis non pudendum & indignissi-

 mum

mum esse dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctissimo circumferre se tumidum, & stipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & consortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Postquam Ægyptum lustravimus, ad Æthiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipse mortem sibi consciscit. Sic enim, Diodoro teste, omnes alios maleficos puniunt; non ipsi morte afficiunt, sed ipsos reos lictore misso mori jubent. Ad Assyrios deinde & Medos & Persas regum observantissimos accedis: *jus illic regium summa cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuisse* contra omnium Historicorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio superbientem homines à se depulerint, & ad bestias ablegaverint. Jus eorum non regium, sed Medorum & Persarum id est populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile esset, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus satraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas esse tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipsa tamen hæc verba adeò miserè obtorpes, ut dum istorum populorum obedientiam

dientiam & modestiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace sua sponte commemores. Eripuit autem is non solus, sed partim à Sacerdotibus juris peritissimis, partim à populo adjutus, atque hoc præsertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, sed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Ctesiam, Diodorum, intelliges omnino contrà esse quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna destructa fuisse, non ab externis*: Assyrios reges à Medis, Medos à Persis, utrisque tum *Subditis*, sublatos fuisse. *Cyrum* ipse *rebellâsse, & arreptas tyrannides in diversis imperii locis fateris.* Hoccine est jus regium apud Medos & Persas, & observantiam eorum in reges, quod instituisti, asserere? Quæ te Anticyra tam delirum sanare potest? *Persarum reges quali jure regnârint ex Herodoto,* inquis, *liquet. Cambyses*, cum sororem in matrimonio habere cuperet, judices regios consulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri solebant. Quid illi? negant se invenire legem quæ jubeat fratrem secum in matrimonium sororem jungere, aliam tamen invenisse, quâ liceat Persarum regi facere quæ libeat. Primùm si rex omnia pro suo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipso rege opus erat? supervacanei isti judices ubivis potiùs quàm in regia mansissent. Deinde si Regi Persarum quidvis licuit, incredibile est

id adeò nescivisse Cambysem dominationis cupidissimum, ut quid licitum esset, judices illos percontaretur. Quid ergò? vel *gratificari volentes regi*, ut fateris ipse, vel à tyranno sibi metuentes, ut ait Herodotus, facilem quandam se reperisse legem simulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non est. At verò *Artabanus Persa dixit ad Themistoclem, nullam legem apud Persas esse meliorem illâ quâ sancitum fuerat, regem esse honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis, etiam à patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipse haud multò postea suâ manu Xerxem regem suum trucidavit. Probos regum defensores regicidas nobis affers; suspicor te regibus insidias quasdam moliri. Claudianum citas poëtam, Persarum obedientiæ testem. At ego te ad res eorum gestas, & annales revoco, defectionibus Persarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum; etiam cædibus regum refertissimos. Proximus tibi author est Otanes Persa, ipse etiam Smerdis interfector sui regis, qui cum odio potestatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, stupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges esse ab Jove cecinit, suprà respondi:

Philippo

Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille usus est exordio; ad quod referri quæ sequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κʼ εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui justißimus est, justißimus autem, qui maximè legitimus*, nam sine justitia nullus *rex esse poterit, neq; justitia sine lege*. Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philosophatur. δεῖ δὲ καὶ τὸν εἰς αὐτὰν καταςάντα, &c. *oportet qui regnum suscipit purißimum & lucidissimum naturâ esse*: & infra ὁ κατ᾽ ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat secundùm virtutem, nominatur rex, & est.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non est. Jam tu vicissim Platonem audi in Epistola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit regia potestas reddendæ rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus & ipsis etiam regibus, si quid præter leges fecerint.* Addo Aristotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν, &c. *inter similes & æquales neque utile est neque justum, esse unum omnium dominum, neque ubi leges non sunt, neque ut ipse lex sit, neque ubi sunt leges; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum esse.* Et lib. quinto, *Quem populus non vult, statim is non rex, sed tyrannus est*, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀλλὰ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abest ut tyranno-*

rannorum necem civitates ulciscantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis statuunt. Testem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus institutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrantur.* Polybius denique, author gravissimus, Historiarum 6to. τότε δὲ τοῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes,* inquit, *cupiditatibus obsequi cœperunt, tum de regno facta est tyrannis, & conspiratio in caput dominantium inibatur; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, sed generosissimi quique & maximi animi.* Longè plura cùm mihi suppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A philosophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentissimè sequimur. *Potestatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuisse vel unus,* inquis, *Æschylus potest docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum* ἄκριτον πρύτανιν *vocat, non judicabilem rectorem.* Verum tu scito, (præcipitem enim te & nullius judicii esse, quocunque te vertis, eò magis perspicio) scito, inquam, non quid poëta, sed quis apud Poëtam quídque dicat, spectandum esse: variæ enim personæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc sapientes, nunc simplices, non semper quid Poëtæ videa-

videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant; orant uti se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat; respondet rex non posse se, nisi rem priùs cum populo communicet.

> Ἐγὼ δ' ἂν οὐ κραίνοιμ' ὑπόσχεσιν πάρος
> Ἀςῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & supplices incerta populi suffragia veritæ, regem denuò blandiùs compellant.

> Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
> Πρύτανις ἄκριτος ὤν.
>
> *Tu instar urbis es & populi, Prætor injudicatus.*

Rursus rex, Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε

> Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν—
>
> *Dixi antea, non sine populo hæc faciam, ne si possem quidem.*

De re itaque tota ad populum refert,

> Ἐγὼ δὲ λαοὺς συγκαλῶν ἐγχωρίους
> Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa senis Danai lætantis.

> Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
> Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.
>
> *Bono estote animo filiæ, benè decreverunt Indigenarum, in conventu populari, perfectissima suffragia.*

V 2 Hæc

Hæc nisi protulissem, quàm temere statuisset sciolus iste de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & supplicum; cùm & ipse rex, & ipsa res gesta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Orestes, qui, mortuo patre, Argivorum ipse rex, ob cędem matris à populo in judicium vocatus, ipse causam dixit, & suffragiis populi capite damnatus est. Athenis regiam potestatem legibus obnoxiam fuisse testatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theseus Athenarum Rex —

οὐ γὰρ ἄρχεται

Ἑνὸς πρὸς ἀνδρός, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,

Δῆμος δ' ἀνάσσει—

non regitur

Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,

Populus autem regnat—

Sic ejus filius Demophoon Rex item Atheniensium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,

Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,

Sed si facio justa quæ sunt, justa mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuisse testatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tiresias & Creon Oedipo ferociter respondent, ille

ὁ

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος

Non servus tibi sum.

Hic, Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆσδ᾽ οὐ σοὶ μόνῳ.

Est & mihi jus in hac civitate non tibi solùm.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ᾽, ἥτις ἀνδρός ἐσθ᾽ ἑνός.

Non est civitas, quæ unius est viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium ſępe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit ſatis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Salluſtianum, ſed C. Memmii apud Salluſtium, *impunè quidvis facere*: cui ſuprà reſponſum eſt. Salluſtius ipſe diſertis verbis author eſt, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuiſſe*; quod cum *ſe in dominationem convertit*, ut nôſti, expulerunt. Sic M. Tullius in Piſonem, ego Conſulem eſſe putem, qui Senatum eſſe in repub. non putavit? & ſine eo conſilio conſulem numerem, ſine quo Romæ ne reges quidem eſſe potuerunt? Audin' regem Romæ ſine Senatu nihil fuiſſe? *At Romulus, ut libitum, Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus.* Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quàm reſpub. erat: omnes olim mortales ſine legibus vivebant, cùm reſpublicæ nondum eſſent. Poſt Romulum autem, authore Livio, etſi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen ſumma*

ma potestas permissa est, ut non plus darent juris quàm detinerent; jus illud à Cæsaribus vi ademptum fuisse idem ait. Servius Tullius dolo primùm quasi Tarquinii Prisci vicarius regnabat; postea verò ad populum ipse retulit, *vellent juberentne se regnare*; tandem ut ait Tacitus, *sanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent.* Fecissétne hanc sibi & posteris injuriam, si supra leges prius fuisse jus regium sensisset. Ultimus illorum regum Tarquinius superbus *morem de omnibus Senatum consulendi primus solvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulémque esse cum conjuge ac liberis jussit. Hæc ferè ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita nisi difficillimis reipub. temporibus, & intra sex menses deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, sed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui sub imperio unius floruit*, ita scripsit. *Principi summum rerum arbitrium dii dederunt, subditis obsequii gloria relicta est.* Nec dicis quo loco; tibi conscius nimirum insigniter lectoribus imposuisse; quod mihi quidem statim suboluit, quamvis locum illum non statim reperi. Non enim Taciti hæc verba sunt, scriptoris boni, & tyrannis adversissimi, sed apud Tacitum M. Te-

rentii cujusdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia, quæ metu mortis ab eo dicta sunt, sic Tiberium adulatur, annalium 6to. *Tibi summum rerum judicium dii dederunt, nobis obsequii gloria relicta est.* Hanc tu quasi Taciti sententiam profers, qui sententias tibi commodas non ex pistrina solùm, aut tonstrina, sed ex ipsa carnificinâ oblatas non respueres: ita omnia vel ostentationis causâ, vel imbecillitatis conscientiâ undecunque corradis. Tacitum ipsum si legere maluisses, quàm alicubi decerptum negligentiùs transcribere, docuisset te is, jus illud imperatorum unde ortum sit. *Post Actiacam victoriam, verso civitatis statu nihil usquam prisci aut integri moris; omnes exutâ æqualitate jussa principis aspectare;* docuisset idem annalium 3tio. unde tuum omne jus regium; *Postquam exui æqualitas, & pro modestia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multósque apud populos æternùm mansere.* Idem ex Dione poteras didicisse, si innata levitas & inconstantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & simulatione Octaviani Cæsaris, effectum sit, ut imperatores legibus soluti essent; dum enim pro concione pollicetur se principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per causam belli in provinciis suis gerendi, retentis apud se semper legionibus, dum simulatè renuit imperium, sen-

sim

ſim invaſit. Non eſt hoc legibus ritè ſolutum eſſe, ſed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi ſolvere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος ſibi arrogare, quaſi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi ſubjeciſſet. Vis altiùs paulò juris Cæſarei originem cognoſcere? Marcus Antonius, juſſu Cæſaris, qui armis in rempublicam nefariè ſumptis tum plurimum poterat, Conſul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compoſito, ut videbatur, diadema capiti Cæſaris cum gemitu & plangore populi impoſuit: aſcribi deinde juſsit in faſtis ad Lupercalia, C. Cæſari Antonium Conſulem, juſſu populi, regnum detuliſſe. Quâ de re Cicero in ſecunda Philippica; *Ideóne L. Tarquinius exactus, Spurius Caſſius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis poſt ſeculis à M. Antonio, quod fas non eſt, rex Romæ conſtitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamiâ ſempiternâ etiam ipſo Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli ſuperbire, non enim te hominem deſpicatiſsimum, ullâ re aliâ quàm ſcelere cum Antonio conferendum putem; qui in hiſce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, ſed omnibus tyrannis diadema, cunctis legibus ſolutum, nullâ ſolvendum, imponere ſtuduiſti. Certè ſi ipſorum Cæſarum oraculo credendum eſt, ſic enim appellant Chriſtiani imperatores Theodoſius & Valens edictum

ſuum,

suum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majestas ergò regnantis, vel ipsorum Cęsarum sive judicio sive oraculo, submittenda legibus est, de quibus pendet. Hinc adultâ jam potestate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedémque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infrà, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longâ consuetudine corruptos, depravatósque mores principatûs parens noster reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatûs mores Plinius, id tene pudet jus regium perpetuò vocitare? Verùm hactenùs de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos suos, sive reges, sive Imperatores fecerint, vulgò notum est. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocârunt? nequaquam; Portas venienti clauserunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare jussus fuerit an mori, modò pœnas dedisse constat? Ca. Cæsarem tyrannum excellentissimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipse vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cùm alibi passim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni, quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt; aliis consilium, aliis animus, aliis occasio defuit, vo-*

luntas nemini. Et infrà. *Quæ enim res unquam, proh sanĉte Jupiter, non modò in hac urbe, sed in omnibus terris est gesta major, quæ gloriosior, quæ commendatior hominum memoriæ sempiternæ? in hujus me consilii societatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuso.* Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri potest, & ad Romanos:

> *— Victima haud ulla amplior*
> *Potest, magisque opima mactari Jovi*
> *Quàm rex iniquus.—*

Nam si ad Herculem spectes, cujus hæc sententia inducitur, quid senserint illâ ætate Græcorum summi viri ostendit: si ad poëtam, qui sub Nerone floruit (& sensum ferè suum poëtæ personis optimis affingere solent) significabat & quid ipse, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno censuerint; quámque pium, quámque diis gratum esse duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in se erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius secundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Juvabat illidere solo superbissimos vultus, instare ferro, sævire securibus, ut si singulos ictus sanguis dolórque sequeretur: nemo tam temperans gaudii, quin instàr ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, postremò truces horrendásque*

que imagines abjectas excoctásque flammis. Et deinde, *non satis amant bonos principes, qui malos satis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit; quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori nostro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitámque ejus carpi, qui mortem ulciscebatur?* Planè quasi sceleri proximum esse judicaret, non interfecisse Neronem, scelus gravissimum vindicâsse interfectum. Ex his manifestum est, Romanorum præstantissimos quosque viros non solum tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidisse, sed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude posuisse. Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Junii Bruti collega cum videret non posse stipatos suis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit, quâ indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Cassius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Asiaticus, vir consularis, cùm non adesset, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat; *utinam ego interfecissem.* Senatus eodem tempore abolendam Cæsarum memoriam, ac diruenda templa censuit; tantum abfuit ut Cassio irasceretur; Claudium à militibus imperatorem mox salutatum vetant per tribunum plebis principatum capessere;

ferę; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hostem judicavit, & ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix insereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quantò mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint suo, qui multorum judicio plus ipso Nerone sanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & solo affligi jussit. Commodus à suis interfectus, non vindicatus à Senatu, aut Populo, sed hostis judicatus est, qui etiam cadaver ejus ad supplicium quærebant. Eâ de re Senatûsconsultum extat apud Lampridium; *Hosti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in spoliario lanietur, hostis deorum, carnifex Senatûs unco trahatur, &c.* Iidem Didium Julianum imperatorem frequentissimo Senatu capitis damnârunt; & misso Tribuno, occidi in Palatio jusserunt. Idem Maximino imperium abrogârunt, hostémque judicârunt. Juvat ipsum Senatusconsultum ex Capitolino recitare. *Consul retulit; Patres Conscripti, de Maximinis quid placet?* responsum est, *hostes, hostes, qui eos occiderit præmium merebitur.* Vis scire populus Romanus, & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi saluti, libertatique subveniant; quæ auditæ sunt ab omnibus. Ubique amici, ad-

ministratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti sunt: paucæ civitates fidem hosti publico servaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Jam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *sua ejusmodi esse imperia* fatetur, *ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem.* Judicabatur ergò non minus quam judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis insimulatus est à suis; tradit hęc Cæsar bellum Gallicum scribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera potestas* erat, *de minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate suadendi magis quàm jubendi potestate; si displicuit sententia, fremitu aspernantur.* Hæc Tacitus. Tu verò quod inauditum prorsus esse modò exclamabas, nunc sæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulsos aut incarceratos, aut necatos, quosdam etiam in publico capitali supplicio affectos.* Quod in ipsa Britanniâ factitatum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis serere, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellâsse paulò ante dixeras,

nunc cur iidem toties rebellaverint, multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tamdiu intermissam revertis, ut, si tunc forte satis sedulo ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulæ suæ membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas scire gestio. Romanorum calamitates ex regno in rempub. verso recenses, in quo te tibimet turpissimè mentiri suprà ostendimus. Qui ad Loiolitam, *seditiones tantùm sub optimatibus & populo certam sub tyranno perniciem esse* demonstrabas, nunc, hominum vanissime & corruptissime, *ob reges olim ejectos seditionum illa mala tanquam supplicia illos hausisse* audes dicere: scilicet quia centum Jacobæis donavit te postea rex Carolus, idcirco reges expulsos luent Romani. At malè cessit Julii Cæsaris interfectoribus. Sanè si cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in repub. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortasse dignissimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæsaris pœnas pependisse, quàm deleti Catilinæ Caium Antonium Ciceronis collegam; quo postea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *sepulchrum Catilinæ floribus ornatum est.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *justa Catilinæ tum facta esse dictitabant,* ad invidiam ceteris conflandam, qui Catilinam sustulerant. Hæ sunt improborum artes, quibus viros præstantissimos à supplicio tyrannorum, & puniendis

X etiam

etiam sæpe facinorosissimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile esset, quoties bene cessit, & prosperè tyrannorum interfectoribus, si quid certi de eventu rerum colligere quis posset. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint supplicio, quo tyranni solent mactari, sed eo, quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat nescio: conferre quicquam ut credat sapiens fieri vix potest. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cùm tyrannum esse, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in se complectatur, satis habebant supplicium haud gravius de tyranno sumere, quàm de simplici latrone quovis, aut proditore vulgari sumere solebant. Speras *exorituros esse aliquos Harmodios & Thrasybulos, qui, nostrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citiùs animum despondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè suspendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum sanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere verisimillimum est, déque te tam scelerato quis augurari rectiùs possit: alterum est impossibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui sub Gallieno rebellârunt. Quid si tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergò qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipsi? haud tu id persuaseris,

ſeris, mancipium equeſtre; neque is qui author tibi eſt, Trebellius Pollio, hiſtoricorum propè ignobiliſsimus. *Si qui hoſtes*, inquis, *à Senatu judicati ſunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis, & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populúmque Romanum ipſi priùs rebellarent. *Dedit*, inquis, *pœnas Galba, qui contra Neronem inſurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Veſpaſianus, qui contra Vitellium. *Tantum*, inquis, *abſuit Carolus à Nerone, quantum iſti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari vituperium eſt, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpoſitis hac ipſa de re ſcribens, *Senatum ſub imperatoribus togatorum mancipiorum conſeſſum fuiſſe* aïebas, nunc eundem *Senatum* aïs *conſeſſum regum fuiſſe*: hoc ſi ita eſt, quid obſtat quin reges, te authore, togata mancipia ſint? Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: niſi ſi hoc illi peculiare dicam eſſe, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis eſſe ſimiliorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptiſsimas conglutinandi ſimilitudines, ut corrigam te; & quàm ſimilis Neroni fuerit Carolus, oſtendam. *Nero*, inquis, *matrem ſuam ferro necavit.* Carolus & patrem & regem veneno; nam, ut alia omittam indicia, qui Ducem vene-

ficii

ficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipse reus quoque fuerit. Nero multa millia Christianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teste Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui desiderarent, qui per longum tempus, *vernis æstivisque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non desunt qui Carolum eâdem insaniâ desiderent, & summis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli molossis suis ferociores novum & inauditum tribunal instituerunt.* En acutissimum Salmasii sive symbolum sive adagium, jam sexies inculcatum; *Molossis suis ferociores*; adeste rhetores, vósque ludimagistri, delibate, si sapitis, flosculum hunc elegantissimum, qui tam Salmasio in deliciis est; codicillis vestris & capsulis mandate copiosissimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeóne etiam verba tua consumpsit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monstri esse dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te S^ti Lupi dominum vertit in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias: supra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus solutum esse*, *non cogentibus* solùm, sed *dirigentibus*, *nullas esse omninò quibus teneatur*; nunc dicturum te aïs *infrà de regum differentia quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt*. Vis probare, *reges non potuisse judicari, nec damnari à subjectis suis argu-*

Y *mento,*

mento, ut ipse ais, *firmissimo;* revera stolidissimo; *nihil,* inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Judæi judicum tædio odióque adducti reges postulabant.* An quia judices illos magistratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideone putas tædio odióque eorum adductos postulâsse reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, exceptò te uno, tam fatuè ratiocinari solet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus superiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti consilio factum & Deus & Propheta ejus testatus est. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probâsse te suprà asserebas regem Judæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari posse tradiderint: quod idem planè est acsi faterere ementitum te tunc esse, quod ex Rabbinis probâsse dixeras. Eo demùm descendis ut de numero equilium Solomonis, quot is *equorum præsepia habuerit,* oblitus regiæ defensionis, controversias putidulas concites. Tandem ab agasone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monstri quod priùs eras, cuculum rabiosum. Quereris enim *postremis* hisce *seculis disciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam;* quòd uni scilicet tyranno cunctis legibus soluto disciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere

pere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Brunistas inter reformatos* introduxisse aïs. Ita Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Brunistæ sunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cùm in ecclesiæ doctores præstantissimos, totámque adeò ecclesiam reformatam, iisdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAPUT VI.

POst legem Dei & naturæ agitatam abs te frustrà, & pessimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ simul & improbitatis ignominiam retulisti, quid deinde, in hac causa regiâ, præter nugas agere possis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam causæ nobilissimæ abunde me satisfecisse sperem, etiamsi hoc loco finem respondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potiùs & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugisse, quò voles usque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, si minùs quę dignitas, at saltem quæ necessitas causæ requirebat, nunc hominum

quorumvis expectationi; vel etiam curiositati morem gerere. *Hinc alius, inquis, & major argumentorum mihi surget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ suppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmasius; non de nihilo nupsit uxori; fœtum aliquem ingentem exspectate mortales. *Si is qui rex est ac dicitur, postulari posset apud aliam potestatem, eam omnino regiâ majorem esse oporteret; quæ autem major statuetur, hanc verè regiam dici & esse necesse esset. Sic enim definienda potestas regia: Quæ summa est in repub. & singularis, & supra quam nulla alia agnoscitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum est non de lege Dei, aut naturæ, sed de glossario. Quid si sic responderem tibi; cedant nomina rebus; non est nostrûm nomini cavere; qui rem sustulimus; curent id alii quibus cordi sunt reges; nos nostrâ utimur libertate: responsum sanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non ex mea solùm, sed ex optimorum olim & prudentissimorum virorum sententiâ respondebo, qui & nomen & potestatem regiam cum potestate legum & populi majore, posse optimè consistere judicârunt. Lycurgus imprimis, vir sapientiâ clarissimus, cùm vellet maximè potestati regiæ consulere, ut author est Plato, nullam aliam ejus conservandæ rationem invenire

potuit, quàm ut Senatûs & Ephororum, id est, populi potestatem regiâ majorem in suâ patriâ constitueret. Idem sensit Theseus Euripidéus, qui cùm Athenarum rex esset, populo tamen Atheniensi in libertatem cum magna sua gloria vindicato, & potestatem popularem extulit supra regiam, & regnum nihilo secius in illa civitate suis posteris reliquit. Unde Euripides in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τήνδ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum constitui ipsum in monarchiam,
Liberans hanc Urbē æquale jus suffragii habentem.

Et rursus ad preconem Thebanum,

Πρῶτον μὲν ἤρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ἐνθάδ', οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει. —

Primùm incœpisti orationem falsò hospes,
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat. —

Hæc ille; cùm tamen rex in illa civitate & esset & dictus esset. Testis est etiam divinus Plato in epistola octava, *Induxit Lycurgus senatum & Ephororum potestatem*, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *potestati regiæ maximè salutarem, quæ hac ratione per tot sæcula magna cum laude conservata est; post-*

quam lex domina, rex facta est hominum. Lex autem rex esse non potest, nisi sit qui in regem quoque, si usus venerit, lege possit agere. Sic temperatam potestatem regiam Siciliensibus commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *sit libertas cum regia potestate; sit regia potestas* ὑπεύθυνος *reddendæ rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus siquid præter legem fecerint.* Aristoteles denique politicorum 3[tio]. *In repub. Spartanorum videtur,* inquit, *regnum esse maximè, eorum regnorum quæ sunt secundùm legem*: omnes autem regni species secundùm legem fuisse ait, præter unam, quam vocat παμβασιλείαν, neque talem usquam extitisse meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & esse regnum sensit Aristoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minùs propriè & dici & esse regem, ubi tamen populus supra regem erat, negare non potuit. Cùm tot tantique authores & nomen & rem regiam suâ fide salvam regi præstiterint, etiam ubi populus penès se summam potestatem, tametsi exercere non solet, tamen, quoties opus est, obtinet, noli tam angusto animo summæ rerum Grammaticalium, hoc est vocabulorum, sic timere, ut potiùs quàm glossarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus servire, non res nominibus; ita plus sapies, nec *in infinitum,* quod metuis, *ibis. Frustrà*

ergò Seneca tria illa genera statuum ita describit. Frustretur Seneca, nos liberi sumus; & nisi fallor, non ii sumus quos Flores Senecæ in servitutem reducant. Seneca autem, si summam in uno potestatem esse dicit, *populi* tamen *eam* dicit *esse*, commissam videlicet regi ad salutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, sed usu duntaxat à populo datam. *Non jam ergò per Deum reges regnant, sed per populum.* Quasi verò Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipsis institutionibus Imperator Justinianus palàm agnoscat, exinde Cæsares regnâsse, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium suum, & potestatem concessit.* Sed quousque ista recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rursùs, quod ingenium tuum importunum & agreste, mores odiosissimos indicat, in nostra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curiosum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum est, cum insigni solœcismo. *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O scelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in nostram rempub. te ingerere cupiebas, ut solœcismis nos tuis & barbarismis oppleres? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere non popularis est, sed militaris.* Ista scilicet grex ille perfugarum mercedulâ conductum jussit te scribere:

ſcribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, ſed iis qui te pretio conduxerunt reſpondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Immo populus; eóque facto ſervitutis jugum à cervicibus ſuis haud ferendum dejecit. Ipſi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, ſed cives, & magna pars populi fuere; ídque cætero ferè conſentiente populo & cupiente, nec ſine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebeium ordinem domûs inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatûs pars potior, id eſt ſanior, fecit, in quo vera populi poteſtas reſidebat, quid ni id populum feciſſe dicam? Quid ſi ſervire, quid ſi vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, ſi in manu eſt ſuâ, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus ſuis.* Habenda igitur gratia eſt ducibus, quòd operas & tabernarios Londinenſes qui paulò antè, veluti fæx illa Clodiana, ipſam curiam obſederant, ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Túne idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi ſive pace ſive bello proſpiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verùm hoc à perduellibus dici, qui tibi iſta dictârunt, non eſt mirum; ſic enim perditiſsima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hoſtes patriæ ad ſaga euntem, *Caſtra Pompeii* appellare

ſolebat.

solebat. Jam verò fortissimo nostri exercitûs ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine stipatus, non sine favore populi secundo, votis etiam bonorum omnium prosequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratissimum proficisceretur, invidisse tuos gaudeo; auditis enim postea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuisse. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod sequitur à veritate remotissimum esse quis non videt? *Populi*, inquis, *potestas esse desinit ubi regis esse incipit.* Quo tandem jure? cùm satis constet, omnes ferè ubique gentium reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum à populo accipere: quibus si rex non steterit, cur illa potestas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à consule, vel ab alio quovis magistratu, tu velim doceas: nam quòd *salutem reipub. id aïs postulare*, ineptias dicis; cùm salutis ratio eadem omninò sit, sive à rege, sive ab optimatibus, sive à triumviris imperio sibi tradito perperam utentibus *potestas illa ad populum revertatur*; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam à rege solo ad populum reverti ipse concedis. Sanè si neque regi, neque ullis magistratibus imperium in se populus mentis compos dederit, nisi tantummodò communis omnium salutis causâ, nihil potest obstare quo minùs ob causas planè contrarias ne interitus omnium sequatur, haud secus regi quàm aliis

magiſtratibus, quod dedit imperium adimere poſsit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & poteſtatem in ſe pluſquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere ſummæ eſſet inſaniæ: neque credibile eſt ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem ſuæ ſpontis eſſet, adeò miſerè deſipuiſſe, ut vel omnem prorſus poteſtatem ab ſe alienaret, aut ſuis magiſtratibus concreditam ſine cauſis graviſsimis ad ſe revocaret. Quod ſi diſcordiæ, ſi bella inteſtina indè oriantur, regium certè jus nullum indè oritur illius poteſtatis per vim retinendæ, quam populus ſuam ſibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum eſt, quódque nos non negamus, *rectorem non facilè mutandum eſſe*: nunquam ergò aut nulla prorſus de cauſa, nullo modo ſequitur: neque tu adhuc quicquam allegâſti, neque jus ullum regis expromſiſti, quo minùs liceat conſentienti populo, regem haud idoneum regno privare; ſiquidem id, quod etiam in Gallia tua ſæpiùs factum eſt, ſine tumultu ac civili bello fieri poſsit. Cùm itaque ſalus populi ſuprema lex ſit, non ſalus tyranni, ac proinde populo in tyrannum, non tyranno in populum prodeſſe debeat, tu, qui tam ſanctam legem, tam auguſtam tuis præſtigiis pervertere es auſus, qui legem inter homines ſupremam, & populo maximè ſalutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluiſti, tu in-

quam

quam scito, quandoquidem Angli *Enthusiastæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi sumus, me vate scito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam universum genus humanum subjicere tyrannis, id est, quantum in te fuit, ad bestias damnare, hoc ipsum scelus tam immane sua partim in te ultio est, suis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citiùs vel seriùs insequetur, & pejore etiam eâ, quam nunc insanis, insaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud dissimile, si populo resumere liceret potestatem suam, *nihil tum esset discriminis inter popularem & regalem statum, nisi quòd in hoc singuli rectores constituuntur, in illo plures*: quid si nihil aliud interesset, numquid inde respub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temetipso allatæ, *temporis nimirum & successionis: cùm populares magistratus annui ferè sint*, reges, nisi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia differant: ergò inter se aut non differant, de istis enim minutiis nihil laboro; in hoc certè conveniunt, quòd utrobique populus quoties id interest reipub. potest quam alteri potestatem salutis publicæ causâ tradiderat, eam ad se rursus, nec injuriâ eandem ob causam revocare. *At lege regiâ Romæ sic appellata, de quâ in institutis, populus Romanus principi & in eum omne imperium suum, & potestatem concessit.* Nempe vi Cæsarum coactus, qui honesto legis

titulo suam tantummodo violentiam sanxerunt; de quo suprà, id quod ipsi jurisconsulti in hunc locum non dissimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo concessum non est, id revocabile quin sit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè consentaneum est, populum Romanum non aliam potestatem transtulisse in principem, atque priùs concesserat suis magistratibus; id est imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & absurdum; quocirca & consularem, & tribunitiam potestatem Cæsares recepere, dictatoriam nemo post Julium; populum in Circo adorare etiam solebant, ut ex Tacito & Claudiano suprà meminimus. Verùm *ut multi olim privati se in servitutem alteri vendiderunt, sic potest populus universus.* O equitem ergastularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem servitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam servitia infima cujusvis catastæ abhorrere atque conspuere deberent. Sanè si populus hunc in modum se regibus mancipâsset, possent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen constat regem ne patrimonium quidem coronæ posse alienare. Qui igitur coronæ, quod aiunt, & patrimonii regii usum fructum solùm à populo concessum habet, is populi ipsius manceps erit? Non si pertusis auribus utrisque perforatus eques, non si gypsatis pedibus consistares,

tam

tam esses omnium servorum vilissimus, quam nunc es, hujus tam pudendæ author sententiæ. Perge pœnas tuorum scelerum invitus, quod nunc facis, de temetipso sumere. Multa postremò de jure belli balbutis, quæ hic locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etsi maximè vicissent, isti tamen juri sæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in nostras leges non vicissim jurarent; quas cùm Carolus insigniter violâsset, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipso lacessiti armis debellavimus: ex tua autem sententia *quod armis quæritur, transit in ejus dominium qui acquisivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verbosus, sis quod in Solino dudùm fuisti, exercitator Plinianus, blateronum omnium verbosissimus, quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem usque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, sed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem desudare te scias.

CAPUT VII.

PRopter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſsima, poteſtatem populi eſſe regiâ majorem proximo capite negâſti: quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, tranſlato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii diſpendium foret, alterum, tuorum Crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* ais, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid ais? non habet rex in ſuo regno parem? quid ergò illi duodecim vetuſtiſsimi Franciæ Pares? an fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. An quia inter ſe pares? quaſi verò nobilitatis totius Gallicæ duodenos tantùm inter ſe pares eſſe; aut dicendos idcirco Franciæ Pares exiſtimandum ſit. Quod niſi revera

vera sint regis Franciæ Pares, quòd cum eo rempub. pari jure atque consilio administrent, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in nostra repub. quòd unicum tuâ interest, glossario illudatur. Age verò, fac planum, non esse regi in regno suo parem. *Quia*, inquis, *populus Romanus post reges exactos, duos constituit Consules, non unum; ut si unus peccaret, coërceri à collega posset.* Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Consulum fasces apud se habuit, non uterque, si ad alterutrum coërcendum alter datus erat? quid si etiam uterque contra rempub. conjurâsset, an meliore loco res fuisset, quàm si collegam alteri nullum dedissent? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id è repub. esse, patribus & plebi visum est. Hujus rei Marcum Tullium in oratione pro Sestio locupletissimum testem habeo: à quo simul brevissimam Romanæ civitatis descriptionem accipe; quam is & *sapientissimè constitutam*, & omnes bonos cives nôsse eam oportere dicebat, quod idem & nos dicimus. *Majores nostri cùm regum potestatem non tulissent, ita magistratus annuos creaverunt, ut consilium Senatûs reipub. præponerent sempiternum: deligerentur autem in id consilium ab universo populo; aditúsque in illum summum ordinem omnium civium industriæ ac virtuti pateret: Senatum reipub. custodem, præsidem, propugnatorem collocaverunt:*

runt: Hujus ordinis auctoritate uti magistratus, & quasi ministros gravissimi consilii esse voluerunt. Exemplo illustri esse poterunt Decemviri; qui cùm potestate consulari, & summâ præditi essent, eos tamen omnes simul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Consules etiam nonnullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus: hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Sic bellum contra Antonium Consulem Senatûs authoritate est gestum: in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans evertendæ reipub. consilium cum eo iniisset. Jam quòd *hoc proprium esse* aïs *Majestatis regalis, ut imperium penès unicum sit*, haud minùs lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur: *Judices*, enim *Hebræorum & singuli, & toto vitæ spatio imperium obtinebant; Scriptura quoque reges eos vocat; & tamen à Synedrio magno judicabantur.* Ita fit, dum dixisse omnia vis videri, ut nihil ferè nisi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis esse dicas, cùm Romanum imperium duo simul trésve imperatores habuerunt; an imperatores tibi, id est reges, an optimates, an triumviri videntur fuisse? An verò dices Romanum imperium sub Antonino & Vero, sub Diocletiano & Maximiano, sub Constantino & Licinio, non unum imperium fuisse? Jam ista tua *statuum tria genera*

nera tuiſmet ipſius argutiis periclitantur, ſi reges iſti non fuere: ſi fuere, non eſt ergò proprium imperii regii; ut penès unicum ſit. *Alter,* inquis, *horum ſi delinquat, poteſt alter de eo referre ad populum vel ad ſenatum, ut accuſetur & condemnetur.* Annon ergò judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipſe tribuis tibi, collegâ opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defenſorem, niſi execrabilis potiùs eſſes, planè miſerandum! undiquaque ictibus adeò opportunum, ut ſi fortè per luſum deſtinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix eſſe credo ubi temere poſsit aberrare. *Ridiculum* eſſe ſtatuis, *regem in ſe judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non ridiculum, ſed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei inſigne poteſtatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò ſic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, ſi rectè agam, ſin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas ſit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in ſe ſtatuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per ſimulationem & vaniloquentiam fortaſſe dixiſſet; Trajanum autem virum optimum & ſanctiſsimum non id ex animo dixiſſe quod verum, quod jus & fas eſſe ſentiebat, ſceleſtus penè ſit qui arbitretur. Quanto juſtiùs ergò Senatui, cùm viribus ſuperior potuerit non

parere, planè ex officii ratione paruit; & jure superiorem est fassus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut susciperes quartum Consulatum & rogavit & jussit; imperii hoc verbum, non adulationis esse, obsequio tuo crede*: & paulò pòst, *hæc nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Traianus de se, idem Senatus de Traiano sensit, suámque authoritatem revera esse supremam; nam qui imperatorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cùm præfectus Syriæ Cassius regnum ei eripere conaretur, obtulit se in judicium vel Senatûi vel Populo Romano; paratus regno cedere, siquidem iis ita videretur. Jam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio existimare & statuere queat, quàm ex ore ipso regum optimorum. Profectò jure naturali rex quisque bonus vel senatum vel populum habet sibi semper & parem & superiorem: Tyrannus autem, cùm naturâ infimus omnium sit, nemo non illi par atque superior existimandus est, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce naturâ deventum est, ita, ubi leges pro nihilo habentur, necessariò, eâdem etiam duce, ad vim est redeundum. *Hoc sentire*, inquit Cicero pro Sestio, *prudentiæ est; facere, fortitudinis; & sentire verò & facere, perfectæ cumulatæq; virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis parasitorum artibus concutiendum, rege sive bono, sive malo, vel

 sena-

senatum vel populum esse superiorem. Quod & ipse confiteris, cùm potestatem regiam à populo in regem transiisse dicis. Quam enim regi potestatem dedit, eam naturâ, ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in se habet: Quæ enim causæ naturales isto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus semper suæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo se exhauriunt. Vides, quò propiùs ad naturam accedimus, eò evidentiùs potestatem populi supra regiam eminere. Illud etiam constat, populum, modò id ei liberum sit, potestatem regi suam simpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ posse dare; sed tantùm salutis & libertatis publicæ causâ, quam cùm rex procurare destiterit, intelligitur populum nihil dedisse; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipsa naturâ; quem finem si neque natura, neque populus assequitur, non erit magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His rationibus firmissimè probatur superiorem rege esse populum; unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non posse regem judicari, quia parem in suo regno non habet, nec superiorem,* diluitur. Id enim assumis quod nullo modo concedimus. *In populari statu,* inquis, *Magistratus à populo positus ab eodem ob crimen plecti potest; In statu Aristocratico optimates, ab iis quos habent collegas, sed pro monstro est,*

ut rex in regno suo cogatur causam capitis dicere. Quid nunc aliud concludis quàm miserrimos esse omnium & stultissimos, qui regem sibi constituunt? Sed quamobrem, quæso, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magistratum, aut optimates? An putas omnes populos qui sub regibus vivunt, amore servitutis usque eò deperiisse, ut, liberi cùm essent, servire maluerint, séque omnes, séque totos in unius dominium viri sæpe mali, sæpe stulti ita tradere, ut contra dominum, si sors ferat, immanissimum nullum in legibus, nullum in natura ipsa præsidium salutis, aut perfugium sibi reliquerint? cur ergò regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut sperni se eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum universum se abjicere, se deserere, sibi deesse, spem omnem in uno homine, eóque ferè vanissimo, collocare? cur item jurant reges nihil se contra legem facturos? ut discant nempe miseri mortales suo maximo malo, solis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda consectaria demonstrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum sacramento promiserit, quæ nisi promisisset, fortasse nec sumptus esset, si stare nolit conventis, à populo judicari non potest. Immò si subditis suis juraverit in electione, se secundùm leges regni justitiam administraturum, & nisi id faciat, eos sacramento fidelitatis fore solutos, & facto ipso abitu-*

rum esse potestate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem exposcenda est. Descripsi hæc, non ob elegantiam, sunt enim incultissima, nec quod ampliùs refutationis indigeant; etenim ipsa se refutant, se explodunt, se damnant apertissimâ falsitate suâ, atque turpitudine; sed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi prospiciant: cum enim alii sint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodissimè sanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inscitus nimiùm es, sed perfidiæ summus arbiter eris. Verùm ut summam in te stultitiam summâ improbitate conjunctam esse omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmâsti: *Rex,* inquis, *etsi subditis juraverit in electione, se secundùm leges regnaturum,* & ni faciat, *eos sacramento fidelitatis solutos fore, & se facto ipso abiturum potestate;* abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minùs quæso rex quàm popularis magistratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit potestatem suam ad magistratum. An hic igitur in regem? cui regnum in se non diutius tradunt, quàm id benè gesserit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magistratus. Nam argumento illo Pancratico omnis in regem translatæ potestatis, ampliùs uti non potes,

 quod

quod tuis ipse machinis imprudens arietâsti. Cognoscite nunc *aliam potentissimam & invictam ejus rationem cur subditi regem* judicare nequeant, *quia legibus solutus est, quia leges solus rex omnes fert*; quæ cum falsissima esse jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote stuprum, adulterium, & similia, si raro plectitur, non tam justitiâ quàm æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus esse incipit, tum quidem, quoquo possunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas esse semper credidere. Unde Marcus Tullius in secunda Philippica de Cæsaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, sed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipsum factum per se præclarum atque divinum est, tum est positum ad imitandum.* Quàm hujus tu dissimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia sunt, sed privata.* Euge parasite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruisti; O quàm lepidè simul & parasitaris, & eâdem operâ lenocinaris! *Rex adulter benè potest regnare, & homicida, ideóque vitâ privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut hu-*

manis,

manis, ut duplex vindicta de uno crimine sumeretur. Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magistratus, nec optimates, ne duplici pœnâ afficerentur, nè judex quidem, aut senator flagitiosus pœnas capite ullas persolvere debebit; cum vitâ enim & ipsi suo magistratu privarentur. Ut potestatem, sic majestatem etiam populo adimere & in regem conferre studes; vicariam si vis & translatitiam, primariam certè non potes, uti nec potestatem. *Crimen*, inquis, *majestatis non potest committere rex adversùs populum suum; potest autem populus adversùs regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex est, non populus propter regem. Populus igitur universus aut pars major plus semper rege debet posse: negas, & calculos ponis, *plus potest quàm singuli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Esto. *Plus quàm dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid si alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minimè. Progredere; quid aufers abacum, peritissime Logista, an progressionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus potestatis habeat;* quærit; iterum nego, Vertumne, si pro optimatibus proceres intelligas; quoniam accidere potest, ut nemo interiscos optimatis nomine sit dignus: fit etiam sæpiùs, ut multò plures de plebe sint, qui virtute & sapientiâ proceres antecellant; quibus cùm pars populi major vel potior

potior accedit, eos universi populi instar esse haud verear dicere. *At si plus quàm universi non potest, ergò rex erit tantùm singulorum, non omnium universim sumptorum*, rectè; nisi ipsi voluerint. Rationes jam subducito; comperies te imperitè supputando sortem perdidisse. *Dicunt Angli penès populum jus majestatis ex origine & natura residere, hoc verò est omnium statuum eversionem inducere*. Etiámne Aristocratiæ, & Democratiæ? Credibile sanè narras: quid si etiam Gynæcocratiæ, sub quo statu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpusilli homo animi? sed hoc frùstra speraveris; æquissimè enim est comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipse domi tuę servitutem servias turpissimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet*, inquis, *quid nomine populi intelligi velimus*. Permulta sunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs nescire, & præter literulas nihil unquam didicisse, ne percipere quidem potuisse. Hoc tamen scire te putas; nos populi nomine plebem solùm intelligere quòd *optimatum consessum abrogavimus*. At illud est ipsum quod demonstrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuscunque cives comprehendere; qui unam tantummodo populi curiam supremam stabilivimus; in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro sese quidem solis, ut antea, sed pro iis municipiis, à quibus

à quibus electi fuerint, suffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam*, *regendi artem non habere*, *nil plebe ventosius, vanius, levius, mobilius*; Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe sunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentissimi ferè sunt viri, & rerum peritissimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egestas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ studio plerunque avertit. *Plures* nunc esse *modos* asseris *regum constituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium*. At verò servæ sint istæ nationes oportet, & ad servitutem natæ, quæ talem agnoscant dominum, cui se sine assensu suo hæreditate obvenisse credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non possunt; nec rempub. habere ullam censendæ; quinimmò inter facultates, & possessiones quasi heri sui, & herilis filii numerandæ sunt: nam quod ad jus dominii, quid distent à servitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis sibi regnum fecit, populum*, inquis, *non potest authorem agnoscere imperii prolati vel usurpati*. At nobis non de victore, sed de subacto rege sermo nunc est; quid victor possit, aliàs disputabimus; tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *absolutæ potestatis in regibus exemplum* petas, dissimillimum id esse jam sæpiùs ostendi: Aristo-

teles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, si legisses, idem te docuisset: ubi aït malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm interesse existimant; *regnum enim à familia, non numero solùm, sed specie differre.* Postquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnosci desitum est. Hinc scribit Diodorus. l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, sed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Justinus, *Principio rerum, gentium, nàtionúmque imperium penès reges erat; quos ad fastigium hujus majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.* Unde perspicuum est, in ipso gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari statim juri cessisse. Quæ origo imperii regii & ratio & causa maximè naturalis est. Ob eam enim ipsam causam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes insultaret, sed ut quocunque alterum lædente, ne lex deesset, neve judex inter homines, quo læsus aut defendatur aut saltem vindicetur. Dispersos olim homines & dispalatos disertus aliquis, & sapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè consilio*, inquis, *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrotum fortasse intelligis, qui tyrannorum primus fuisse dicitur: vel hæc tua solius malitia est, quæ in illos olim magnos & excelsi animi viros cadere non potuit, tuum solius

lius

lius commentum, à nemine, quod ſciam, ante te traditum; cum utilitatem & ſalutem generis humani, non ſua commoda, ſuúmque dominatum reſpexiſſe illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum ſit. Unum pręterire non poſſum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluiſti: ſi *conſulem*, inquis, *in judicium venire oportuiſſet, priuſquam magiſtratu abiſſet, dictator ad hoc creandus fuiſſet*, cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuiſſe datum*. Sic tua ſemper inter ſe congruunt; & quid de quaque re dicas, quidve ſcribas, quàm nullius momenti ſit, paginis ferè ſingulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglo-ſaxonicis plebem*, ais, *ad comitia regni nunquam vocari ſolitam eſſe*. Si quis noſtrorum hoc affirmâſſet, poſſem eum haud multo negotio erroris arguere; tuâ iſtâ peregrinâ affirmatione res noſtras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quę habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſſimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra cauſam poſita ſunt: non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

CAPUT VIII.

SI de communi regum jure, Salmasi, quę sentires, ea sine contumelia cujusquam protulisses; quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cùm libertate scribendi utere tuâ; neque erat cur quisquam Anglorum tibi succenseret, neque in asserendâ, quam tueris, sententiâ minus effecisses. Nam si hoc & Mosis & Christi præceptum est, *omnes regibus suis tam bonis quàm malis subjici, sive Hispanos, sive Gallos, sive Italos, sive Germanos, sive Anglos, sive Scotos,* quod suprà (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura nostra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quasi schedulas tuas, & miscellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc satis constat non tam tuopte ingenio ad causam regiam adjecisse te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te conduxit, copia, maximo, partim spe præmii cujusdam majoris conductum fuisse, ut Anglos vicinorum nemini molestos, rerum tantummodò suarum arbitros libello infami lacerares. Hoc nisi esset, quenquámne tantâ credibile est impudentiâ

pudentiâ esse, aut insaniâ, ut longinquus & extraneus immergere se gratis in res nostras; ad partes etiam se adjungere non dubitaret? Nam quid tuâ malùm refert, quid rerum Angli inter se gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad te pertinet? Utinam eadem haberes quæ habuit ille notissimus in epigrammate Olus; & fortasse habes; dignus profectò es. An uxor tua stimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc scriberes etiam currentem incitâsse fertur, ampliores fortè in Anglia professiones, & honoraria nescio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi est? At scitote fœmina Virque, non esse locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Unde mirum non est te toties in molossos nostros tantam rabiem effudisse. Quin redis ad illustres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad consistorium illud regis Christianissimi sacrum; nimis longo intervallo consiliarius peregrè abes à patriâ. Verùm illa, quod planè video, neque te desiderat neque consilia tua; ne cùm redires quidem paucis ab hinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere, & sectari cœpisses: sapit mehercule, sapit, téque oberrare semivirum Gallum cum uxore viro, & refertissimis inaniarum scriniis facilè finit; donec stipem sive equiti grammatistæ, sive illustri Hippocritico satis largam alicubi gentium inveneris; si cui fert animus

mus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne sis, & quanti, jam statim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani statum mixtum esse, non merè regium.* Pertendit idem sub Edvardo 6to Smithus noster, juris consultus idem bonus, & politicus, quem fuisse parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de repub. Anglicanâ scripsit; neque id de nostrâ solùm, sed de omni penè repub. idque ex Aristotelis sententiâ verum esse affirmat; neque aliter ullam rempub. stare posse. At enim quasi piaculum esse crederes quicquam dicere sine repugnantiis, ad priores illas & jam tritissimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* aïs *esse nec fuisse unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam potestatem quæ solo Deo minor est, quæque solum Deum judicem haberet*; & tamen paulo post fateris, *nomen regis datum vel olim fuisse ejusmodi potestatibus & magistratibus qui plenum & liberum jus non haberent, sed à populi nutu dependens*, ut *Sufetes Carthaginiensium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & postremo *Aragonensium.* Satísne bellè tibi constas? Tum quinque monarchiæ species ex Aristotele recenses, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus esse dicis. De qua haud semel jam dictum est, nullum ejus exemplum vel ab Aristotele allatum, vel usquam extitisse: quatuor reliquas, & legitimas,

& legibus fuisse minores dilucidè ostendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus sententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum hoc solo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex sed tyrannus, si invito populo regnum retinuerit, eodem teste Aristotele. l. 5. Idem de tertia regum specie dicendum est, quos ille Æsymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certásque causas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta species eorum est, qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultro à populo delatum erat, sed legitimum tamen; neque verò hi nisi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni species à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni species, quæ παμβασιλεία dicitur, & est cum summa potestate, quale tu jus regum omnium esse vis, à philosopho planè damnatur, ut neque utile, neque justum, neque naturale, nisi sit ut populus ferre possit istiusmodi regnum, iisque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc 3tio politicorum, cuivis obvia sunt. Verùm tu, credo, ut vel semel ingeniosus & floridus esse viderere; *has quinque monarchiæ species quinque zonis mundi* assimilare gestiebas; *Inter duo extrema poten-*

tiæ

tiæ regalis tres aliæ species interpositæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent. Festivum caput! quàm pulchras nobis similitudines semper concinnas! Tu igitur, quò regnum *absolutæ potestatis* ipse damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quę post adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede sphæram illam, quam describis, mirabilem expectamus, in qua duæ sint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges,* inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculsi, regem ducere ad mortem non esse fas existimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quòd rex capitali supplicio affectus fuerit, sed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris est morte multatus;* quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex,* inquis, *in Anglia unus semper fuit.* Hoc eò dicis, quia modò dixeras, *rex non est nisi unus sit & unicus.* Quod si ita est, aliquot sanè, quos credebam

Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere; constat Henricum 2dum è stirpe Normanica cum filio regnâsse. *Ostendant*, inquis, *aliquod regnum sub unius imperio, cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remissa, in aliis magis intenta.* Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoluta facilè vincam; inferiores proinde esse populo naturâ libero, qui & suus ipse legislator est, & potestatem regiam vel intendere, vel remittere potest. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Verisimilius est, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuisse. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studiis trahuntur.* Deserti à Romanis, XL circiter annos sine regibus fuere; *regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuisse autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum series, & mos creandi eorum demonstrat: disertis enim verbis petuntur populi suffragia. Postquam enim rex consuetum juramentum dedit, accedens archiepiscopus ad quatuor partes exstructi suggesti, toties rogat populum universum his verbis, *consentire vultis de habendo ipsum regem?* planè ac si

Romano more dixisset, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, si regnum jure esset hæreditarium; verùm apud reges usurpatio pro jure sæpissimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus scilicet cognomento *conquæstor* nos subjugavit. At sciunt qui in nostra historia peregrini non sunt, Anglorum opes uno illo prælio Hastingensi non adeò attritas fuisse, quin bellum facilè instaurare potuissent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, se fidem ei servaturos: dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, se omnia, quæ par est bonum regem, iis esse vicissim præstiturum. Cum falleret fidem, & rursus Angli arma caperent, diffisus ipse suis viribus juravit denuò, tactis Evangeliis, antiquas se leges Angliæ observaturum. Si postea igitur Anglos miserè afflixit, non id jure belli, sed jure perjurii fecit. Certum est præterea jam multis ab hinc seculis victos & victores in unam gentem coaluisse; ut jus illud belli, si quod unquam fuit, antiquari jam diu necesse sit. Ipsius verba morientis quæ ex libro Cadomensi fide dignissimo descripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni constituo hæredem.* Qua voce jus illud belli, simúlque illud hæreditarium, cum ipso mortuo Guilielmo conclamatum atque sepultum est.

Video

Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prędixi fore, esse adeptum, summus nimirum aulicæ astutiæ quæstor regius & procurator es factus. Unde hoc quod sequitur videris ex officio scribere, Vir magnifice. *Siquis prædecessorum regum factionibus procerum, vel seditionibus plebis coactus, aliquid de suo jure remiserit, id non potest successori obesse, quin id iterum sibi vindicet.* Rectè mones: itaque si quo tempore majores nostri aliquid de jure suo per ignaviam amisere, an id oberit nobis, eorum posteris? Pro se illi quidem servitutem spondere, si vellent; pro nobis certè non poterant; quibus idem semper jus erit nosmet liberandi, quod illis erat in servitutem se cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magistratu tantùm regni, qui autem alia regna in Christianitate obtinent, plenâ & liberâ potestate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hospes esse videris, ad Francogalliam Hotomani, & Girardum Franciæ Historicum, de cęteris ad alios, quorum nulli quod sciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didicisse, quàm quæ doces. Cùm jure belli tyrannidem regibus Angliæ asserere nequiveris, facis jam periculum in jure parasitico. Edicunt reges se regnare *Dei gratiâ*: quid si Deos se esse edixissent? te credo flaminem facilè erant habituri; sic Pontifex Cantuariensis *Dei providentiâ* archiepisco-

pari præ se tulit. Túne istâ fatuitate Papam non vis esse regem in Ecclesia, ut regem constituere plusquam Papam in repub. possis? At in regni statutis appellatur *rex Dominus noster*. Mirus tu quidem statutorum nostrorum nomenculator repentè evasisti; nescis tamen multos dici dominos qui non sunt; nescis quàm iniquum sit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum statuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeóque non magis rex Parlamenti est dominus, quàm equus est sui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur*. Dicam tibi, quia convocatur etiam senatus à Consule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio suo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis consuleret, non de suis: aut siqua dici sua possunt, de iis postremo semper loco agi solitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non suum. Nec verò ignorant, quorum id interest scire, Parlamentum sive vocatum, sive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitùs ex lege potuisse convenire. At *regis etiam leges nuncupantur*. Sunt istæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per se potest nullam; neque enim ad leges ferendas, sed ad custodiendas à populo latas constitutus erat. Túque

hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet.* Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Unde Ethelstanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege vestrâ* omnia largitus sum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obstringere se solebant, sic populus à rege stipulatur. *Concedis justas leges quas vulgus elegerit?* respondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planèque totum regni statum regio jure gubernare* ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni sit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere potest. Jurant itaque judices nihil se in judiciis exercendis nisi ex lege facturos, etiamsi rex ipse dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obsignatis aliter imperaret. Hinc sæpius in nostro jure rex *infans* dicitur; nec sua jura aut dignitates, nisi pueri aut pupilli in modum, possidere. Spec. Just.c.4. sect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici solitum, *rex non potest facere injuriam.* Quod tu hoc modo scelerate interpretaris, *non est injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam, & improbitatem vel hoc solo interpretamento quis non perspiciat? *Capitis est imperare,* inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput est.* Siccine nugarere, si cor tibi saperet? erras iterum (sed quis finis

finis errorum est tuorum) in quo regis consiliarios à Parlamenti ordinibus non distinguis; nam neque illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex; in plebeium autem ordinem ut quenquam eligeret, id sibi ne sumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia singuli suffragiis omnium eligebantur; notissima loquor, eóque brevior sum. *Falsum* autem *esse* aïs, *quod sanctæ Independentiæ cultores asserunt, Parlamentum à populo fuisse institutum.* Video jam quid sit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipse papatum in alvo, quod aiunt, gestas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, nisi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? certè Papa germanus quasi jam esses, sanctos & sanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato absolvis, &, quasi strato jam hoste, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm, quia papa nondùm per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, secunda & tertia, & fortasse quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio priùs enecabit, quàm tu papam eo libro subegeris, sit satis interea, quæso, ad Antipapatum saltem aliquem posse ascendere; est altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irrisam, sanctorum in numerum seriò retulisti, Tyrannis regia; sanctæ ergò Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid

nequid desit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam servorum* eris, non Dei, sed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæsisse tibi ad præcordia videtur. *Bestiam* appellas *populum*. Quid interim es ipse? Non enim sacrum illud consistorium, neque sanctus ille Lupus te dominum suum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, sicuti es, teterrima ipse bestia sis. Certè libri sacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Bestiæ nomine ac specie adumbrare solent. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exstat.* De vocabulo Gallicano altercari non libet: res semper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari solitum concedis. Sapientes autem tam sunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in statuto Mertonensi, vigesimo Hen. 3^tii comitum & baronum tantum fit mentio.* Ita te semper nomina decipiunt, qui tantùm in nominibus ætatem omnem contrivisti; nobis enim satis constat, & Quinque-portuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo seculo baronum nomine appellatos fuisse; neque dubium omnino est, quin Parlamenti quosque Senatores quantumvis plebeios, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejusdem regis 52 tam nobiles, quàm plebeios fuisse convocatos, Marlbrigii statutum, sicut & reliqua fere statuta omnia disertis verbis testantur: quos etiam plebeios,

beios, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de singulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebeium ordinem constituebant, neque erant proceres, aut esse poterant: Tradit etiam liber statutis illis vetustior, qui inscribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe sola Parlamentum habere, legésque ferre, quamvis Comites & Episcopi non adsint; non itidem licere regi cum comitibus & episcopis, si plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut episcopi constituti essent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro se tantùm veniunt; plebeii pro suo quisque municipio. Ex quo iste ordo universi populi nomine adesse intelligitur; eóque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omníque ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas*, inquis, *penès domum plebeiam nunquam fuit*. Neque penès regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè ostendit. *Cùm omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo proficisci convenit, tum eas profectò maximè, quæ constituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & universi deligant quem populo*

maximè consulturum putent, & unusquisque studio & suffragio suo viam sibi ad beneficium impetrandum munire possit. Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetustiorem. Dum in hac luce veritatis & sapientiæ versari licebit, frustra nobis obscuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quisquam existimet, quasi ego de authoritate & prudentiâ majorum nostrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plus sanè præstiterunt, quàm vel illa secula, vel illorum ingenium & cultus tulisse videatur: & quamvis leges raro non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ sibi conscii, hoc veluti fundamentum legum omnium posteris tradi voluerunt, quod & nostri Jurisperiti omnes agnoscunt, ut si qua lex aut consuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege sancitâ habeatur. Unde tu, etiamsi edictum fortasse aliquod aut statutum in jure nostro, quo regi tyrannica potestas attribuatur, invenire posses, id, cùm & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium sit, intelligito, ex generali & primariâ ista lege nostra quam attuli, rescindi apud nos, & ratum non esse; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cùm enim judicandi potestas primitùs in ipso populo fuisse constet, Anglos autem eam ab se in regem nullâ lege regia unquam transtulisse, ne-

minem enim judicare aut solet aut potest rex Angliæ, nisi per leges provisas jam & approbatas: Fleta l. 1. c. 17. sequitur eandem adhuc integram atque totam in populo sitam esse; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure posse non negabis. At, *regis est*, inquis, *de vico municipium, de eo civitatem facere, ergo illos creat qui constituunt domum inferiorem.* At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora sunt; etiam in agris populus est populus. Jam Anglicismis tuis magnopere delectamur; **Countie Court, The Turn, Hundreda**; mirâ nempe docilitate centenos Jacobæos tuos Anglicè numerare didicisti.

Quis expedivit Salmasio suam Hundredam,
Picamque *docuit nostra verba conari?*
Magister artis venter, & Jacobæi
Centum, exulantis viscera marsupii regis.
Quòd si dolosi spes refulserit nummi,
Ipse Antichristi qui modò primatum Papæ
Minatus uno est dissipare sufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos.*

Longam deinde de comitibus & Baronibus dissertationem subtexis; ut ostendas regem esse eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eóque nomine regibus plerunque serviebant; ideóque ne gentis liberæ deinceps judices essent rectè providimus. *Potestatem convo-*

candi parlamentum quoties libet, & quando vult dissolvendi ex omni temporis memoria penès regem esse affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exscribenti, an disertis legum nostrarum verbis fides habenda sit, infrà videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuisse alio argumento probatur, eóque invincibili; regis potestas perpetua est & ordinaria, quæ per se sine Parlamento regnum administrat; Parlamenti extraordinaria est authoritas, & ad certas tantùm res, nec sine rege quicquam validi statuere idonea.* Ubinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetuâ?* Atqui minores multi magistratus habent potestatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an summam ergò habent? suprà etiam dixi potestatem regi idcirco traditam à populo fuisse, ut videret authoritate sibi commissâ ne quid contra legem fiat; útque leges custodiret nostras, non ut nobis imponeret suas: regis proinde potestatem nisi in regni curiis & per eas, esse nullam: immo populi potiùs ordinaria est omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc est quòd interrogatus in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*; respondet semper ex more atque lege, *Deo & populo*; non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas, quæ re & veritate, summa populi potestas in illum senatum colla-

ta est, si extraordinaria est dicenda, id tantùm propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum est, ipsi ordines appellantur, non extra ordinem ergò; & si non actu, quod aiunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & potestates ordinarias jus atque authoritatem; idque sine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas nostrorum barbaræ locutiones; cujus ego si vacaret, aut operæ pretium esset, tot barbarismos hoc uno libro notare possem, quot si pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam pessimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium esse aïs, omnibus portentis opinionum monstrosius, quod fanatici personam regis, à potestate ejus sejungant.* Equidem dicta singulorum non præstitero: personam autem si pro homine vis dici, separari à potestate ejus nec absurdè posse Chrysostomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apostoli de potestatibus ita explanat, ut potestatem ibi & rem, non hominem intelligi asseratur. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitimâ potestate præditum? Tu si uno in homine posse plures esse personas, easque ab ipso homine, sensu & cogitatione separabiles non intelligis, & sensus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni absolvas, utque erepto Papæ

primatu

primatu indutum te esse existimemus: *Rex*, inquis, *non posse peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non consequitur.* Quisquis ergò non punitur, non peccat; non furtum, sed pœna facit furem; Salmasius Grammaticus non facit solœcismos, quia manum ferulæ subduxit: post eversum à te Papam sint isti sanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, sive sanctæ Tyrannidis, sive sanctę Servitutis Pontifex dici mavis. Congesta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Ecclesiæ statum* prætereo: hoc enim habent tui similes, homo contemptissime; ut quidque plurimâ dignum est laude, id solent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, seu potiùs de jure populi in regem ne quid temere affirmâsse videar, proferre ex ipsis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò satis constabit, Anglos ex lege & instituto, & more etiam majorum suorum, regem nuper judicavisse. Post Romanorum ex insula discessum sui juris Britanni circiter annos 40. sine regibus fuere; quos primos creârunt, eorum nonnullos, supplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, reprehendit, non quòd reges necavere, sed quòd injudicatos; vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione.* Vortigernus ob incestas cum filia nuptias, teste Nennio historicorum nostrorum post Gildam antiquissimo,

mo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum*, ejúsque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multò hæc post Augustini obitum gesta sunt: unde vanitas tua facilè redarguitur, qui suprà asseruisti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuisse, judicari reges posse. Circa annum Christi 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Episcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii sententiam latifundiis quibusdam ecclesiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam potestatem regibus dedere, & de rebus majoribus consultare omnes solebant; ex quibus intelligere est, Parlamentum, si solum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores summâ authoritate viguisse. Et ab iis quidem Concilium Sapientum passim nominatur; ipsis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum constituisse* memorat Beda; sic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum sapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit *ex concilio* item *prudentissimorum; atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum observationes*. His atque aliis multis hujusmodi locis luce clarius est, delectos

etiam

etiam ex plebe conciliis maximis interfuisse; nisi siquis Proceres solos sapientes esse arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Justiciariorum*, in quo traditur primos Saxones, post Britanniam subactam, cùm reges crearent, ab iis jusjurandum exigere consuevisse, se, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis subjectos fore. cap. 1. sect. 2. ibidem ait jus esse & æquum ut rex suos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoscerent; regnante Aluredo sancitum legibus fuisse, ut singulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo sæpiùs, si opus esset, haberetur. Quæ lex cùm pessimo juris neglectu in desuetudinem abiisset, duabus sub Edouardo 3tio sanctionibus renovata est. In alio etiam antiquo manuscripto, qui Modus Parlamenti inscribitur, hæc legimus; si rex Parlamentum prius dimiserit, quàm ea omnia transigantur quorum causa concilium indictum erat, perjurii reus erit, & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violâsse censebitur. Quomodo enim, quod juratus est, justas leges concedit, quas populus elegerit, si earum eligendi facultatem petenti populo non dat, vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Jus autem illud jurandum, quo rex Angliæ se obligat, nostri jurisperiti pro sanctissimâ lege semper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium

dium inveniri potest (qui solus convocandi Parlamenti finis erat) si conventus ille magnus, & augustissimus ad regis libitum stultissimi sæpe & pervicacissimi dissolvetur? Posse à Parlamento abesse, proculdubiò minus est, quàm Parlamentum dissolvere: at rex per leges nostras illo Modorum libro traditas abesse à Parlamento, nisi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem nisi inspecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adversa regis valetudine testimonium perhibere in senatu possent: soléntne servi cum domino sic agere? Contrà verò plebeius ordo, sine quo Parlamentum haberi non potest, etiam à rege convocatus potuit non adesse, & secessione factâ, de repub. malè gestâ cum rege expostulare: quod & prædictus liber testatur. Verùm, quod caput est, inter leges Edouardi regis vulgò Confessoris, una est eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio si desit, *nomen regis in eo non constabit.* Hoc quid esset, ne non satis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum subnectit, cui idcircò regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus sententiâ oportere; significabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ gestare Comes Palátii solebat; *in signum*, inquit nôster Matthæus Paris, *quòd & regem, si oberret, habeat de jure potestatem cohibendi*: gladio

dio autem nemo ferè nisi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Gulielmus ipse conquestor anno regni quarto ratam habuit: & frequentissimo Anglorum Concilio prope Verulamium religiosissimè juratus confirmavit: quo facto non solùm jus omne belli, si quod in nos habuit, ipse extinxit, sed etiam hujus legis judicio atque sententiæ se subjecit. Ejus etiam filius Henricus tùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem est electus. Jurârunt eadem omnes deinceps reges, antequam insignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noster jurisconsultus Bractonus. l.1.c.8. *Non est rex, ubi dominatur voluntas, & non lex.* Et l.3. c.9. *rex est dum benè regit; tyrannus, dum populum sibi creditum violentâ opprimit dominatione.* Et ibidem; *exercere debet potestatem juris, ut vicarius & minister Dei: potestas autem injuriæ diaboli est, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli minister est.* Eadem ferme habet vetustus alter jurisconsultus, libri illius author qui Fleta inscribitur, memor nempe uterque & legis illius Edvardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure nostro primariæ à me suprà dictæ, quâ nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege potest; uti nec tyrannus pro rege, nec minister diaboli pro ministro Dei. Cum itaque lex maximè ratio

recta sit, siquidem regi, siquidem Dei ministro obediendum est, eâdem prorsùs & ratione & lege, tyranno & diaboli ministro erit resistendum. Et quoniam de nomine sæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamsi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & posse & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *non debet esse rege major quisquam in exhibitione juris; minimus autem esse debet in judicio suscipiendo, si peccat*, alii legunt, *si petat*. Judicari igitur cùm debeat rex noster, sive tyranni sub nomine, sive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet esse. Eosdem consulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet superiores, legem, per quam factus est rex, & curiam suam, videlicet comites & Barones: comites dicuntur quasi socii regis, & qui habet socium, habet magistrum; & ideo si rex fuerit sine fræno, id est sine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebeium ordinem comprehendi suprà ostendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eosdem fuisse dictos, libri legum nostrarum antiqui passim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur* inquit *de omnibus regni paribus* 25, quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id est urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contra-*

tradicendo quàm major comes Angliæ; & meritò quidem; illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio suffragia ferunt, isti pro se quisque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, & *rescriptitios*, cùm feudales jam nulli sint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos esse, quis non videt? Cùm itaque jus nostrum sit, ut est in illo speculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoscant & judicent, *si quid rex in aliquem populi sui peccaverit*; si notissimum sit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibusque curiis injuriarum actionem regi intendere, quantò justius est, quantóque magis necessarium, si rex in universos peccaverit, ut habeat qui eum non refrenare solùm & coërcere, sed judicare & punire possint. Pessimè enim & ridiculè institutam esse eam necesse est rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum sit, de maximis nihil in commune provisum, nihil de salute omnium, quò minùs liceat ei universos sine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem esse regis judices, cùm ostensum sit neque decere neque expedire, sequitur judicium illud totum ad plebeium ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius potestate sibi delegatâ præditi sunt, jure optimo pertinere. Cùm enim (ut in nostro jure scriptum est, quod suprà attuli) plebs sola cum rege

 sine

ſine comitibus aut epiſcopis parlamentum conſtituat, quia rex cum ſola plebe, etiam ante comites aut epiſcopos natos, Parlamenta peragere ſolebat, eâdem prorſus ratione plebs ſola ſupremam & ſine rege, & regem ipſum judicandi poteſtatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipſa univerſi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipſa reges creare ſolita erat; non ut populo dominarentur, ſed ut rem populi adminiſtrarent. Quem ſi rex contrà injuriis afficere, & ſervitute opprimere conatus fuerit, ex ipſa legis noſtræ ſententiâ nomen regis in eo non conſtat, rex non eſt; quòd ſi rex non ſit, quid eſt quod ei pares ampliùs quæramus? Tyrannum enim jam re ipſa ab omnibus bonis judicatum nulli non ſatis pares atque idonei ſunt, qui ſupplicio mactandum eſſe pro tribunali judicent. Hæc cum ita ſint, tot teſtimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propoſitum, eviciſſe arbitror, cùm judicare regem penès plebem jure optimo ſit, cúmque plebs regem de repub. déque eccleſia, ſine ſpe ulla ſanitatis, peſſimè meritum ſupplicio ultimo affecerit, rectè atque ordine, èxque repub. ſuáque fide, dignitate, legibus denique patriis feciſſe. Neque poſſum hîc non gratulari mihi de majoribus noſtris, qui non minore prudentiâ ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præſtantiſſimi, hanc rempub. inſtituerunt; neque pote-

runt illi, siquid nostrarum rerum sentiunt, non sibi etiam gratulari de posteris suis; qui tam sapienter institutam, tantâ libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cùm redacti penè in servitutem essent, tam fortiter, tàmque prudenter vindicârunt.

Caput IX.

Satis jam arbitror palàm esse, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari posse; suos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porró? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipsis propter quas comitia indici solent, proclive*, inquis, *est ostendere regem esse supra Parlamentum*. Sit sanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam statim senties. *Parlamentum*, inquis, *congregari solet ad majoris momenti negotia in quibus regni salus & populi versatur*. Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non suas, neque id nisi assensu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud est, obsecro, nisi minister populi & procurator? cùm, sine suffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de seipso decernere

nere poſsit. Quod etiam argumento eſt, officium eſſe regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque aſſenſus honoris cauſâ peti ſoleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda ſpectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad ſalutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorſus abnuere nullo modo poterat; cùm id & contra juramentum regium eſſet, quo veluti lege firmiſsimâ tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut juſtitiam.* Non negabit rex juſtitiam, negabit ergò juſtas leges? non cuiquam, an ergò omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu ſupremo? an verò rex ullus tantum ſibi arrogabit, ut quid juſtum ſit, quid utile, ſe unum univerſo populo ſcire melius exiſtimet? Cùm *ad hoc creatus & electus ſit, ut juſtitiam faciat univerſis*, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus elegerit*. Unde illud in archivis noſtris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non eſt ulla regis prærogativa, quæ ex juſtitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recuſantes, Chartam videlicet magnam & hujuſmodi alia, majores noſtri ſæpe-

numerò

numerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas esse jurisperiti nostri statuunt: quandoquidem assensum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque sponte assentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in potestate vel Synedrii vel Senatûs, vel Concilii sui æquè fuisse, non nos in servitutem asseris, sed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio fecisti, quódque faciunt pragmaticorum stultissimi, ut incauti seipsos in lite sæpiùs contra veniant. At nos scilicet fatemur *regem, ubicunq; absit, in Parlamento tamen censeri præsentem vi potestatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipso actum intelligi.* Tum quasi bolum aliquem nactus esses aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant:* accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod sperabas, inde sequi *curiam illam non alia potiri potestate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, potestas regis, quæcunque ea sit, à Parlamento abesse non potest, an suprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum potestas regia videtur, útque minor majore contineri? sanè si Parlamentum potest, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibusvis data revocare atque rescindere, si ipsius regis prærogativas, prout videtur, circumscribere, si proventus ejus annuos & impensas aulæ, si famulitium ipsum, si

si totam denique rem domesticam regis moderari; si vel intimos ejus consiliarios atque amicos amovere, vel etiam è sinu abripere ad supplicium potest, si cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio est lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & posse fieri, & fuisse sæpiùs facta, cùm monumenta publica, tum legum nostrarum consultissimi testantur, neminem esse arbitror, modò mens ei sana sit, qui Parlamentum supra regem esse non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod historiis nostris testatissimum est, nullâ hæreditàtis ratione habitâ, sæpe, quem sibi visum est, suffragiis liberrimis regem creavit. Ut summatim dicam quod res est; Parlamentum est supremum gentis Concilium; ad hoc ipsum à Populo planè libero constitutum, & potestate plenâ instructum, ut de summis rebus in commune consulat; rex ideo erat creatus, ut de consilio & sententiâ illorum Ordinum consulta omnia exequenda curaret. Quód cum Parlamentum ipsum edicto nuper suo publicè declararet, neque enim pro æquitate sua recusabat vel externis gentibus actionum suarum rationem ultrò ac sponte reddere, ecce tibi è gurgustio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iste Verna, qui summum Angliæ Senatum, jus patrium atque suum scripto asserentem, *detestandæ & horribilis imposturæ* insimulat.

simulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verberonem se tantæ impudentiæ homuncionem genuisse. Sed habes fortasse quæ salutariter monitos nos velis; agedum, auscultamus. *Quas*, inquis, *leges sancire potest Parlamentum, in quo nec præsulum ordo comparet?* Túne ergo, furiose, præsules ex ecclesia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque ecclesia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla respub. recipere communem libertatis pestem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Evangelio, id ex Aristotele & Halicarnassæo, deinde ex statutis papisticis pravissimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput esse Anglicanæ Ecclesiæ, ut episcopos compransores suos & necessarios nuper factos, quos ipse Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili suâ parte, sanctæ Dei ecclesiæ imponat; quorum universum ordinem, tanquam religioni Christianæ perniciosissimum, eradicandum esse stirpitùs, editis antea libris clamosè contenderat. Quis unquam Apostata, non dico à sua, quæ nulla certa est, sed à Christiana doctrina, quam ipse asseruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ descivit? *Episcopis de medio sublatis, qui sub rege, & ex ejus arbitrio de causis ecclesiæ cognoscebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditissime, verere tandem vel conscientiam tuam; memineris dum licet; nisi si

 hoc

hoc serò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm sit, sanctum Dei Spiritum sic illudere. Subsiste aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accensa ira numinis repentè corripiat; qui Christi gregem, unctósque Dei minimè tangendos, iis hostibus & sævissimis tyrannis obterendos iterum & persultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: túque ipse, nescio eorúmne ad fructum ullum, án ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos esse docuisti. Quod si jus nullum dominandi in ecclesiam est episcopis, certè multo minùs est regibus; quicquid hominum statuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto plusquam primoribus Evangelium gustârunt, ecclesiæ gubernationem divinam esse totam ac spiritualem, non civilem. *In secularibus* autem, quòd aïs *supremam jurisdictionem habuisse regem Angliæ*, id falsum esse jura nostra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, sed Parlamenti authoritas vel constituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque raró judices contra regem pronuntiare solebant; id si rex vel interdicto, vel mandato, vel scriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, sed ejusmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona

in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam prius citatum, ubi non rex, sed consueti judices sententias tulere; idque sæpe, ut suprà dixi, contra regem. Hinc noster Bractonus l. 3. c. 9. *regia potestas juris est, non injuriæ; & nihil aliud potest rex, nisi id solùm quod de jure potest.* Aliud tibi suggerunt Causidici tui, qui nuper solum verterunt; ex statutis nempe quibusdam haud antiquis sub Edvardo 4to Henrico 7^timo^ Edvardo 6to promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi potestatem statuta illa concedunt, eam à Parlamento concessam esse omnem & quasi precariam; quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur sic passus es nasuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis potestatem ex decretis Parlamenti pendere demonstratur, eo absolutam esse & supremam probare te crederes! Nam & monumenta nostra sanctiora testantur, reges nostros non hæreditati, non armis, non successioni; sed populo suam omnem potestatem debere. Talis potestas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo secundo à plebejo ordine concessa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud secus atque rex aliquis præsidibus suis præfecturas & provincias edicto & diplomate solet concedere. Id nempe literis publicis consignari diserte jussit Communium Domus, *concessisse se regi Richardo, ut tali bonâ libertate* frueretur, *qualem ante*

eum reges Angliæ habuere; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti sui* ad everſionem legum abuteretur, ab iiſdem orbatus regno eſt. Iidem etiam, quod & eadem rotula teſtatur, in Parlamento edicunt, ſe prudentiâ & moderatione Henrici 4^{ti} confiſos, *velle ac jubere ut in eadem magnâ libertate regiâ ſit, quam ejus progenitores obtinuere.* Illa autem niſi fiduciaria planè fuiſſet, quemadmodum hæc fuit, neceſſe eſt profectò & Parlamenti illius ordines, qui concederent quod ſuum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod ſuum jam erat, conceſſum ab aliis vellent accipere, & ſibi & poſteris injurios nimis fuiſſe: quorum utrumvis credibile non eſt. *Tertia pars*, inquis, *regiæ poteſtatis verſatur circa militiam*; *hanc partem reges Angliæ ſine pari & æmulo tractârunt.* Neque hoc veriùs quàm cętera quæ perfugarum fide ſcripſiſti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penès magnum regni ſenatum ſemper fuiſſe, & hiſtoriæ paſsim noſtræ, & exterorum, quotquot res noſtras paulo accuratiùs attigere, teſtantur. Sancti etiam Edvardi leges, in quas jurare noſtri reges tenebantur, certiſsimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuiſſe quaſdam poteſtates per provincias & ſingulos comitatus regni conſtitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus*, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* ſolùm, ſed *ad utilitatem regni*. Iſti vero eligebantur *per commune*

concilium, & per singulos comitatus in pleno conventu populari, sicut & vicecomites eligi debent. Ex quo facilè perspicitur, & copias regni & copiarum ductores in potestate populi, non regis & antiquitùs fuisse, & esse oportere: illámque legem æquissimam nostro in regno haud minùs valuisse, quàm olim in populari Romanorum statu valebat. De qua & M. Tullium audire non abs re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubiq; sunt, Populi R. sunt. Neque enim legiones, quæ Antonium Consulem reliquerunt, Antonii potiùs quàm reipub. fuisse dicuntur.* Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæstor dictus, populo sic volente ac jubente, juratus confirmavit; sed & hanc insuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, castella, singulis noctibus ita custodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpositi per commune concilium ad utilitatem regni melius providebunt;* & lege 62, *ideo castella, burgi, civitates ædificatæ sunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & observari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? custodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non nisi per commune Concilium ejusdem loci, non custodientur in maximo belli metu contra hostes sive externos sive intestinos per commune concilium totius gentis? sanè illud nisi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio*

 denique

denique in iis custodiendis ulla esse poterit; neque earum rerum quicquam assequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipsa dicit. Majores certè nostri quidvis potiùs regi quàm sua arma & oppidorum præsidia tradere solebant; idem esse rati acsi libertatem ipsi suam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in historiis nostris uberrima cùm sint, & jam notissima, inserere huic loco supervacaneum esset. At *protectionem rex debet subditis, quomodo eos protegere poterit, nisi arma virósque habeat in sua potestate?* At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum est, non ad civium interitum & regni disperditionem: quod & Henrici 3tii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in episcoporum conventu respondit Rustando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes ecclesiæ sunt Domini Papæ, ut omnia principis esse dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem;* quod aiunt; ad defensionem, *non ad dispersionem:* eadem & prædictæ legis Edouardi sententia erat; quid est hoc aliud nisi potestate fiduciariâ, non absolutâ? qualem cum imperator bellicus ferè habeat, id est delegatam, non planè propriam, non eo segniùs populum, à quo eligitur, sive domi sive militiæ defendere solet. Frustra autem Parlamenta, & impari sanè congressu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendissent, si penès regem

solum arma esse oportere existimâssent; nam & leges quamlibet iniquas ipse dare si voluisset, frustra se *chartâ* quantumvis *magnâ* contra ferrum defendissent. *At quid proderit*, inquis, *Parlamento militiæ magisterium habere, cùm ne teruncium quidem ad eam sustinendam queat, nolente rege, de populo cogere*. Ne sit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non posse sine rege tributa populo imponere*, à quo & ipsi missi sunt, & cujus causam suscipiunt. Deinde non potest te fugere tam sedulum de alienis rebus percontatorem, suâ sponte populum, vasis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendisse. Amplissimos exinde regum nostrorum annuos reditus recenses: nîl nisi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largitiones* fieri solitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad suam causam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obstrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injusto ac violento tam immensæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorsus eorum, quæ spe ingenti devoraveras, pervenisse audio, præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape istam Balaame, quam adamâsti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim

desi-

desipere; *Erectio standardi*, id est *vexilli ad regem solum pertinet*. Quapropter ? quia

—Belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit.

Tune verò nescis, Grammatice, hoc idem cujusvis imperatoris bellici munus esse ? At ait *Aristoteles, necesse est regi præsidium adsistere, quo leges tueri possit; ergò oportet regem plus armis posse quàm populum universum*. Tales hic homo consequentias torquere solet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli sunt usui, nisi ut comedantur ab asinis: aliud enim est præsidium à populo datum; aliud armorum omnium potestas, quam Aristoteles hoc ipso, quem protulisti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa se manum armatorum, *quanta singulis vel compluribus fortior sit, populo verò minor*; εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit.l.3.c. 11. Alioqui sanè, sub specie tuendi, possit statim & populum & leges sibi subjicere. Hoc autem rex & tyrannus interest; rex à senatu & populo volente, ac libente, quod satis est præsidii circa se habet contra hostes, & seditiosos: tyrannus invito senatu ac populo, vel hostium, vel perditorum civium præsidium sibi quàm maximum comparare studet, contra senatum ipsum & populum. Concessit itaque Parlamentum regi,

ut

ut alia omnia, sic *standardi erectionem*; non ut infesta patriæ signa inferret, sed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hostes judicat; si secus fecisset, ipse hostis judicandus erat; cùm juxta ipsam S^ti^ Edouardi, vel quod sanctius est, ipsam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Unde in prædictâ Philippicâ, *amittit is omne exercitûs & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempub. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decrevisset; id quod ex statutis pluribus manifestum est. Idem de vectigalibus & censu navali censendum; quem imperare civibus sine senatusconsulto rex non potuit: atque ita gravissimi legum nostrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cùm adhuc firmissimum erat regium imperium, publicè statuerunt. Sic diu ante eos Fortescutius Henrici 6^ti^ cancellarius juris nostri consultissimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare potest, neque tributa, nolente populo, imponere. Sed nec probaverit quisquam ullis testimoniis antiquorum *regni Angliæ statum merè esse regalem. Habet rex*, inquit Bractonus, *jurisdictionem super omnes.* Id est in curiâ; ubi regis quidem nomine, nostris autem legibus jus redditur. *Omnis sub rege est*; id est singuli: atque ita se explicat ipse Bractonus locis à me suprà citatis. Ad ea quæ restant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipsum, credo, Sisyphum

ſyphum delaſſare; ex ſuprà dictis abunde reſpondetur. De cætero, ſi quando Parlamenta ſuum regibus bonis obſequium ampliſsimis verbis citra aſſentationem & ſervitutem detulere, id quaſi eodem modo tyrannis delatum eſſet, intelligi, aut populo fraudi eſſe non debet; neque enim juſto obſequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edvardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum abſolutum eſt imperium*, id eſt ſi ad ullum regem externum, aut Cæſarem reſpicias; vel, ut Cambdenus aït, *quia in imperii clientela non eſt:* alioqui adjicit uterque imperium hoc conſiſtere non *ex rege* ſolo, ſed *ex corpore politico.* Unde Forteſcutius, de laud. legum Angl. c. 9. *rex,* inquit, *Angliæ* populum gubernat *non merâ poteſtate regiâ, ſed politicâ; populus enim iis legibus gubernatur quas* ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſsimus commentariorum quinto; *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *ridiculum eſt,* inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante ſolem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante ſolem extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe

vis,

vis, elementa dedidicisti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt solio sedentem, sub aureo & serico cœlo, potuisse in dubium vocare utrùm penès regem an penès Parlamentum majestas sit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipso petitum nihil movit. Quod tu cœlum aureum homo stoïcus adeò es religiosè & unicè contemplatus, ut & cœli Mosaïci & Aristotelici oblitus esse penitus videare: cum in illo *lucem ante solem exstitisse* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas esse suprà docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & serico cœlo observaveris, nescio: hoc scio, te Zonam unam centum stellis aureis bene temperatam ex illa tua cœlesti contemplatione abstulisse.

Caput X.

Cum hæc omnis controversia de jure, sive generatim regio, sive separatim regis Angliæ, obstinatis partium contentionibus, quàm ipsa rei natura difficilior facta sit, spero, qui studium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jurèque gentium, ex institutis denique patriis, copiosè attulisse, quæ regem

Angliæ judicari posse, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cùm cæteris, quorum animos aut superstitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii splendoris admiratio ità perstrinxit, ut nihil in virtute ac libertate verâ illustre ac splendidum videre possint, sive ratione & argumentis agamus, sive exemplis, frustra contendimus. Tu verò, Salmasi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam absurdè admodum facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non desinas, regem ipsum quem defendis, maximè omnium independentem fuisse statuis: neque *regnum populo, sed generi debuisse*: deinde quem *capitis causam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periisse* quereris. At verò totam causæ dictionem ejus, fide summâ Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos amplissima loquendi facta copia esset, non ille quidem est eâ usus ad objecta sibi crimina diluendum, sed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena semper respondet, eum non est injuria, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* aïs *planè egisse vitæ respondentem*, assentior: si dicis piè & sanctè & *securè* vitam finiisse, scito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in speciem pietate, sanctitate, constantiâ in pegmate occubuisse:

buiſſe: ne animi præſentiæ, quæ in morte quibuſvis è vulgo maleficis permagna ſæpè eſt, nimium tribuas: ſæpè deſperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam ſpeciem & quaſi perſonam induit; ſæpè ſtupor tranquillitatis: videri ſe bonos, intrepidos, innocentes, interdum & ſanctos peſsimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; inque ipſa ſcelerum ſuorum capitali pœnâ ſolent ultimam ſimulationis ſuæ & fraudum, quàm poſſunt ſpecioſiſsimè, pompam ducere; &, veluti poëtę aut hiſtriones deterrimi, plauſum in ipſo exitu ambitioſiſsimè captare. Nunc *ad iſtam quæſtionem perveniſſe te* aïs, *quâ tractandum eſt quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores.* Cum de te potiùs inquirendum ſit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæſtionem de rebus noſtris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo ſatis conſtat. Te verò percontantem de rebus noſtris quis demùm docuit? ipſi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſsimum nacti, mercede ad maledicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi eſt aliqua aut furibundi cujuſpiam ſacellani ſemipapiſtæ, aut ſervientis aulici, de ſtatu rerum ſcriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc iſtæ narrationes confectæ, quas, ſi videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi*

 conſenſit.

consensit. Quid ergò cæteri, qui sese nolentibus tantum facinus fieri sunt passi? an stipites, an trunci hominum, an fortè quales illi in scena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, sed pictos nescio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cùm itaque incredibile sit gentem bellicosam à tam paucis, iisque infimis de plebe sua, sub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id esse falsissimum apparet. *Ordo ecclesiasticus erat ab ipso senatu ejectus.* Eo miserior itaque tua est insania, necdum enim te sentis insanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex ecclesia ejiciendos esse, libro longissimo scribis? *Senatûs alter ordo qui in proceribus consistebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, statione sua dejectus est.* Et meritò, à nullo enim municipio missi pro se tantùm sedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, suo quodam instituto, refragari in plerisque consueverant: erant à rege constituti, ejus comites, & famuli, & quasi umbræ, quo amoto, ipsi necesse est ad plebem, unde orti sunt, redigerentur. *Una & deterrima portio Parlamenti potestatem sibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebeius ordo, quod te suprà docui, non solùm Parlamenti pars erat potissima, etiam sub regibus, sed per se ipse Parlamentum omnibus numeris absolu-

tum

tum & legitimum, etiam sine Comitibus, nedum Ecclesiasticis, constituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipsa pars ad sententiam de regis capite ferendam admissa est.* Pars illa nempe non admissa, quem verbo regem, re hostem toties judicaverat, ad eum animis atque consiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento missi erant legati, idibus Januarii 1645. rescripserant regi, dolosas inducias & habenda secum Londini colloquia petenti, non posse se eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus jussu factis reipub. satisfecisset; déque pace firma atque sincerâ iis conditionibus cavisset, quas ei utriusque regni Parlamenta & tulerant sæpiùs, & latura essent: ipse è contrario postulata eorum æquissima jam septies humillimè oblata, responsionibus aut surdis repudiaverat, aut ambiguis eluserat. Ordines tandem post tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundissimum ex nostris dissidiis fructum capiens, de victoribus etiam suis restitutus hostis insperatum sibi triumphum ageret, decernunt, se regis deinceps rationem non habituros, nullas se ei postulationes ampliùs esse missuros, aut ab eo accepturos: post hæc tamen decreta reperti sunt ex ipso Ordinum numero, qui invictissimi

exercitûs

exercitûs odio, cujus maximis rebus gestis invidebant, quémque post ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & ministris aliquot seditiosis, quibus miserè serviebant, morem gerentes, opportunum sibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à se longè dissentire sciebant, ad sedandos Presbyterianorum gliscentes jam tumultus, missi ab ipso ordine, in provinciis abessent, mirâ levitate, ne dicam perfidiâ, decernunt, inveteratum hostem, verbotenùs duntaxat regem, nullâ penè ab eo satisfactione priùs acceptâ, aut cautione factâ, ad urbem esse reducendum; in summam dignitatem atque imperium æquè esse restituendum, ac si de repub. præclarè meritus esset. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à se toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam pestifera agitari consilia videbant? An ideo deesse patriæ, saluti suorum non prospicere debuerant, eo quod istius mali contagio in ipsorum Ordinem penetraverat? At quis istos exclusit malè sanos? *Exercitus*; inquis, *Anglicanus*, id est, non externorum, sed fortissimorum & fidissimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipsi erant, quos illi boni exclusi patriâ ipsa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos esse censuerant; dum Scoti interim dubiâ jam fide quatuor Angliæ provincias suis finibus proximas magnis copiis insidebant, firmissima earum regionum oppida præsidiis tenebant,

nebant, regem ipsum in custodia habebant: dum ipsi etiam factiones suorum atque tumultus, Parlamento plusquam minaces, & in urbe & in agris passim fovebant, qui tumultus paulò pòst in bellum non civile solùm, sed & Scoticum illud erupere. Quòd si privatis etiam consiliis aut armis subvenire reipublicæ laudatissimum semper fuit, non est certè cur exercitus reprehendi possit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accersitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipsi curiæ sæpiùs minitantem facilè compescuit. In id autem discrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi necesse esset. Stabant ab illis Londinensium plerique institores atque opifices, & ministrorum factiosissimi quique; à nobis exercitus magnâ fide, modestiâ, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. salutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & stultitiam prodenda fuisse censes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hostilem non deposuerant: omnibus belli renovandi occasionibus intenti ad urbem se receperant. Cum his, quamvis inimicissimis, quamvis sanguinem eorum avidè sitientibus, Presbyteriani, postquam non permitti sibi in omnes tam civilem quàm ecclesiasticam dominationem viderunt, clandestina consilia, & prioribus tum dictis tum factis indignissima consociare cœperant: eòque acerbitatis processere, ut mallent se regi

denuò mancipare, quàm fratres ſuos in partem illam libertatis, quam & ipſi ſuo ſibi ſanguine acquiſiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfuſum, irâ in ſuperſtites, & conceptâ jam ultione ardentem rurſus experiri dominum, quàm fratres, & amiciſſimos æquo jure ferre ſibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum ſibi conſtare, & ſuâ uti victoriâ ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcircò non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes metuebant. Exercitum autem noſtrum quo fuſiùs infamare poſſis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditam & ſtrigoſam exordiris: in qua tametſi multa falſa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejuſmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant. Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parùm dicere, neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſſimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat,

quæ

quæ argumenti habere speciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quòd aïs *solenni conventione promisisse, se regis majestatem conservaturos*, omittis quibus id conditionibus promisere; si salvâ nimirum religione & libertate id fieri posset: quibus utrisque ad extremum usque spiritum iniquus adeò & insidiosus rex iste erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram esse facilè appareret. Sed redis jam ad illos regii supplicii authores. *Si res ipsa ponderibus suis, & momentis rectè æstimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progressûs gloriam Presbyteriani sibi possent vindicare.* Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem vestræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantopere videremini? Vos isto regis actore verbosissimo, accusatore vestro, *plusquam dimidium itineris confecistis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc desultandò frigultientes spectati estis*; vos *meritò regis occisi crimine notari debetis; ut qui viam ad ipsum occidendum muniistis*; vos *nefariam illam securim cervicibus ejus inflixistis, non alii.* Væ vobis imprimis, si unquam stirps Caroli regnum posthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hęc faba. Sed Deo vota persolvite, fratres diligite liberatores vestros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere.

Hh 2 Postu-

Postulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti estis, quòd voces contumeliosas regi illis ipsis libellis quos nomine Senatûs regi porrexistis, insertas publicâstis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maii 26. 1642. apertè quid sensistis de regis authoritate aliquot perduellionem spirantibus & insanis positionibus fassi estis. Hullæ oppidi portas Hothamus, tali mandato à senatu accepto, venienti regi occlusit*; vos *quid rex pati posset, hoc primo rebellionis experimento cognoscere concupivistis.* Quid hoc dici potuit accommodatiùs ad conciliandos inter se Anglorum animos, atque à rege penitùs abalienandos? cum intelligere hinc possint, si rex revertatur, se non solùm regis mortem, sed etiam petitiones quondam suas, & frequentissimi Parlamenti acta de liturgia & episcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque summo populi consensu ac plausu sancita sunt, tanquam seditiosas atque *insanas Presbyterianorum positiones* luituros. Sed repentè mutat animum homo levissimus; & quod modò *rem ipsam rectè æstimanti* sibi videbatur solis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi apertâ atque armis contra regem grassatos esse*, eúmque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium esse scribit. O hominis fidem

&

& constantiam! quid aliam jam opus est narrationem comparare contra tuam; quæ ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verùm de te siquis dubitat, albúsne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. *Tempus est*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabethæ prodire tenebris Orci, & Ecclesiam inde turbare primùm cœperunt, immo rempub. ipsam: non enim sunt minores reipub. pestes quàm ecclesiæ.* Nunc te verè Balaamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi insciens atque invitus benedixisti. Hoc enim tota Angliâ notissimum est, si qui ad exemplum ecclesiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasque reformatiores esse judicabant, puriorem cultus divini rationem sequi studebant, quam penè omnem Episcopi nostri cæremoniis & superstitionibus contaminaverant, si qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præstabant, eos ab Episcoporum fautoribus Puritanos fuisse nominatos. Hi sunt quorum doctrinam regibus inimicam esse clamitas; neque hi solùm, nam *pleriq; reformatorum*, inquis, *qui in alios disciplinæ ejus articulos non jurârunt, hunc tamen unum videntur approbâsse, qui regiæ adversatur dominationi.* Ita Independentes, dum gravissimè insectaris, laudas; qui eos ab integerrima Christianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium esse propriam ubi-

quo asseris, eam nunc *reformatorum plerósque approbâsse* confiteris; eò usque demùm audaciæ, impietatis, apostasiæ provectus es, ut etiam Episcopos, quos tanquam pestes & Antichristos ex Ecclesia radicitùs evellendos, atque exterminandos esse nuper docuisti, eos nunc *à rege tuendos fuisse* affirmas, ne quid *Sacramento* scilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil est ulterius jam sceleris aut infamiæ quò possis procedere, quâm, quod solum superest, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos aïs *omnes sectas & hæreses tolerare*, id noli accusare; quandiu te impium, qui Christianorum sanctissimos, & plerosque etiam reformatos tibi adversos *è tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apostatam ecclesia tamen toleret. Tuas autem exinde sycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem insumis, & quæ monstrosa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cùm neque ad causam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè sint quæ risum potiùs aut contemptum cujusvis quàm refutationem mereantur.

CAPUT

Caput XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmasi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conscientia futilitatis tuæ accedere. Cùm enim hoc loco perquirendum tibi proposueris *quâ authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, subjungis, quod à te nemo expectabat, *frustra id quæri*; scilicet *quæstioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere.* Cùm igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac causa suscipienda compertus, tam sis nunc etiam loquacitatis tibi conscius, eò à me brevius responsum feres. Quærenti jam tibi *quâ authoritate* ordo plebeius vel judicavit ipse regem, vel aliis id judicium delegavit, respondeo supremâ: supremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta sunt, cùm te suprà, hac ipsa de re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd si tibi saltem crederes, posse te ullo tempore quod satis est dicere, non eadem toties cantare odiosissimè soleres. Aliis autem delegare suam judicandi potestatem ordo plebeius eadem sanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipse omnem potestatem à populo accepit,

eandem

eandem aliis delegare potuisse dicis. Unde in illa solenni conventione, quam nobis objecisti, cùm Angliæ tum Scotiæ summi ordines religiosè profitentur ac spondent, ea se supplicia de perduellibus esse sumpturos, *quibus utriusque gentis potestas judiciaria suprema, aut qui ab ea delegatam potestatem accepturi erant*, plectendos judicarent. Audis hìc utriusque gentis Senatum unâ voce testantem se posse suam authoritatem judiciariam, quam *supremam* ipsi vocant, aliis delegare: vanam ergò & frivolam de ista potestatis delegatione controversiam moves. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori selectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus sumpti; nunquam autem militum fuit civem judicare*. Paucissimis te retundam; non enim de cive nunc, sed de hoste memineris nos loqui: quem si imperator bellicus cum tribunis militaribus suis, bello captum, & è vestigio, si ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut morem censebitur fecisse? qui autem hostis reipublicæ, & bello captus est, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea repub. haberi potest. Hanc ipsa lex Regis Eduardi sacrosancta sententiam tulit; quæ negat malum regem aut esse regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod aïs non *integram* plebis domum, sed *mancam & mutilam de regis capite judicâsse*, sic habeto; eorum, qui regem plectendum esse censebant,

ſebant, longè majorem fuiſſe numerum, quàm qui res quaſcunque in Parlamento tranſigere, etiam per abſentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum ſuo vitio atque culpâ abeſſent (defectio enim animorum ad communem hoſtem peſsima abſentia erat) nullam iis, qui in fide permanſerant, afferre moram conſervandæ reipub. poterant; quam vacillantem, & ad ſervitutem atque interitum prope redactam, populus univerſus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiſerat. Atque illi quidem ſtrenuè rem geſſere; exulcerati regis impotentiæ, furori, inſidiis ſeſe objecere; omnium libertati atque ſaluti ſuam poſthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores ſuos prudentiâ, magnanimitate, conſtantiâ ſupergreſsi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipſo curſu deſeruit. Pars hæc ſervitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat: pars altera tamen libertatem poſcebat, pacem non niſi firmam atque honeſtam. Quid hic ageret Senatus? partem hanc ſanam, & ſibi & patriæ fidelem defenderet, an deſertricem illam ſequeretur? Scio quid agere oportuiſſe dices; non enim Eurylochus, ſed Elpenor es; id eſt vile animal Circæum, porcus immundus, turpiſsimâ ſervitute etiam ſub fœmina aſſuetus; unde nullum guſtum virtutis, & quæ ex ea naſcitur, libertatis

habes; omnes esse servos cupis, quòd nihil in tuo pectore generosum aut liberum sentis, nihil non ignobile atque servile aut loqueris aut spiras. Injicis porrò scrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo statuimus*, quasi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo saltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *sunt voculæ iisdem ac totidem elementis constantes, solo literarum situ differentes, sed immane quantum significatione differentes; Vis, & Jus.* Minimè profectò mirum est, te trium literarum hominem tam scitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuisse; hoc magis mirandum est quod toto libro asseris, duas res tam inter se cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem esse. Quæ enim vis est unquam à regibus facta, quam non jus regium tu esse affirmâsti? Hæc sunt quæ novem paginis bene longis responsione digna animadvertere potui; cætera sunt ea, quæ aut identidem repetita haud semel refutavimus, aut ad hanc causam disceptandam nullum habent momentum. Itaque solito nunc brevior si sum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc summo tædio languescere non patior, sed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam cassæ atque inani, imputandum erit.

CAPUT XII.

VEllem equidem, Salmasi, ne cui fortè videar in regem Carolum, suo fato atque supplicio defunctum, iniquior esse aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis consultius fuisset, silentio prçteriisses. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis prçfidenter & verbosè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantiùs potuisse, quàm ut deterrimam causæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reservares; quæ, cùm vera & atrocissima ostçndero fuisse, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque invisam, & tui defensoris odium quàm maximum in animis legentium novissimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accusationis fieri possunt; una in reprehensione vitæ versatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapsam facilè taceb̄o: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, si tantùm privatus fecisset? postquam voluit rex esse, ut nec sibi vivere, ita nec peccare

quidem sibi solùm potuit. Primùm enim exemplo suis vehementissimè nocuit; secundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam susceperat gubernandam, subduxit; postremò immensas opes, innumerabilem pecuniam non suam, sed publicam luxu domestico dilapidavit. Itaque domi rex malus primum esse cœpit. Verùm ad ea potiùs crimina *quæ malè regnando commisisse arguitur* transeamus. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuisse judicatum. Id non injuriâ factum demonstrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, sed ex Aristotelis & doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus est qui suam duntaxat, non populi utilitatem spectat. Ita Aristoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suáne commoda an populi spectârit Carolus, pauca hæc de multis, quę tantummodò perstringam, testimonio erunt. Cum aulæ sumptibus patrimonium & proventus regii non sufficerent, imponit gravissima populo tributa; iisque absumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, sed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret, vel una in domò dissiparet. Hunc in modum sine lege cum pervolaret omnia, quod unicum sciebat sibi fræno fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud sæpius quàm id suis ra-

tionibus conduceret, sibi soli reddere obnoxium conatus est. Quo fræno sibi detracto, aliud ipse populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, perque oppida quasi in præsidiis, cum bellum esset nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod suprà per occasionem abs te datam ostendi (quanquam tu Carolum Neroni crudelissimo conferri indignaris) Neroni perquàm similis erat: nam & Senatum ille è repub. se sublaturum persæpe erat minatus. Interea conscientiis religiosorum hominum supra modum gravis, ad cæremonias quasdam & superstitiosos cultus, quos è medio papismo in ecclesiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob causam bello adortus est. Huc usque simplici saltem vice nomen tyranni commeruisse videatur. Nunc cur adjectum in accusatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento sæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmâsset, se nihil contra rempub. moliri, eodem ipso tempore aut papistarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm missis, arma, equos, auxilium disertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio sollicitabat; illis Urbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni ad-

jungendas promisit, si sibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare suam operam vellent. Cùm hæc non succederent, cuidam Dillonio perduelli dat secretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus insulæ colonos repentè armis adoriri. Hæc ferè proditionum ejus monumenta sunt, non vanis rumoribus collecta, sed ipsis literis ipsius manu subscriptis atque signatis comperta. Homicidam denique fuisse, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in summa pace nihil tale metuentium exquisitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflârit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectensi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in se suscepit, eóque omni Parlamentum notissimâ confessione suâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & Homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *solenni fœdere*, neque postea cum dedititius esset, vel *à Presbyterianis* vel *ab independentibus* sic judicatus est, sed potiùs, *ut regem decuit accipi, omni reverentiâ est exceptus?* Vel hoc solo argumento persuaderi cuivis intelligenti queat, non nisi serò tandem, & postquam omnia sustinuerant, omnia tentaverant, omnia perpéssi erant, deliberatum Ordinibus fuisse regem abjicere. Tu id solus mali-

tiosè

tiosè nimis in invidiam rapis, quod summam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, fastúsque regii tolerantiam nimis fortasse longam apud omnes bonos testabitur. At *mense Augusto qui præcessit ejus supplicium, domus Communium quæ sola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, scripsit literas ad Scotos, quibus testabatur nunquam sibi in animo fuisse mutare statum qui huc usque in Anglia obtinuerat sub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda sit. Qui suam dissimulare doctrinam non solent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam sibi in animo fuisse statum regni mutare.* Quod si id postmodùm in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis esse videbatur, id potissimum sequi? præsertim cùm Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut justissimis eorum postulatis, quæque semper eadem ab initio obtulerant, assentiretur. Quas initio de religione, quas de jure suo sententias perversissimas tuebatur, nobísque adeò calamitosas, in iisdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid est assensus, id & invitè facere, & quamprimùm sui juris foret, pro nihilo se habiturum haud obscuris indiciis significabat: idem apertè filius, abductâ secum per eos dies classis parte, scripto, idem ipse per literas

literas ad suos quosdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hostibus immanissimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni studio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita respub. erat, quò se verterent? an commissam sibi nostram omnium salutem in manus hosti acerbissimo traderent? An alterum belli propè internecini septennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipso illo fœdere solenni anteponerent; quæ quidem stante rege constare non posse, tardiùs illi quidem quàm oportuit, sed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum esse debet, ex re natâ quàm optimè reipub. consulere; neque ita se prioribus addicere sententiis, ut religio sit in posterum, etiamsi Deus dederit, vel sibi, vel reipub. plus sapere. At *Scoti non idem sentiunt; quinimo ad filium Carolum scribentes, sacratissimum regem appellant parentem ejus, & sacerrimum facinus quo necatus est.* Cave plura de Scotis, quos non novisti; nos novimus, cum eundem regem *sacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus

nus necaretur *sacratissimum* appellarent. Nunc regi quam dicam scripsimus, quasi parùm commodè scriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat*: tum quis tyrannus sit grammaticè & glossematicè etiam doces. Aufer nugas istas literator, quas una Aristotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil interest præter nomina intelligere, posse citra proditionem & homicidium stare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere si procuraverit seditionem contra se vel populum suum*. Neque dicunt, inquam, Parlamentum læsæ Majestatis reum esse, si malum regem tollat, aut unquam fuisse, cum sæpius olim sustulerit: posse autem regem suam majestatem lædere atque minuere, immò amittere, clarâ voce testantur. Quod enim in illa lege S^ti^ Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud est quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illustrandæ rei causâ eodem loco lex ipsa ponit. Committi autem summam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non est apud nos jurisperitus qui inficias ire posit. Provoco ad ipsum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel seditionem regni, crimen proditionis esse.* Sic illa machinatio quâ

Papistæ quidam Parlamenti curiam cum ipsis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem solum, sed in Parlamentum & regnum, ab ipso Jacobo & utraque ordinum domo *summa proditio* judicata est. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè possem, statuta nostra allegare? cum ridiculum planè sit & ratione ipsa abhorrens, committi perduellionem in regem posse, in populum non posse, propter quem & cujus gratiâ, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex est id quod est. Frustra igitur tot statuta nostra deblateras, frustra in vetustis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas semper valuit; cujus etiam solius est, quid sit perduellio, quid læsa majestas interpretari; quam majestatem nunquam sic à populo in regem transiisse, ut non multo celsior atque augustior in Parlamento conspiciatur, jam sæpiùs ostendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura nostra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot episcopi, doctores, jurisconsulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiscum ex Anglia aufugisse prædicatis, adeóne ex vestrûm numero nullus causam regiam atque suam defendere satis strenuè satísque latinè sciebat, gentibúsque exteris dijudicandam exponere, ut cerebrosus iste & crumenipeta Gallus mercede accersendus

in

in partes necessariò esset, qui regis inopis, tot doctorum & sacerdotum infantiâ stipati, patrocinium susciperet? magnâ, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidisse causâ omnes existimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute sustinere valuistis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, si tute modò ad te rediisti; nam stertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria nescio quid abs re somniantem offendo; tum statim negas *cadere in regem suæ mentis compotem, ut populum seditionibus distrahat, exercitus suos hostibus debellandos tradat, ut factiones contra se suscitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipse fecerit, dubitare non potes, præsertim Stoïcus, quin ut omnes improbi, sic omnes quoque tyranni prorsùs insaniant. Flaccum audi.

Quem mala stultitia, & quæcunq; inscitia veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. —

Si igitur insani cujuspiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere quàm insaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vassalli ipsius & subjecti fuere.* Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi simus,

 nullum

nullum barbarum morem fraudi nobis esse patiemur: fac deinde *vassallos* fuisse nos regis, ne sic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea subjectio, ut ipsæ leges nostræ loquuntur, *honesto & utili* definita est. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam esse *mutuam* jurisconsulti omnes tradunt, si dominus *ligeam*, quod aiunt, *defensionem* præstiterit: sin è contrario nimiùm sævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *dissolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem*. Hæc ipsa Bractoni verba & Fletæ sunt. Unde vassallum est ubi lex ipsa in dominum armat; eúmque singulari certamine à vassallo, si acciderit, interimendum tradit. Idem si universæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm servorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim justè factis excusare contendis. De lanienâ Hiberniensi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Basilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclastem. *Captam Rupellam*, *proditos* Rupellenses, *ostentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur nécne meritò, non habeo dicere; satis súperque ab eo peccatum est domi, ne externa persequi curem: omnes interim ecclesias protestantium quotquot ullo tempore se contra reges religionis hostes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno

 suo

suo sibi illatam quanti intersit ad disciplinam ecclesiasticam, suámque tuendam integritatem, non negligere, secum ipsi cogitent: nos etiam Anglos eâ expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, nisi extincto priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere se posse arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capessentibus dari solito verba quædam ejus jussu erasa fuerint, antequam juràsset. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio esse major? quid illi sanctius post sacratissima religionis mysteria illo jurejurando esse debuit? Quis quęso sceleratior, ísne qui in legem peccat, an qui secum legem ipsam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipsam legem tollit ne peccâsse videatur? Agedum, jus hoc religiosissimè jurandum rex iste violavit; sed ne palàm tamen violâsse videretur, turpissimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerâsse diceretur, jus ipsum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit sperari, nisi injustissimè, versutissimè, atque infelicissimè regnaturum esse eum, qui ab injuria tam detestanda auspicatus regnum est; júsque illud primum adulterare auderet, quod solum impedimento sibi fore, ne jura omnia perverteret,

 putabat.

putabat. At enim *Sacramentum* illud, sic enim defendis, *non magis obligare reges potest, quàm leges; legibus autem se devinciri velle præ se ferunt, & secundùm eas vivere, cum tamen re vera iis soluti sint.* Quemquámne tam sacrilego, támque incesto ore esse, ut sacramentum religiosissimum tactis Evangeliis datum, quasi per se leviculum solvi sine causa posse asserat? Te verò, scelus atque portentum, ipse Carolus redarguit; qui cum sacramentum illud non esse per se leve quidpiam existimaret, idcircò ejus religionem aut subterfugere, aut fallaciâ quavis eludere satius duxit, quàm apertè violare; & corruptor jusjurandi hujus & falsarius esse maluit, quàm manifestè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo suo, ut populus vicissim regi, sed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.* Lepidum sanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque spondet se quidpiam fideliter præstiturum, fidem suam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex sanè omnis quoad præstanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obsequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hîc ad Guilielmum Conquæstorem recurris, qui ipse, non quod sibi collibitum erat, sed quod populus ab eo & magnates postulabant, id omne haud semel jurare est coactus se præstiturum. Quòd si multi reges *coronam* solenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo responderi potest; cujus

pars

pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam causam solutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi solùm, sed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus est, & quidem eatenus tantùm regi, quoad is leges observaret, *quas vulgus*, id est, communitas sive plebeius ordo *elegerit*. Stultior enim sit, qui legum nostrarum loquelam ad puriorem semper latinitatem exigere velit. Hanc clausulam, *quas vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *sine regis assensu nullas leges vulgus elegerit*; eoque nomine duo statuta citas, unum Anni *xxxvij*. Hen. 6. c. xv. alterum *decimo tertio*, Edouardi IV. c. VIII. Tantum autem abest, quo minùs eorum alterutrum in libro statutorum usquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iste neque ille ullum omninò statutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, statuta tibi dictantium, elusus querere; dum alii tuam admirantur impudentiam simul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris versatissimum videri velle, quos inspexisse nunquam, ne vidisse quidem tam facile argueris. Clausulam autem istam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defensores fieri posse aiunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus exciterit, *sed in desuetudinem abiisse, quòd commodam significationem non haberet*. Verùm ob id ipsum

ipsum majores nostri illam clausulam in hoc regis jurejurando posuere, ut significationem tyrannidi semper non commodam haberet. In desuetudinem autem si abierat, quod tamen falsissimum est, quis neget multò meliori jure revocandam fuisse? frustra, si te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus est, cæremonialis est tantùm.* Atqui rex, cum episcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere sibi causatus est. Atque ita sacramentum illud sanctissimum, quoties ex usu est regis, vel solidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *cæremoniale.* Quod ego vos obtestor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem estis regem habituri, si redierit, vobiscum reputetis: non enim in mentem venisset unquam huic Grammatico scelerosò & extraneo de jure regis Anglorum velle scribere, aut posse, nisi Carolus ille extorris, disciplinâ patriâ imbutus, unáque illi monitores ejus profligatissimi, quid hac de re scribi vellent omni studio suggessissent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem insimulari posse,* vel ob hoc solum, quòd *sine assensu regis declaravit omnes esse proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ sumpserunt; vassallum scilicet regis esse Parlamentum;* jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* esse, quidni *vassallum* etiam? Ita neque legum ulla sanctitas, neque sacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit

ad

ad cohibendam à vita atque fortunis vestrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita institutus à pueritia est, ut leges & religionem, ipsam denique fidem vassallari sibi, & servire suis libitis arbitretur debere. Quantò præstabilius esset, vobisque dignius, si opes, si libertatem, si pacem, si imperium vultis, à virtute, industria, prudentia, fortitudine vestra indubitanter petere hæc omnia, quàm sub regio dominatu incassùm sperare? Certè qui sine rege ac domino parari hæc posse non putant, dici non potest, quàm abjectè, quàm non honestè, non dico quàm indignè, de se ipsi statuant: quid enim aliud nisi se inertes, imbecillos, mentis inopes, atque consilii, corpore atque animo ad servitium natos, fatentur esse? Et servitus quidem omnis homini ingenuo turpis est; vobis autem post libertatem Deo vindice, vestróque marte recuperatam, post tot fortia facinora, & exemplum in regem potentissimum tam memorabile editum, velle rursus ad servitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpissimum, sed & impium erit, & sceleratum: parque vestrum scelus illorum sceleri erit, qui servitutis olim Ægyptiacæ desiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitus absumpti, liberatori Deo pœnas tam servilis animi dedere. Quid tu interim, servitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod*

 satis

ſatis evincit legibus eum ſolutum fuiſſe. Proditionis quidem, non quæ in regnum, ſed quæ in ſe commiſſa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortaſſe maleficiorum, quanquam non id ſemper: an ideò qui maleficum ſervandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eámque inferiorem, reſpondere non tenetur, niſi per procuratorem, rex, uti nec de populo quidem ullus; an ideo in Parlamentum citatus ab univerſis non veniet? non ipſe reſpondebit? *Conari* nos aïs *Batavorum exemplo factum noſtrum tueri*, atque hinc, ſtipendio ſcilicet metuens quo te Batavi luem atque peſtem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamâſſe videaris, demonſtrare cupis quàm *diſsimile ſit quod hi & quod illi fecerunt*. Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam ſunt falſiſsima, alia, ne ſalario fortaſſe tuo non ſatis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus ſibi eſſe ut exterorum quorumvis exemplo facta ſua tueantur. Habent leges, quas ſecuti ſunt, patrias, hac in parte, ſicubi terrarum aliæ ſunt, optimas: habent quos imitentur, majores ſuos, viros fortiſsimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam ceſſere; multos eorum intolerantiùs ſe gerentes per ſupplicium necavere. In libertate ſunt nati, ſibi ſufficiunt, quas volunt leges, poſ-

sunt sibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquissimam, à natura ipsa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, sed ad bonorum maximè civium salutem refert. Jam præter quisquilias & rudera superiorum capitum restare nihil video; quorum quidem acervum cum satis magnum in fine congesseris, nescio quid aliud tibi volueris, nisi hujus tuæ fabricæ ruinam quasi præsagire. Tandem aliquando post immensam loquacitatem rivos claudis; *Deum testatus te hanc causam tuendam suscepisse, non tantùm quia rogatus, sed quia meliorem nullam te potuisse defendere conscientia tibi suggeßit.* Rogatus tu in res nostras tibi alienissimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani summos magistratus pro authoritate próque imperio sibi commisso quod suum munus est in sua ditione agentes, nulla injuriâ lacessitus (neque enim natum te esse sciebant) indignissimis verborum contumeliis laceres, libróque infami edito proscindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obscœno, centones modò consuisti (*p.*320.) *aut* scribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne signa canerent, scribere malebas. An rogatus fortasse à Carolo minore, & perditissimo illo peregrinantium aulicorum grege, quasi alter Balaamus ab altero Balacco rege ac-

cersitus, ut jacentem regis causam, & malè pugnando amissam maledicendo erigere dignarere? Sic sanè fieri potuit; nisi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir sagax asino insidens loculeio ad execrandum venit; tu asinus loquacissimus insessus à fœmina, & sanatis quos vulneraveras episcoporum capitibus obsitus, apocalypticæ illius bestiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituisse te hujus libri, pòst paulò quàm scripsisses. Benè profectò habet; tuam itaque ut testere omnibus pœnitentiam, nihil tibi priùs faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iscarioten illum Judam cui similis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcircò tibi, insigne illud Judæ proditoris, dono misit, quòd primùm audierat, & postmodùm sciebat, te apostatam esse & Diabolum. Judas ille Christum prodidit; tu Christi Ecclesiam; Episcopos Antichristos esse docueras, ad eos defecisti: quos inferis damnaveras, eorum causam suscepisti: Christus omnes homines liberavit, tu omnes ad servitutem redigere conatus es: ne dubita, postquàm in Deum, in ecclesiam, in omne genus hominum tam impius fuisti, quin te etiam idem exitus maneat, ut desperatione magis quam pœnitentiâ ductus, tuique pertæsus, ab infelici tandem arbore pendens, sicut & par ille tuus olim, medius

dius crepes; illámque malefidam & fallacem conscientiam, bonorum & sanctorum insectatricem, ad destinatas tibi quandoque supplicii sedes præmittas. Hactenus, quod initio institueram ut meorum civium facta egregia contra insanam & lividissimam furentis sophistæ rabiem, & domi & foris defenderem; júsque populi commune ab injusto regum dominatu assererem, non id quidem regum odio, sed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi absolvisse: neque ullum sine responso vel argumentum, vel exemplum, vel testimonium ab adversario allatum sciens prętermisi, quod quidem firmitatis in se quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortasse partem culpæ propior, quòd sæpiusculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritissimis, quasi argumentis, respondendo, id iis tribuisse videar, quo dignæ non erant. Unum restat, & fortasse maximum, ut vos quoque, ô Cives, adversarium hunc vestrum ipsi refutetis; quod nulla alia ratione video posse fieri, nisi omnium maledicta vestris optimè factis exuperare perpetuò contendatis. Vota vestra & preces ardentissimas Deus, cum servitutis haud uno genere oppressi, ad eum confugistis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala sanè maxima sunt, & virtuti damnosissima, Tyrannis & superstitio, iis vos gentium primos gloriosè liberavit; eam animi magnitudinem vobis in-

jecit, ut devictum armis vestris & deditium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Post hoc facinus tam illustre, nihil humile aut angustum, nihil non magnum atque excelsum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut assequamini, hac sola incedendum est via, si ut hostes bello domuistis, ita ambitionem, avaritiam, opes, & secundarum rerum corruptelas, quæ subigunt cæteras gentes hominum, ostenderitis posse vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortissimè debellare: si, quam in repellenda servitute fortitudinem præstitistis, eam in libertate conservanda justitiam, temperantiam, moderationem præstiteritis. His solis argumentis & testimoniis evincere potestis, non esse vos illos, quos hic probris insequitur, *Perduelles, latrones, sicarios, parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi studio, non seditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentiâ aut furore percitos, regem trucidâsse, sed amore libertatis, religionis, justitiæ, honestatis, patriæ denique charitate accensos, tyrannum puniisse. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam siveris, aliter in animum induxeritis, si in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifestum sensistis numen vobis tam propitium, hostibus tam grave, neque exemplo tam insigni & memorando ante oculos posito, Deum

Deum vereri, & juſtitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam ſanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis peſsimè aut loquuntur aut ſentiunt, vera eſſe: vóſque multò iratiorem brevi tempore experturi eſtis Deum, quàm aut infenſum inimici veſtri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti eſtis.

FINIS.
